

Spioana cu ochii de tigru

„...Avea niște ochi imenși, verzi, care te fascinau, făcându-te să nu-ți mai poți dezlipi privirea de la ei... În acest timp încercai o senzație nedefinită, greu de descris: un amestec care aducea cu emoția pe care o trăiești când ai trecut de un mare pericol sau când simți că te amenință o primejdie; într-un cuvânt o senzație terifiantă...” Așa o descria cineva, care colaborase cu această ființă enigmatică, dură și seducătoare. „Ceva intermediar, un hibrid între o felină, șarpe și... femeie!”, va încerca un alt personaj s-o caracterizeze pe eroina noastră. Sau, dacă vrei, să dăm cuvîntul altui martor: „...este semnificativ că toți acei care au cunoscut-o vorbesc despre ochii săi cu o admirație amestecată cu o teamă retrospectivă; cea mai mare parte îi compară cu ochii unui tigru; unii afirmă chiar că cei care o zăreau, atunci când privea ei cădea asupra lor, simțeau ca o descărcare electrică.”

Cunoscutul spion francez Charles Lucieti, care nu era cituși de puțin impresionabil, scria: „Dacă aș trăi mii de ani și ea ar fi amestecată într-o mulțime de oameni, totuși i-aș recunoaște întotdeauna ochii”.

Dar cine este femeia care a fost în măsură să inspire o descriere așa de neobișnuită și, din câte se pare, cituși de puțin exagerată?

Se numea *Elisabeta Schragmüller*, dar colaboratorii săi îi spuneau „Domnișoara Doctor”. Domnișoara Doctor, deși a fost supranumită adeseori „frumoasa din Anvers”, nu era în mod deosebit frumoasă în adevăratul sens al cuvîntului. Dimpotrivă, ea nu beneficia cituși de puțin de grații fizice: era firavă, palidă, tristă. Nimic în comportamentul său, în ținuta sa și în vorbele sale nu lăsau să se întrevadă vulcanul care clocotea în ea. Dispunea de un creier diferit de al multor altor oameni: avea darul de a vedea totul, de a reține, de a analiza și a sintetiza faptele cele mai disparate. Trăia numai pentru acțiune. Aceasta era *Domnișoara Doctor*: doi ochi imenși, verzi și un creier ascuțit ce te domina...

Încă din timpul vieții, *Elisabeta Schragmüller* a făcut să se vorbească enorm despre ea, fiind răspîndite și colportate cele mai fanteziste zvonuri. Mai mult, după cum vom vedea, lucrurile au fost împinse pînă acolo încît a existat o a doua spioană care, luîndu-i numele, a creat confuzie, situație soldata în final cu publicarea unor cărți biografice

pline de inexactități și exagerări.

Adevărata *Domnișoară Doctor* s-a născut într-o familie de mici moșieri și ofițeri. Mama sa provenea, se spune, din vechea nobilime hanovriană. Părinții s-au preocupat mult pentru a-i oferi unicului lor copil, *Elisabeta*, o educație deosebită și aleasă, fără a face economie la bani. Însotită de bunica sa, tinăra fată a făcut numeroase călătorii în străinătate, dobîndind cunoștințe variate și în multe domenii. A reușit să învețe la perfecție principalele limbi europene și după terminarea liceului s-a înscris la Universitatea de Științe Politice din Berlin, desăvîrșindu-și studiile la Lausanne și Freiburg, unde și-a luat de altfel și doctoratul, în 1913.

Declanșarea primului război mondial a găsit-o ca profesoară de filosofie la Lette Haus, în Berlin; avea 26 de ani.

Primele clipe de euforie generală, declanșate de începerea războiului, nu au ocolit-o nici pe *Elisabeta*; alături de mulți alții, a cerut să fie trimisă voluntar pe front. Dar în cererea sa se menționa un anume loc în care intenționa să-și servească țara: *serviciul secret*! Și astfel, solicitarea tinerei femei a ajuns pe biroul cunoscutului șef al lui „*Nachrichtendienst*”, colonelul *Walter Nicolai*.

Parcînd scurttul memoriu anexat, mai marele serviciului de spionaj german a remarcat un amănunt interesant menționat în el: autoarea stăpînea bine limbile franceză și engleză și, în plus, cunoștea temeinic principii de psihologie. Fără a sta mult pe gînduri, colonelul a luat un creion colorat și cu scrisul său colțuros și inconfundabil și-a pus rezoluția. *Elisabeta Schragmüller* este pusă la dispoziția feld-mareșalului von der Goltz.

La rîndul său, comandantul, ghicînd parcă gîndurile colonelului *Nicolai*, o repartizează la Bruxelles, în cadrul secției a VII-a. Aceasta se ocupa, printre altele, și cu securitatea militară în porțiunea de front respectivă.

După o călătorie oboseitoare, în condiții dificile, cînd a trebuit să facă față nu numai aglomerației pînă la refuz din tren, dar și apropiurilor soldaților care mergeau pe front, noaptea tîrziu, a ajuns la destinație.

Înzestrată cu o banderolă avînd culorile negru-alb-roșu, ea nu se diferenția prin exterior de alți curieri militari. Ca și aceștia, era obligată să se prezinte la apelul de dimineață și să mănînce din gamela rația de mîncare de la bucătăria ambulantă instalată sub un șopron în curtea hotelului.

Serviciul la care era afectată, sărac în personal, avea ca obiectiv cenzurarea scrisorilor scrise către familii de soldați belgieni care luptau în Franța alături de trupele franceze. Exploatarea conținutului acestor scrisori era de o mare importanță strategică pentru armata germană în zilele care precedau asal-

tul final asupra fortăreței Anvers. Nu este mai puțin adevărat că exista temerea, la comandamentul german, privitoare la o posibilă tentativă de debarcare a armatelor ce formau corpul expediționar britanic pe coasta belgiană. Alături de aventurile sentimentale ale expeditorilor, în parte imaginare și mult exagerate, scrisorile conțineau și numeroase indicații interesante. Domnișoara Schragmüller selecta și extrăgea din ele informații și întocmea rapoarte succinte și obiective, care erau transmise pe cale ierarhică căpitanului Kefer, șeful antenei de informații de război din Bruxelles. Acesta din urmă, după ce le examina, le înainta mai departe șefului de stat major al generalului Beseler, al cărui corp de armată asedia Anversul.

Parcursind rapoartele care îi parvneau, căpitanul Kefer a remarcat cu surprindere că acelea ce purtau semnătura E. Schragmüller se remarcă prin obiectivitate, capacitate de sinteză și dovedeau o mare înțelegere a strategiei. Același lucru îl observase și șeful statului major. Vrînd să-l felicite pe autor, a aflat că locotenentul era... o femeie! Impresionat de inteligența și energia ce se ghiceau în ea, ofițerul i-a promis că-i va încredința un post mai important, pe măsura capacității sale, la baza serviciului secret ce va fi creat la Anvers îndată după ocuparea orașului.

Anvers a capitulat la cîteva săptămîni după întrevăderea pe care Elisabeta a avut-o cu generalul Beseler, în luna octombrie 1914. Conform promisiunii, a fost mutată la Serviciul de informații al armatei din Bruxelles. Cu prilejul unei vizite care a făcut-o pe front, colonelul Walter Nicolai a cunoscut-o personal pe Elisabeta Schragmüller. Colonelul avea mari scrupule în ceea ce privește expunerea unei femei la primejdii care amenințau în mod deosebit pe ofițerii serviciului de informații. Elisabeta și-a pledat cauza cu atîta convingere încît a reușit să-l determine să-o lase în continuare în serviciul Departamentului III-b. A fost trimisă mai întîi la un stagi de instrucție intensiv la școala din Baden, după care a revenit la Anvers, ca instructoare a agenților germani ce acționau, prin infiltrare, pe frontul respectiv.

Școala era instalată într-o veche și frumoasă clădire, construită în stil baroc, casă ce poseda două intrări, una pe rue de L'Harmonie, la nr. 33. Această casă masivă, cu obloanele trase la ferestre, ce aparent arăta nelocuită, constituia principalul obiectiv rîvnit de luptătorii din rezistența din Anvers. Toți știau însă că era primejdios să te apropie de ea; unul dintre temerarii ce reușise să pătrundă în ea a fost descoperit și nu s-a mai știut nimic de soarta sa.

Directorul școlii era maiorul Gross, un veteran al spionajului și contraspionajului dar în scurt timp adjuncțul său, Elisabeta Schragmüller, a devenit adevăratul șef al stabilimentului. Toți îi spuneau de acum „Domnișoara Doctor”, în virtutea titlului academic pe care îl avea, dar mai ales a aerului distant și rece cu care își trata colaboratorii, în special cursanții, viitorii spioni.

Ea a rămas în această școală pînă la sfîrșitul războiului, principala ei sarcină constînd în a forma noi agenți, a organiza legăturile și a asigura căile de informații, a controla declarațiile, a le rezuma și a transmite informațiile la cartierul general.

Privitor la efectuarea unor misiuni de către Domnișoara Doctor personal pe teritoriul inamic, mărturiile scrise care ne-au parvenit sînt contradictorii. Astfel, după unii autori, ea nu ar fi îndeplinit nicio dată vreo misiune în străinătate. Aceasta ar fi fost cu atît mai puțin posibil cu cît temutul șef, colonelul Nicolai, precizase în mod expres ca astfel de misiuni să fie executate exclusiv de ofițerii Serviciului de informații.

După alți autori, deși era instructoare, Domnișoara Doctor ar fi îndeplinit ea însăși mai multe misiuni pe teritoriul inamic, se pare, în special la Paris. Dar, așa cum menționam, lipsesc documente care să le elucideze. În orice caz, din tot ceea ce s-a scris în privința „reginei” spionajului german din primul război mondial nu ne rămîne nimic altceva decît portretul unei femei inteligente și deosebit de dotate pentru munca ce i-a fost încredințată, sau mai bine zis pe care ea și-o alesese singură.

Cîteva cuvinte despre școala din Anvers, în care acționa Domnișoara Doctor. Regimul la care erau supuși viitorii spioni era relativ sever: mai întîi, după recrutarea lor și trecerea unor teste de verificare a aptitudinilor, urma o perioadă în care erau claustrați timp de trei săptămîni în camerele lor, perioadă în care citeau și conspectau o abundență de documentație. După aceea erau conduși să viziteze casa și să se familiarizeze cu cele aflate în ea: camera cu hărți, fototeca, colecția de modele de armament de toate tipurile aflate în dotarea inamicului, recunoașterea și modul de funcționare, dar mai ales eficacitatea, biblioteca cu planșe de uniforme și

grade. Apoi aveau acces la subsol, unde erau instalate camera cifrului, laboratoarele și atelierul de sabotaj.

Stagiul complet pentru formarea unui agent secret dura timp de 10-15 săptămîni. Era scurt, sau, cum am spune astăzi, intensiv, dar era suficient pentru a forma în mod complet un număr restrîns de agenți și agenți pentru nevoile din timp de război. De exemplu, frumoasa Gertrude Würtz, care, la Rotterdam, a provocat căderea mai multor agenți ai lui Crozier, fusese instruită în școala Domnișoarei Doctor.

Nu se știe cu exactitate care erau relațiile între Antena Serviciului de informații din Anvers și școala de spioni. Este cert însă că rolul *Domnișoarei Doctor* era dublu și că ea trimitea în misiune și manipula un număr dintre foștii ei elevi. Ea nu a ezitat să-i sacrifice pe unii dintre aceștia pentru a permite reușita altora, dar metoda este cunoscută din antichitate și în timpurile de față ea este folosită încă de către diverse servicii.

Dar cum este posibil, ne vom întreba, ca o femeie să fi fost capabilă să presteze un serviciu de o asemenea natură, într-o vreme când femeile nu luau parte la război decât sub formă de infirmiere? Elisabeta Schragmüller a răspuns la această întrebare în cartea sa „Amintiri”: „.....După structura sa, serviciul de informații e bazat pe forțe psihologice, aptitudini ce nu se învață și care nu sînt decât apanajul unei profesii ca oricare alta. Așa după cum un artist fără talent nu poate fi un veritabil artist, un ofițer de informații nu va putea face nimic fără aptitudini psihologice. Ele își au rădăcini profunde în bogăția intuiției, în psihicul aceloră căroră li se încredințează misiunea de agent secret, în cunoașterea oamenilor și în arta de a-i manipula, în sentimentul instinctiv al modului de a lua un astfel de individ pentru a-l determina să dea ce e mai bun în el, în imaginația sa. Aceste exigențe, scurt definite, o femeie le poate îndeplini tot atît de bine ca și un bărbat”.

S-au povestit multe despre modul în care tinăra femeie îi trata pe stagiarii care îi erau încredințați, dar ferocitatea sa depășește legenda. Trebuie sacrificat pitorescul adevărului: în casa din Anvers, *Domnișoara Doctor* nu se folosea de cravașă și încă mai puțin de pistol sau de pumnal. S-a spus că ea ar fi executat pe unul dintre agenți la Anvers și că îl înjunghiasse pe un altul cu pumnalul la Paris, pentru că se dovedise a fi prea vorbăreț; că a trimis un pistol unui general ce nu țineuse seama de informațiile privitoare la darea în folosință a tancurilor de către armatele aliate și el s-ar fi sinucis... Toate aceste istorii sînt false. Ea nu avea nevoie să apeleze la mijloace extreme: fascinația privirii sale îi era suficientă pentru a-i asigura autoritatea de care se bucura în mod incontestabil și care i-a atras o faimă binemeritată, devenind legendară. După alte relatări, se afirmă că ea obișnuia să administreze cocaină și alte stupefiante agenților săi, pentru ca în caz că ar fi fost capturați să nu li se acorde importanță.

Ansamblul activității sale a fost apreciat astfel de șeful său, colonelul Walter Nicolai: „Este remarcabil că, în serviciul nostru de informații, un ofițer de cavalerie de familie nobilă (?) și o femeie cu o cultură excepțională (*Domnișoara Doctor*) au știut cel mai bine să-i manipuleze pe agenți, chiar pe cei mai dificili și abili”. Același Nicolai mărturisește în cartea sa „Puteri secrete”, referindu-se la colaboratoarea sa: „Ea valorează cît două divizii”.

Războiul o dată terminat, Elisabeta Schragmüller s-a retras la München, unde a trăit împreună cu mama sa. Nu s-a căsătorit. Și-a scris cartea de „Amintiri”. Serviciul francez de informații, faimosul Birou 2, a supus-o unei permanente și discrete supravegheri încă multă vreme după aceea, dar „femeia cu ochii de tigru” nu mai era decât o banală domnișoară bătrînă, fără istorie, ce-și plimba câțelul la anumite ore.

PAUL ȘTEFĂNESCU

Rememorări

AUGUST 1988

1.VIII.1818: Încep cursurile, în limba română, la Școala de la Sf. Sava, din București, înființată prin străduința lui Gheorghe Lazăr, care-i cheamă pe tineri. Veniți la izvorul tămăduirii, la muzeul înfloririi, să putem aduce sporul și folosul cel mai răspunzător!

August 1868: Societatea Academică Română (Academia Română de mai tîrziu) instituie primul său premiu literar, pe care-l acordă lui Timotei Cipariu, pentru „Gramatica limbii române”. Din 1868 și pînă în 1948, Academia Română a acordat 185 de premii literare.

23.VIII.1944: Sub conducerea partidului comunist, poporul român, într-o impresionantă unitate de gândire și acțiune, s-a ridicat la luptă cu arma în mînă pentru alungarea crotopitorilor de pe pămîntul strămoșesc, pentru libertatea și independența patriei. Acesta este începutul revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din România.

23.VIII.1945: Pe sub Arcul de Triumf din București defilează ostașii care au luptat împotriva armatelor hitleriste pînă la victoria finală din 9 mai 1945.

31.VIII.1913: Șaptezeci și cinci de ani de la moartea lui AUREL VLĂICU. Inginer, primul nostru aviator, pilot și constructor de aparate de zbor. Participant, ca zburător, la manevrele armatei române (1910). Născut la 6.XI.1882.

29.XI.1888: O sută de ani de la moartea lui IACOB CIHAC (născut la 19.VIII.1800). Medic șef al miliției moldovenești în anii 1830—1852. Colonel. Chirurg al orașului Iași. Inițiator al înființării Societății de Medici și Naturaliști din Iași (1833).

Proverbe militare

chinezesti

O armată trebuie să fie întotdeauna pregătită, dar niciodată folosită.

Sub comanda unui general bun nu există soldați proști. Arma este un dușman chiar și pentru cel ce o poartă. Să ochești este ușor, să-ți alegi ținta potrivită este greu.

englezești

Dacă n-ar fi fost zei, n-ar fi fost nici războaie. Cînd începe războiul, se deschid porțile iadului.

O pace este mai bună decît zece victorii.

Prin înțelepciune pace, prin pace belșug.

Mai bine înfrunți amenințarea, decît să trăiești mereu cu teamă.

Dacă nu ar exista pericole, nu le-am depăși.

Pe dușman mai ușor îl ții în afara țării, decît să-l alungi din țară.

Consiliile de război nu luptă niciodată.

germane

Atacul este cea mai bună apărare.

Cine îndrăznește învinge.

Un război drept este mai bun decît o pace nedreaptă.

Luptă dreaptă, victorie dreaptă.

Inamicul bătut nu este întotdeauna învins.

Privirea viteazului valorează mai mult decît sabia lașului.

Victoria nu înlocuiește niciodată ceea ce s-a pierdut în război.

LESLIE HOWARD

ȘI DUBLA SA EXISTENȚĂ

— Stimați pasageri, atașați-vă centurile de siguranță. Avionul civil DC—3 decolează de pe aeroportul Lisabona cu destinația Londra. Vom zbura la o altitudine de 4 500 metri, cu o viteză de 300 kilometri pe oră. Comandantul navei și întregul echipaj vă urează călătorie plăcută!

Obișnuitul mesaj cu care debutează orice zbor al aviației civile din lumea întreagă. Deci și zborul acestui modest și cam demodat aparat care se ridică de pe pământul Portugaliei... Urmind să survoleze Gibraltarul, pentru a ateriza apoi în Anglia. Într-o zi senină de vară. În anul 1943.

Zbor de rutină. Vizibilitate perfectă.

Cine și-ar fi putut închipui că, peste mai puțin de un ceas, opt avioane de vânătoare germane, Messerschmitt, vor ataca, furibunde, aparatul civil, fără armă la bord? Cine s-ar fi putut gândi că mica pasăre de metal se va prăbuși, în flăcări, în golul Biscaia? Nimeni. Și totuși așa avea să fie.

Când vestea a ajuns în Anglia, emoția s-a ridicat la cote puțin obișnuite.

Cu un aparat de zbor identic — pentru a trece cât mai neobservat —, la aceeași oră, pe aceeași rută, călătorește incognito însuși primul ministru britanic — Sir Winston Churchill!...

Numai că Luftwaffe — Forțele aeriene naziste —, mai înainte chiar decât serviciile engleze — Royal Air

Force — se grăbesc să anunțe, cu mare precizie, numele pasagerilor de la bordul aceluia DC—3 scufundat. Naziștii știau așadar foarte bine cine erau cei care formaseră formidabila torță vie ce dispăruse în apele Biscaiei. Și între numele acestea se afla și cel al „agentului Serviciului secret britanic” Leslie Howard.

„Agentul Serviciului secret britanic” Leslie Howard? Și, imediat, se descoperă că el nu este altul decât actorul de teatru și cinema. Neuitatul interpret de pe scenele engleze. Creatorul subtil al atîtor personaje apărute pe peliculă și îndrăgite de spectatorii din lumea întreagă. Leslie Howard, eroul incitant și tulburător din *Macul Roșu*, din *Agentul secret*, din *Intermezzo*. Creatorul rolului Ashley Wilkies, frumos, irezistibil în filmul care a cucerit globul — *Pe aripile vîntului*. Producător, regizor și protagonist într-un *Hamlet* cu totul deosebit, care a ținut mult timp afișul în Anglia și a făcut înconjurul Americii. Leslie Howard, desăvîrșit Higgins în *Pygmalion* de Shaw și erou atașant în *Pădurea împietrită* de Sherwood.

Vestea a ajuns, desigur, și în tihnită, însoțită vilă așezată pe una dintre dulcile coline ale comitatului englez Surrey. În imensa și superbă-i bibliotecă. Unde-i plăcea să-și petreacă orele, zilele ce-i aparțineau... Alături de aceea ce i-a fost dragostea de o viață, alături de cei doi copii ai lor...

Și soția și fiica au rămas conștinate. Feciorul, îmbarcat pe un vas de război, a aflat de asemenea. Pentru toți era de necrezut. Soțul iubitor și devotat, tatăl desăvîrșit, omul de cultură, care întreprindea turnee de conferințe, artistul cu joc inteligent, rafinat, croind chipuri nobile, eroi...

Da, el fusese agentul secret. Din patriotism, atunci cînd țara se aflase la ananghie, își sacrificase fericirea personală, profesiunea, bucuria lecturilor și a creațiilor pe scenă sau pe ecran. Făcuse parte din vestitul grup al lui Stephenson, cea mai puternică agentură de informații și contrainformații britanică, servind dezinteresat. Urmărind doar să aducă servicii patriei, cauzei Aliaților în străduința lor disperată de a zdrobi mașina de război germană.

La Lisabona, de unde decolase, oficial, avusese misiunea de a ține un ciclu de conferințe pe teme culturale. Oficial. Dar misiunea de taină fusese cu totul alta. Transmisese documente dezvăluind manevrele criminale ale Reich-ului. Și, revenind în patrie, își mai asumase un risc. Pe acela de a dejuca vigilența inamicului care ar fi putut să afle că, pe aceeași rută, în aceeași zi și cu un avion identic, avea să se întoarcă în Anglia și primul ministru. Leslie Howard se oferise momeală. Pentru ca el să fie ținta atacului păsărilor de pradă hitleriste. Îngăduind ca zborul șefului guvernului să treacă neobservat...

Numai că anchetarea „întîmplării”, după terminarea ostilităților, a dus la o altă concluzie: Cele 8 Messerschmitt-uri care se năpustiseră asupra modestului DC—3, aparținînd unei companii particulare, nu făcuseră decât să execute un ordin — să pună capăt activității agentului secret Leslie Howard. Cel care adusese atîtea servicii Aliaților în lupta lor împotriva Germaniei hitleriste. Să-l doboare pe Leslie Howard, distinsul și nobilul actor englez, căruia îi depistaseră cea de a doua identitate. Pe el și pe nimeni altul îl urmăriseră zburătoarele ucigașe...

SANDA DIACONESCU

Fronturi de luptă

Declanșat la începutul lui august 1914, războiul necruțător ce avea să rămână în istorie sub denumirea de primul război mondial dura de aproape patru ani, secerînd zilnic pe fronturile de luptă din Europa mii și mii de oameni. Sfîrșitul acestui măcel uriaș urma să consemneze, de altfel, cel mai mare holocaust cunoscut pînă atunci în istoria confruntărilor militare, soldat cu uciderea a circa 10 000 000 de militari, la care se adăuga un număr aproape la fel de impresionant de civili.

Puterile Centrale (Germania și Austro-Ungaria) au sperat la început într-o victorie rapidă împotriva statelor Antantei (Franța, Marea Britanie și Rusia), dar planurile lor s-au izbit de rezistența înverșunată a armatelor acestora

Tocmai această înclăstare de forțe umane și materiale de pe fronturile primului război mondial avea să impresioneze și pe cîțiva oameni de știință dintr-o altă țară, Norvegia, situată în afara conflictului. De mai mulți ani, reprezentanții școlii meteorologice norvegiene cercetau asiduă puternica confruntare care se petrecea în cuprinsul atmosferei, de la nivelul suprafeței terestre pînă în pături

și fronturi... atmosferice

pe fronturile de luptă, astfel că războiul manevrier, de mișcare pe mari spații, preconizat de mareșalul german Alfred von Schlieffen s-a transformat, treptat, într-un război de poziții, desfășurat de-a lungul a două fronturi principale: frontul de vest, ce se întindea pe 700 km, de la frontiera elvețiană pînă la Marea Nordului și frontul de est, pe o lungime de aproape 1 000 km, între Carpații Păduroși și Marea Baltică. Celor două principale fronturi de luptă, de-a lungul cărora erau angrenate majoritatea forțelor beligeranților, li s-au adăugat apoi frontul nord-balcanic, unde se confruntau o parte a armatei austro-ungare cu armata sîrbă, iar pe măsură ce și alte state au fost antrenate în conflict — Italia, România, Statele Unite ș.a. de partea Antantei, Bulgaria și Turcia de partea Puterilor Centrale — frontul sud-balcanic (Galipoli — Salonic), frontul din nord-estul Italiei, iar din august 1916, frontul românesc.

Pe hărțile întocmite de statele majore ale armatelor țărilor ce participau la conflict, linia frontului era delimitată prin două culori: roșu și albastru — ce desemna poziția inamicului. Confruntarea, de o parte și de alta a fronturilor de luptă, era urmărită zilnic și corectată, în funcție de modificările survenite în aspra înclăstare dintre forțele beligeranților.

mai înalte ale oceanului aerian, între aerul rece, mai dens, ce se „prăbușea” ca un tăvălug uriaș, în semestrul rece al anului, de pe întinsurile de gheață ale Labradorului, Groenlandei și insulelor Spitsbergen pînă în dreptul paralelei de 45° latitudine nordică și aerul cald, mai ușor, din zona latitudinilor subtropicale, ce era antrenat spre nord de curenții aerieni. În perioada caldă a anului, „disputa” dintre cele două mase de aer (polar și subtropical) se desfășura mai la nord, de o parte și de alta a unei zone, mai mult sau mai puțin sinuoase, care pornea de pe țărmurile nord-estice ale Americii de Nord, ocolea pe la sud Islanda și traversa partea sudică a Mării Norvegiei și a Peninsulei Scandinave.

În această zonă de contact dintre aerul polar și cel subtropical se producea o puternică instabilitate atmosferică ce se manifesta prin acoperirea persistentă a cerului cu nori destul de diferiți ca aspect, etalați pe mai multe niveluri de înălțime, din care cădeau precipitații frecvente și, uneori, destul de abundente, asociate cu intensificări ale vîntului ce depășeau nu de puține ori 100 km/h.

Cum aceste fronturi violente, ce se declanșau mai ales spre sfîrșitul primăverii și la începutul iernii, constituiau adesea un pericol real pentru navigația maritimă și cum Norvegia, atunci, ca și acum, avea o importantă flotă comercială, alcătuită îndeosebi din nave mici de pescuit, cercetările științifice ale meteorologilor norvegieni aveau un vădit scop practic, încercînd să depisteze cu o... clipă mai devreme regiunile cele mai afectate de aceste perturbații atmosferice pentru a fi ocolite de vasele de pescuit.

Însemnînd zilnic, pe hărțile sinoptice, poziția zonei de

demarcație dintre aerul polar și subtropical, meteorologii norvegieni — printre care vom menționa pe W. Bjerknes, J. Bjerknes și H. Solberg, nume devenite nu peste multă vreme celebre în meteorologia sinoptică și dinamică — au constatat că zona respectivă se abătea, în timpul sezonului respectiv, doar cu 100—200 km mai spre nord ori mai spre sud, asemuindu-se în unele privințe cu fronturile de luptă din Europa. Și, prin analogie cu acestea din urmă, meteorologii norvegieni au folosit pentru prima oară, în 1918, denumirea de front polar, pentru a defini zona de contact de la nivelul suprafeței solului a celor două mase de aer cu proprietăți fizice diferite.

Mai mult decât atât, inspirându-se din semnele grafice de pe hărțile militare, au consemnat cu culoarea roșie limita de influență a aerului cald, iar cu culoarea albastră pe cea a aerului rece.

În 1920, școala meteorologică norvegiană lansa o nouă teorie (teoria ondulatorie) asupra formării ciclonilor extratropicali, aceste perturbații atmosferice majore din cuprinsul oceanului aerian, care influențează atât de mult aspectul vremii, în decursul anului, în regiunile situate între 35° și 65° latitudine nordică. S-a constatat că în diferite stadii de evoluție a acestor formațiuni barice cu presiune atmosferică coborâtă există o netă delimitare între sectoa-

cerului și slăbirea vântului, vremea se schimbă brusc. Cerul se acoperă cu nori amenințători, la început de culoare alb-strălucitoare, închipuind parcă niște munți uriași înveșmîțați cu zăpadă, dar care, mai apoi, capătă o culoare tot mai închisă, adesea vineție, întunecînd zarea. Din acești nori se revarsă puternice averse de ploaie, însoțite vara de fulgere și tunete, uneori și de grindină, în timp ce vîntul se pornește cu furie, suflînd în rafale dinspre vest, apoi dinspre nord-vest, pe măsură ce presiunea aerului crește vertiginos. Toate aceste manifestări ale vremii sînt datorate prezenței frontului rece (însemnat cu albastru pe hărțile sinoptice) ce ia naștere la zona de contact (din partea posterioară a ciclonului extratropical) dintre aerul rece și dens și aerul mai cald și mai umed din fața sa.

Și pentru a completa întregul tablou sinoptic al evoluției perturbației ciclonice din zona latitudinilor mijlocii, vom menționa că, în final, aceasta se oculte, adică se „stinge” o dată cu contopirea celor două fronturi, rece și cald, din care va rezulta frontul oclus, consemnat cu mov, de fapt o culoare complementară, rezultată din suprapunerea culorilor roșu și albastru. Frontului oclus îi este specific o masă de aer eterogenă, cu formațiuni noroase asemănătoare atât frontului cald, cît și frontului rece, din care

rele cu aer cald și cu aer rece din cadrul acestora, delimitare datorată prezenței fronturilor atmosferice, care de fapt definesc aspectul vremii în cuprinsul unui ciclon extratropical.

Frontul cald (colorat în roșu) este situat în partea anterioară a perturbației ciclonice și ia naștere la zona de contact dintre aerul cald antrenat dinspre sud și sud-vest și aerul mai rece existent în acea regiune. Frontul cald determină un aspect închis și umed al vremii, cu precipitații continue și adesea de lungă durată, în care se produc scăderi simțitoare ale presiunii atmosferice și intensificări trecătoare ale vîntului, dinspre sud, apoi dinspre sud-vest.

După o ușoară ameliorare a timpului, care se face remarcată prin încetarea precipitațiilor, degajarea parțială a

cad precipitațiile continue și mai de lungă durată, ce alternează cu cele cu caracter de aversă, iar vîntul suflă din direcții variabile. Pe măsură ce procesul de ocultare avansează, precipitațiile se restrîng tot mai mult ca arie, iar apoi încetează, cerul devine variabil și vremea se ameliorează.

Iată deci că asemenea aspecte atât de diferite ale vremii cu care ne confruntăm în decursul anului se datorează prezenței fronturilor atmosferice, a căror denumire adoptată, încă de acum șapte decenii, în meteorologie a fost inspirată, după cum s-a văzut, din terminologia clasică militară.

IOAN STĂNCESCU

CAMIL PETRESCU

RĂZBOIUL o experiență totală

Debutase cu versuri și se afla în plin proces de formare intelectuală (urma Facultatea de litere și filosofie) când dezlănțuirea primului război mondial îi zdruncină echilibrul dobândit cu greu o dată cu ieșirea din adolescență.

În imaginația viitorului filosof, pentru care sistemului de valori logice și etice trebuie să i se supună orice structură socială, orice tip de relație interumană, războiul apare ca o problemă de conștiință, de moralitate, ca o experiență căreia nu i se poate refuza. Mai târziu va transcrie imperativul acestui impuls: „...*tinărul care abia devenea scriitor și-a spus că niciodată, el, care a cerut intrarea în război, nu se va mai putea privi, față-n față cu conștiința lui, și mai ales că nu-i va mai putea privi în față pe cei care au luptat pe front, dacă nu va fi fost și el acolo, alături cu ei...*” („Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război”, ESPLA, 1953, Cuvînt după un sfert de veac, p. 9—10).

La proba de recrutare este respins din cauza constituției fizice delicate. Insistă să intre voluntar la artilerie, ceea ce nu obține imediat, întrucît nu dispune de suma necesară garanției pentru cal și echipamentul militar.

În august 1916 pleacă totuși pe front ca voluntar, astfel că, la intrarea României în război, figurează ca plutonier în Regimentul 6 infanterie Mihai Viteazul, după ce trecuse printr-o școală militară.

Contactul cu realitatea frontului este traumatizant, ecourile

acestuia resimțindu-se direct în operă, stăruind obsesiv pînă la capătul existenței. Trăiește din plin experiența dură a războiului. În 1916 e grav rănit.

Luat prizonier, e dat dispărut și vestea morții se răspîndește în urma unei scrisori a amicului său Octavian Parnă, trimisă de pe front în ziua de 13 august 1917 prietenului comun Gelu Pastia (scrisoarea a fost publicată de Al. Rosetti și Liviu Călin în prefața vol. I. *Opere. Versuri*, Editura pentru Literatură, București, 1968, Camil Petrescu): „...*dragă Gelule, și ce părere de rău încerc c-a trebuit ca în această scrisoare banală să-ți vorbesc de unul din cei mai buni, dacă nu cel mai bun prieten, în orice caz sufletul cel mai frumos, mai deschis și mai entuziast, prietenul tău care nu mai este de mult printre noi: Camil Petrescu. S-a stins într-o noapte întunecoasă, în focul ucigător al tunurilor și focurilor de mitralieră. A căzut brav ca întotdeauna, pe cînd mergea la contraatac cel mai furios în contra vijeliei celei mai înverșunate, a căzut sub poalele muntelui Coșna, care a căzut apoi, după moartea lui, în miinile nemților. A fost ca încă unul prin care eram legat de tine să dispară...*”

Ordinul nr. 560 din 1 august 1917, extras din registrul Regimentului 6 infanterie, prevedea ștergerea din evidență a 13 ofițeri morți în luptele din 26—30 iulie 1917; între aceștia, la numărul 5, se afla Camil Petrescu.

Din lagărul de la Sopronyék, unde fusese de fapt internat,

este eliberat la 10 aprilie 1918. Revine la Iași, de unde, în iulie același an, pleacă, într-o situație financiară extrem de precară, la București cu gândul de a continua proiectele întrerupte: activitatea publicistică; piesa începută înainte de război („Jocul ielelor”), licența.

Experiența tragică a războiului transpare în multe din scrierile lui Camil Petrescu. Cel mai direct o redau volumul de versuri *Ciclu morții*, romanul *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, publicistică.

Unele din poeme transcriu experiența imediată. Poemul inaugural al ciclului *Marș greu* e scris chiar în timpul războiului — august 1917 —, altele mai târziu. Lectura ciclului trebuie făcută integral, în ordinea stabilită de autor, fiecare secvență reprezentînd un moment din existența de pe front. În final, se obține imaginea coșmarescă, de un descriptivism zguduitoare, a războiului, ca mecanism absurd ce înaintează implacabil, într-o inerție oarbă, pîndit de înclăstarea morții, antrenînd mase de oameni, în care condiția individuală se aneantizează, fără a diminua cu nimic suferința fizică și afectivă.

Complet diferit în raport cu lirica militară anterioară, care accentua virtuțile eroice ale combatanților — cea a lui Alecsandri sau Coșbuc —, versurile de război ale lui Camil Petrescu, relatate lucidă, plastic-imaginativă a existenței condiționate de suspendarea clipei, constituie în cunoașterea poetică universală a

primului război mondial culmi artistice greu de egalat.

Geneza romanului *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* coincide intenției autorului de a scrie un grup de nuvele pe aceeași temă. De altfel, experiența războiului mai fusese rememorată în articole ce urmăreau să sublinieze opoziția dintre cei care duseseră războiul și cei care profitaseră de pe urma lui, între tendințele excesive de idealizare ori de exagerare naturalistă a realității și finalității acestuia.

În prefața ediției din 1955 a romanului este consemnat următorul fapt: „se poate afirma că

partea a doua a cărții, aceea care începe cu întâia noapte de război, este construită după memorialul de campanie al autorului, împrumutat cu amănunte cu tot eroului.”

Pentru Camil Petrescu, intelectualul care caută experiențe absolute, războiul reprezintă un mod de raportare a individului la univers, identificarea, în raport cu realitatea exterioară, a propriei individualități.

Fondul aperceptiv filosofic, trăirea cu totală angajare a unei experiențe existențiale unice — a suprapunerii dintre timpul exterior și cel interior, a egalizării spațiului, a solidarității în fața

morții — reușesc, prin transcrierea senzațiilor, imaginilor, reacțiilor concrete, în autenticitatea derulării lor exacte, să redea, cu vigoare artistică excepțională, imaginea războiului ca dramă individuală.

Alături de marile conștiințe ale literaturii române, care au trăit interior ritmurile istoriei, Camil Petrescu aduce, prin paginile de notație a experienței războiului, o mărturie de impresionant realism a vocației scriitoricești de definire și afirmare a adevărului.

M. P.

Identitatea iubirii

Cine ești dumneata,
soldat român?
Un popor hărnîcind
la rodul ogorului;
Un sat de pâlmași —
munți uriași;
O oaste de voievozi
condusă de țară;
O brazdă de pămînt
în care crește primăvară;
O Putna și un Voroneț;
Un Făt-Frumos îndrăzneț;
O dragoste părintească
Pentru copii;
Dulcele
dintr-o podgorie cu vii!
Și cine ești, viteazule,
veghețor de țară?
Sînt carte și cîntec,
albină și floare,
dar sînt și
armă necruțătoare
în mîna iubirii de patrie!

PETRIȘOR CIOROBEA

REMEMORĂRI septembrie 1988

5.IX.1858: S-a născut, la Pleșești-Vaslui, ALEXANDRU VLAHUȚĂ. Scriitor și publicist de frunte. A debutat cu versuri, apoi a scris proză și memorialistică („Din goana vieții”, „Cîțiva paraziti”, romanul „Dan” și „România pito-rească”). A murit la 19 noiembrie 1919.

22.IX.1873: S-a născut, la Broscauți-Botoșani, matematicianul DIMITRIE POMPEI. Bacalaureatul și licența la Paris. Profesor universitar la București și la Cluj. Profesor agregat la Sorbona. Membru al Academiei Române (m. 7.X.1954).

16.IX.1868: Se înființează, la București, Societatea Filarmonică Română, care-și propune să organizeze „o orcheastră completă și permanentă”. Primul concert al societății a fost dat la 15 decembrie 1868.

13.IX.1848: 140 de la lupta din Dealul Spirii.

14.IX.1888: Acum o sută de ani a fost inaugurată statuia, de la Iași, a lui Miron Costin, solemnitate care a constituit, după cum scria presa franceză: „un eveniment artistic european”.

18.IX.1938: A fost inaugurat Mausoleul de la Mărășești, la solemnitate luînd parte „mii și mii de cetățeni”, cum aflăm din ziare. În interiorul monumentului se află osemintele a 5 073 de eroi (3 000 de ostași neidentificați, 1 974 de ostași identificați, 97 de ofițeri și 2 preoți).

17.IX.1823: A murit GHEORGHE LAZĂR, cărturar și pedagog, întemeietor al învățămîntului în limba română. Profesor la Seminarul din Sibiu și apoi la Școala de la Sf. Sava, unde a predat matematica și filozofia (născut la 5.VI.1779, la Avrig).

DESTINUL ARTISTIC

al unui inegalabil actor

Poate nu toată lumea știe că drumul spre scenă al uneia dintre cele mai mari personalități artistice pe care le-a avut teatrul românesc, George Vraca, s-a hotărât pe front, în focul unei crâncene bătălii...

La Oituz, în 1916. Când România se angajase în războiul de reîntregire. Un proaspăt sublocotenent de 20 de ani luptă, în linia întâi, cu ardoarea care-i este caracteristică. Cade rănit grav și este transportat la un spital din Iași.

Aici, o întâmplare. Deloc

neobișnuită în vremea aceea. Actrița Maria Ventura, societară a Comediei Franceze, sosită de la Paris, unde își desfășura activitatea, pornește, alături de C.I. Nottara, pe atunci staroștele breslei actorilor, să viziteze spitalele de răniți. Și tot întâmplarea îi duce și în spitalul ieșean, la căpățul tinărului sublocotenent rănit la Oituz.

Ventura și Nottara spun versuri. Stau de vorbă cu răniții.

Glasul și chipul ofițerului de 20 de ani le atrage atenția. E frumos, o frumusețe nobilă.

Iar glasul, ca un violoncel. Vibrant, cu inflexiuni acoperind o nesfârșită gamă...

Cei doi artiști, slujitori ai scenei, îl întreabă ce meserie și-a ales. Tinărul răspunde simplu: agronomia.

— La teatru nu te-ai gândit? — se mai interesează Nottara.

— La teatru? — răspunde rănitul. N-am fost decât de vreo două ori la teatru...

— Nu asta a vrut să spună maestrul — intervine Maria Ventura. Te întreabă dacă nu vrei să te faci actor?

— Actor, eu?! Dar pentru asta trebuie talent!

Cei doi vizitatori neobișnuiți s-au minunat desigur de atîta modestie și candoare... Dar au trecut mai departe...

Tinărul s-a vindecat. A părăsit spitalul. Dar parcă agronomia, atît de dorită, nu-l mai atrăgea ca înainte. Întîlnirea cu Ventura și Nottara îl pusese pe gînduri... Aripa unui nou vis îl atinsese iremediabil. Învăță pe de rost poeziile lui Eminescu... Încearcă să le rostească, să le dea viață... Spre hazul camarazilor și fratelui mai mare...

— Lasă-te păgubaș! Se vede cît de colo că nu ești bun pentru actorie!...

Dar de cum a fost demobilizat, tinărul l-a căutat pretutindeni pe Nottara... Mai ales că vaporul care urma să-l ducă în Franța, la o vestită școală de agronomie, se scufundase, lovit de o mină... Era desigur un semn al destinului — a gîndit el, căutîndu-și o justificare. O justificare că bătuse la porțile Conservatorului de artă dramatică. Unde fusese primit cu brațele deschise de Nottara și de ceilalți dascăli de actorie...

Și drumul spre teatru i s-a deschis larg.

Drumul spre profesiunea de slujitor al scenei, din care acest creator de frumos, George Vraca, va face cea mai înaltă și mai împlinită dintre „aventuri”...

S. DIACONU

Cu artistul emerit H. NICOLAIDE

Așa se vede (în oglindă) H. Nicolaide

— Hașule, ai purtat vreodată haina militară?

— Nu numai o dată!

— Chiar așa?

— Cum ai auzit! Prima dată, în 1930, cînd am recrutat cu contingentul meu... Am făcut parte din Regimentul 34 Constanța.

— Am aflat, din cartea ta că ești născut pe malurile Pontului Euxin... Și cum a fost armata pe acolo?

— Să vezi... Am intrat pe poarta regimentului cu inima cît un purice... Și cu o lădiță ca de plumb. Aflasem că viața de cazarmă nu-i tocmai o vacanță la Mamaia... Iar mama și bunica încercaseră să-mi vină în ajutor, bușind lădița cu pricina...

— Înțeleg... Dar cred că te-ai descurcat bine cu lădița asta...

— Nu prea... Deocamdată și lădița doldora de bunătați și puricele de inimă așteptau alături de mine repartizarea.

— Repartizarea în vreo locuință?

— Se cunoaște că n-ai făcut armata!

Repartizarea la una dintre cele 12 companii ale regimentului... Și ea a apărut cînd, o dată cu o mustață, avînd grad de plutonier major... „Ia-ți lădița” — s-a răstît dumneaei, adică dumnealui, la mine — și treci planton, schimb’ unu la... „umbătoare”! Nu intră decît ai de face parte din compania întâia! Ailăți, care din ce companie este!... Executa-real! Mă execut și mă postez la intrarea sus pomenită...

— Și le cereai la toți legitimațiile?

— Da’ de unde! Afurisiții aflaseră toți „consemnul” și care cum apărea îmi urla în ureche „compania întâia” și se strecura pe „intrarea interzisă”... Așa că, după două ore de stat în post...

— Ți-ai dat seama de imposibila misiune ce ți se încredințase...

— Exact!... Și, fără să mai cer părerea mustăciosului, am luat-o din loc...

— După care te-ai trezit la carceră...

— Nu! Am avut noroc! Mustăciosul a venit seara la dormitor și s-a zbirlit: „Care ești mă, de te-am pus planton la spălătorul companiei și te-ai ușchit?”

arată-te... că te cunosc!” Dar eu, surdo-mut! Și după cîteva minute de așteptare, mustața a prins să tremure, iar stăpinul ei a bombănit: „Paștele și celelalte... de data asta îți merge, că nu te cunosc!”

— Și nu te-ai mai întîlnit cu personajul?

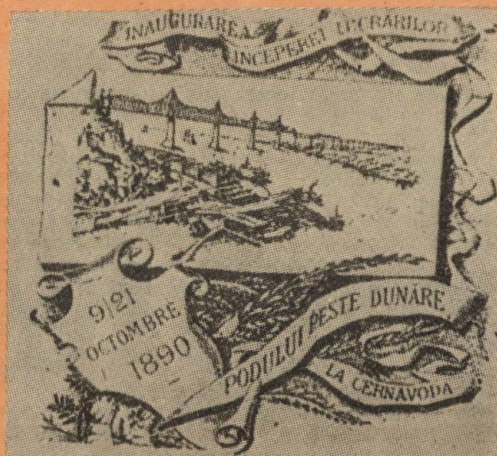
ÎN TRE COSTUMUL DE SCENĂ...

TRENULE, MAȘINĂ MICĂ...

● Mihail Kogălniceanu afirma în Adunarea electivă din 4 ianuarie 1865: „*Oricum sesiunea aceasta nu va trece fără ca guvernul să propună cel puțin un început de rețea, care să facă să șuere locomotiva și în partea aceasta a României, măcar pe linia de la București la Giurgiu*”. La 31 octombrie 1869 linia București (Filaret) — Giurgiu a fost inaugurată cu mare fast. Ea s-a construit de-a lungul „drumului de pămînt” pe unde a fost adus în anul 1853 cazanul „mașinei cu abur” pentru moara lui Gheorghe Assan de la Colentina, care avea circa 7 000 kg, transportul fiind un eveniment al timpului.

● La început, cînd numărul trenurilor era extrem de redus, iar viteza lor nu depășea 24 km/oră, avizarea circulației se făcea de către un călăreț care, galopînd înaintea trenului, filfia un steag, suna dintr-un clopot sau dădea semnale cu o goarnă.

● Între anii 1884 și 1887 Ministerul de Război, prin unitățile militare de geniu (primele

Desen din octombrie 1890 reprezentînd inaugurarea lucrărilor la podul de peste Dunăre de la Cernavodă

...ȘI HAINA MILITARĂ

— Cum să nu mă mai întâlnesc? Într-o zi a năvălit în timpul instrucției și i-a ordonat sergentului nostru: „Sergent, miine, inspecție! Toată lumea schimbă cămășile!” — „Păi n-are decît pe alea de e pe ei!”... „Să le schimbe între ei!” a tranșat majorul dilema!

— Cum văd, și stagiul militar, care te înfricoșase într-atît, s-a prefăcut, după

ani, într-o suită de amintiri hazoase...

— Dintre care, cea „mai” a fost cea finală... După un an, cînd ieșeam pe poarta regimentului în pantalonii de drill, pălărie de panama à la Maurice Chevalier și avînd în buzunar un livret militar pe numele lui Nicolai D. Hristul!

— Tot opera respectivului?

— A lui sau a altuia, care completează

datele de pe livret... Și care ținuse să mă innobileze cu acel „De”, care nu se mai poartă azi decît în cazul Gării de Nord!

— Așa s-a încheiat cariera ta militară?

— Nu! Peste mai bine de un deceniu am îmbrăcat din nou costumul kaki — Era în timpul războiului... De data asta, ce misiune ți s-a mai încredințat?

— Am făcut și eu parte din echipele care jucau în spitale, în fața răniților... Era o inițiativă a președintelui sindicatului actorilor, George Vraca...

— Și ce parteneri ai mai avut?

— Stai să mi-i amintesc, în ordinea gradului... Căpitanii Al. I. Teodoreanu și Ionel Țăranu, locotenentul Victor Ion Popa, sublocotenentii Aurel Munteanu și Ion Vasilescu, sergenții t.r. Ion Dacian și N. Gărdescu, soldat Colea Răutu...

— Și tu?

— Tot sergent, să trăiți!... Uneori, mi se alătura chiar George Vraca... Și nu o dată ne-a întovărășit Grigoraș Dinicu și vioara lui, Fănică Luca și naiul său, Maria Tănase, cu glasul și cîntecele ei alinînd suferințele ostașilor răniți...

S. DIACONESCU

TRENULE, MAȘINĂ MICĂ...

companii de căi ferate s-au înființat la finele anului 1880), a executat liniile Titu-Tîrgoviște și Costești-Roșiori-Turnu Măgurele. La construcția acestora din urmă au lucrat patru companii din Regimentul 1 geniu, sub conducerea colonelului Alexandru Berindei.

• Din nevoia de a nu mai aștepta și bloca toamna stațiile și porturile Brăila și Galați cu mii de vagoane cu cereale s-au construit în anii 1888 și 1889 silozurile din beton armat, concepute și realizate de Anghel Saligny. Au fost primele antrepozite de acest gen din Europa. În America existau astfel de amenajări, însă erau construite din lemn.

• Instalațiile de sonorizare din stațiile de cale ferată au un trecut care astăzi ne face să zîmbim. În instrucția de semnalizare din anul 1891 erau prevăzute o mulțime de semnale acustice date prin *clopotul de peron*. Acesta era într-o continuă rezonanță, creînd o permanentă panică printre călători, care se îmbulzeau spre peron ori de cîte ori auzeau semna-

Gara Pașcani, în 1873

**Versuri de
ADRIAN MIERLUȘCĂ**

Deschideți voi, tăcerile din mine,
Fereastra unui gînd străluminat
Să pot vedea, pe chipul tău, iubito
Cît loc în inimă și-n sînge mi-ai păstrat.

Și să aud chemarea ta, de taină
Rostită în amurg și-n prag de zi

**Mi-e sufletul bogat
în căprioare**

Atunci cînd liliacul dă în floare
Iar visele se nasc spre a rodi.

Vor fi de-ajuns doar inmurile vrerii
Să ne-amintească zborul înstelat
În care ochii verzi stropiți cu aur
Sînt aripi pentru viața-mi de soldat.

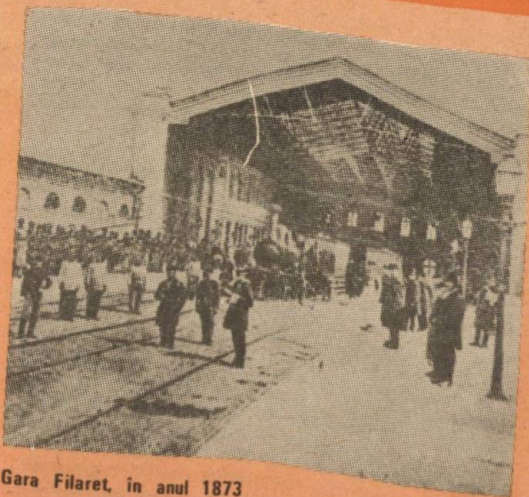
Mi-e sufletul bogat în căprioare
De cînd cărările se-adună-n noi
Cum clarul nopții din argintul lunii
Și arșițele lacului în ploi.

TRENULE, MAȘINĂ MICĂ...

lele, al căror cod misterios nu-l cunoșteau. Aceste bătăi de clopot s-au putut auzi, în gările mai mici, pînă prin 1930.

- În gările mari, anunțarea călătorilor se făcea de către un angajat în uniformă care parcurgea grav, cu un clopoțel în mînă, sălile de așteptare și peronul, strigînd sosirile și plecările trenurilor. Acestea se puneau în mișcare doar la semnalul dat prin goarnă (un corn mic de alamă) de către șeful de tren. În anul 1932, în Gara de Nord s-au montat un amplificator de 200 wați și șase difuzoare!

- Ceasul a apărut la CFR o dată cu primele linii și s-a bucurat de aceeași trecere ca și felinarul, goarna și stegulețul. Mii de ceasuri, purtînd sau nu inscripția „CFR”, fabricate de Roskopf-Patent, Paul Garnier, Omega sau Tellus și foarte multe ceasuri de buzunar, cronometre, ceasuri de perete sau pendule-dulap, care se mai găsesc și azi prin unele gări, au avut o largă răspîndire la vremea lor. În acei îndepărtați ani, șeful stației era singurul pose-

Gara Filaret, în anul 1873

E vară pentru cîntec, gînd și suflet
Și pentru singele-mi nedomolit
Ce-i dă privirii flacăra de patimi
Iar neubirii setea de iubit.

E vară pentru visurile grele
Ce zboară dinspre tine spre amurg

Chiar de-ar cînta viorile de lut

În nopțile cu flori de sinziene
Și cu tăceri ce-n neuitare curg.

E vară pentru bucurii solare
Ce intră-n trup durut și nedurut
Cu simfonia dragostei, ascult-o
Chiar de-ar cînta viorile de lut.

E vară, nu-i așa? Fierbinte vară
Cum n-a mai fost, iubit, pentru noi.
Vestită prin privighetori de aur
Să nu se stingă sub copacii goi...

Iubirea mea, tu, zbor fără întoarceri,
Frumoasă cum n-ai fost și nu vei fi,
Dar ești lumină-n nelumina vîrstei
Și binecuvîntare-n prag de zi.

Ești dorul meu, sălbatecă săgeată
Ce nu răspunde arcului strunit

Flori de măr

Decît atunci cînd inima, chemare
A vieții mi te cere spre nuntit.

Și te îmbrac în flacăra de noapte,
Și-n păr o floare de „Nu mă uita”,
Iar lîngă sîn, în cuibul său de aur:
Visarea — taină sfință, doar a ta!

Apoi, ne luăm de mîini, ca să pătrundem
În templul însovit de adevăr...
Și peste inimile contopite
Vom aștepta să ningă flori de măr...

TRENULE, MAȘINĂ MICĂ...

Gara Roman, în anul 1873; la peron, un tren de persoane remorcat de locomotiva „55 Porumbelul”

Și al orei exacte și întreaga suflare din localitate îl privea cu respect.

• Drept combustibil pentru locomotive s-au întrebuințat în secolul XIX cărbuni Cardiff aduși din Anglia. În 1873 s-a introdus și arderea lemnului de stejar, dar fără rezultat. Guvernul român a luat măsuri pentru exploatarea

zăcămintelor din țară. Au început extrageri la Bahna (Mehedinți), Ploștina (Gorj) și Mărgineanca (Dîmbovița). În 1886 găsim înscris în bugetul CFR și *Serviciul minelor* cu implicații în dezvoltarea economiei naționale.

• Gara de Nord a fost ridicată între anii 1868—1872. Terenul pe care a fost amplasată era proprietatea lui Dinicu Golescu (tatăl frați-

Gara Ploiești, în anul 1880

CHEILE DOBROGEI

„Drumuri printre stînci” și „Sfinxul dobrogean” (foto: locotenent-colonel Constantin Oprea)

Străbătem partea de mijloc a milenarului pămînt românesc, colindat de legende și lumină, de la țărmul Pontului Euxin.

Șoseaua lasă în urmă comuna Tîrgușor. Înaintează asemenea firului unei ape scînteietoare spre inima Podișului. Căldura se revarsă valuri-valuri, mărește prevestirea și toropeala. De jur-împrejur, cît pot cuprinde ochii, pînă în zărilor de mătase, numai coline albe, roșietice, albastre, legînd între ele platouri, păduri de salcîmi înfloriți, aeriene, nemișcate, prăpăstii verzi, cerul azuriu, persistent, dogorîtor și stepa. Stepa atotstăpîitoare, leneșă, bîntuită de miresme sălbatice și focuri răzlețe, cu fumuri subțiri și drepte. Focurile mursecă prin risipa de lumină a amiezii de vară portocaliul dens al miriștilor și fac să tresară din somn, în galeriile lor subpămîntene, viețuitoarele mărunte ale cîmpului. Nemărginită, stepa migrează cu vegetația ei năvalnică peste tot, pătrunde în sate, pe uliți, urcă în curți, suie pe prispă, în case și în sufletele oamenilor.

Urmează un peisaj abrupt. Rîpi galbene, seletare, adîncite de torențele unor ploii scurte și dezlănțuite. Nori răzleți, continente iluzorii în de-

TRENULE, MAȘINĂ MICĂ...

Stația Nucet
de pe linia Titu-Tîrgoviște (1883)

lor pașoptiști Niculae, Radu, Ștefan și Alexandru) și a fost dat ca zestre fiicei sale Ana, căsătorită cu Alexandru Racoviță. Aceștia, la rîndul lor, l-au lăsat moștenire în anul 1850 fiicei lor Zoe, căsătorită cu englezul Effingham Grant. Cartierul a luat numele lui Grant, iar podul omonim a fost înălțat în anul 1914. Gara de Nord a fost modernizată și mărită între anii 1930—1932.

- La 1 aprilie 1890 (nu, n-a fost nici o păcăleală!) s-a dat în exploatare centrala telefonică din Gara de Nord, cu 25 de linii numai pentru București. A fost prima centrală telefonică din țară.

- În timpul primului război mondial, în atelierele de la Nicolina (Iasi), cefeștiștii construiau și afeturi pentru bateriile de artilerie. Prin perseverența personalului tehnic s-a reușit să se proiecteze și să se execute 24 de obuziere de 210 mm (numite „model Iasi”) folosite cu succes în luptele de la Mărășești din 1917, unde au stîrnit admirația ofițerilor francezi.

rivă prin aerul aprins, estompează cu umbrele lor vibrația mirifică a culorilor.

Mai departe alunecăm netulburați de-a lungul albiei strimte a unei derele, ca să facem în cele din urmă, pe neașteptate, un cot scurt la dreapta. Nici nu avem timp să ne dăm bine seama ce se petrece cu noi că în clipa cealaltă ne și pomenim pe fundul unei văi impresionante, străjuită de o parte și de cealaltă de o învâlmășire de stinci rotunjite și golașe, asemenea unor bolovani ciclopici, contorsionați. Malurile abrupte de calcar par modelate după rigorile unei misterioase alchimii cosmice, într-o puzderie de ornamente și sculpturi primitive, neînțelese, încremenite acolo de la începutul lumii, simboluri parcă, în această parte a sa, ale aspirației supreme a Podișului către soare.

La ceasul de cumpănă al zilei, la Cheia, în valea canărațelor, lumina pătrunde drept, pînă la un stat de om deasupra pămîntului, și zăbovește așa, neclintită, atîrnată de măruntăie colorate ale pămîntului, ca o piclă. E ca și cum s-ar cerne în aerul dintre pietre o pulbere veche de aur în care vin să se scalde într-un dans fantastic stoluri de chire albe, ca în undele unei ape nevăzute și înșelătoare. Ademenite de jocul acesta tainic, prin porumburi ori din umbra pădurii de sus, încep să se apropie de malurile Casimcei sălbăciunile singurate ale stepei.

O adiere pornită de prin galeriile secrete, adînci ale peșterilor de la Gura Dobrogei cutremură liniștea și iarba înaltă, întunecată și iscă la trecerea prin orga de calcar a Cheilor o muzică neverosimilă, odihnitoare, care ne ia, pe dată, în stăpînire.

OVIDIU DUNĂREANU

REMEMORĂRI octombrie 1988

26.X.1673: S-a născut, la Iași, DIMITRIE CANTE-MIR, cărturar, domn al Moldovei (1693 și 1710—1711). Membru al Academiei din Berlin (1714). Între scrierile sale: „Descrierea Moldovei”, „Istoria Imperiului otoman”. A murit la 21.VIII.1723.

7.X.1853: S-a născut CIPRIAN PORUMBESCU (la Șipotele Sucevei). Compozitor cunoscut încă din tinerețe, prin cele două cîntece patriotice: „Imnul Unirii” și „Cîntecul tricolorului”, ambele dedicate societății „România jună”. În 1882 i s-a reprezentat opera „Crai nou”. A murit la 25 mai 1883.

30.X.1858: S-a născut, la Plăinești-Vrancea, scriitorul DULIU ZAMFIRESCU. Licențiat în drept, a fost procuror la Tirgoviște, apoi secretar de legăție la Roma, Atena și Bruxelles. A scris poezie, nuvele, romane, teatru (m. 3.VI.1922).

4.X.1873: S-a născut, la Turnu Severin, GHEORGHE ȚITEICA, om de știință, matematician. Studii la Sorbona. Profesor la Universitatea din București și la Politehnică. Membru al Academiei Române (m. 3.II.1939).

27.X.1938: La Tg. Jiu se inaugurează complexul artistic realizat de sculptorul Constantin Brâncuși: „Poarta sărutului”, „Masa tăcerii” și „Coloana fără sfîrșit”.

24—25.X.1968: 20 de ani de la crearea Frontului Democratiei și Unității Socialiste.

28.X.1688: 300 de ani de la urcarea pe tron a lui Constantin Brâncoveanu.

TRENULE, MAȘINĂ MICĂ...

Clopotul, ceasul și cutia de scrisori — farmecul gărilor de odinioară (Golești — 1883)

● În 1937, pe liniile București—Brașov și București—Mangalia au fost puse în circulație elegantele „aerodinamice” — un fel de autotoatoare. Un obicei care făcea plăcere călătorilor: însoțitorii de vagoane, purtînd mînuși albe, coborau la fiecare oprire a trenului în stații pentru a șterge de praf sau de fum minelele scărilor de la vagoane!

● În cadrul acțiunii de modernizare a rețelei de căi ferate se înscrie și eliminarea sistemului de tracțiune învechit. În august 1979, Departamentul CFR a dispus întreruperea circulației pe secția Bouțari—Sarmizegetusa (19 km) de pe linia Caransebeș—Subcetate, unde tracțiunea trenurilor se realiza cu cremaliera încă din 1908, de la darea ei în circulație.

C.S.

Ce se mai întâmplă la WATERLOO?

„Ce vă spune numele de Wellington?” „O fi vreun teren de tenis...” (Asociația nu pare deplasată — Wimbledon, Wellington). „Mai degrabă o formație rock...” (!?) Ziaristul francez care a pus întrebarea în cadrul unui sondaj ad-hoc la fața locului a avut toate motivele să fie stupefiat de asemenea răspunsuri. De ce? An de an, la mijlocul lunii iunie, mii de turiști vin anume în Belgia pentru a evoca celebra bătălie de la Waterloo. Atunci, la 18 iunie 1815, armata lui Napoleon avea să fie înfrântă de forțele coalizate ale statelor adverse (Anglia, Olanda, precum și Prusia), de sub comanda generalului britanic Wellington. Episod decisiv, cum se știe, pentru soarta împăratului francez: supunându-se voinței aliaților, acesta a fost nevoit să-și trăiască partea din urmă a vieții exilat la mare distanță de Europa, în mica insulă Sfânta Elena, din Atlantic, aparținând coroanei engleze. Or, din dialogul reproduș reiese, după cum se vede, că învingătorul de odinioară al lui Napoleon este, în zilele noastre, ca și dat uitării. În schimb, reputația lui Bonaparte pare să dăinuiească în continuare...

Waterloo nu este, propriu-zis, un loc de pelerinaj în amintirea marii bătălii de-acum mai bine de un veac și jumătate. Mica așezare belgiană,

declarată perimetru istoric, a devenit pur și simplu un punct de atracție turistică. Statisticile arată, într-adevăr, că Waterloo figurează, din acest punct de vedere, pe al doilea loc în țară. Ceea ce și face ca aici să prospere un comerț destul de rentabil: se pot găsi cele mai felurite suveniruri, de la afișe, ilustrate până la obiecte de porțelan și bluze cu însemne „inspirate” din perioada napoleoniană. Există, firește, și un muzeu, dar și un hotel, și un restaurant. Altfel însă, locul a rămas, practic, neschimbat. Fapt care, între altele, permite unui fermier să-și cultive, contra unei taxe plătite urmașilor lui Wellington, terenurile din preajmă. Sub formă anecdotică, se spune chiar că, sătul uneori de năvala din iunie a turiștilor, care-i calcă în picioare brazdele, cultivatorul ar da drumul taurului său pentru a le mai domoli „entuziasmul”.

Turiștii se perindă aici tot timpul anului, dar la 18 iunie are loc un fel de spectacol. „Admiratorii” de azi ai lui Napoleon țin să apară îmbrăcați ca în epocă, încercând să recreze, în chip de divertisment, ceva din atmosfera de odinioară. Manifestarea are coloratura sa „locală” — cu defilări de „trupe”, comenzi („Grenadier, prezentați armă!...”), mergând până la reconstituiri amuzante ale unor scene de bătălie. În sufletea noastră nu este însă împărțită chiar de toată lumea. Reporterul ce

a fost de față la una din aceste întruniri a avut prilejul să consemneze și unele nemulțumiri, mai ales din partea... soțiilor unor „combatanți”. Pricina? „De ce trebuie oare să-mi sacrific din concediu urmându-l pe bărbatul meu, ca el să se distreze în felul acesta?” — au exclamat la unison citeva femei care n-ar fi apreciat, se pare, întru totul, nota de haz a momentului. Pentru că, în același timp, nu s-ar zice că luciditatea ar lipsi participanților. „Napoleon a fost o mare personalitate... un genial strateg... ultimul mare comandant de oști de tip clasic... dar în bilanțul lui atârână greu milionul de morți al războaielor purtate”.

Dincolo de aspectul, să-l numim, pitoresc, motivul predominant pentru care se vizitează acest loc este faptul că Waterloo a reprezentat un moment însemnat pentru destinele țărilor din această parte a Europei în evoluția lor ulterioară. Dacă memoria omului se arată, uneori, ingrată, manifestând regretabile lacune, episodul descris atestă grăitor că judecata posterității se dovedește, în cele din urmă, realistă și dreaptă; și, nu mai puțin semnificativ, desigur, se vedește, și în acest caz, atitudinea superioară a omului contemporan, tot mai conștient că războiul e un rău ce trebuie să dispară pentru totdeauna din viața umanității.

DAN OZERANSCHI

POVEȘTEA UNOR VORBE...

6

- **tabără.** În turcește *tabur* batalion, lagăr. În maghiară *tábor*. Loc de popas deci pentru armatele în marșuri lungi;
- **tanc.** În engleză, ca și în hindusă *tank* — cisternă, rezervor. La începutul secolului, când a apărut această mașină blindată, semăna cu un „rezervor”. (*Tank* a fost și numele de cod al noii arme, pe vremea aceea);
- **toxic.** Are de asemenea proveniență militară. În grecește *toxan* — arc, apoi *toxikos* — otrăvitor, pentru că săgețile, în multe cazuri se otrăveau. Termenul a fost preluat de latină și de aici în limbile moderne;
- **ura.** Strigătul de luptă care însoțea atacurile frontale. În turcește *vurmak* — a lovi, apoi, în formă imperativă (să lovească — *ura*) s-a generalizat, devenind un lait-motiv la soldații multor armate.

ECATERINA PREDĂ

A EXISTAT ÎN REALITATE SHERLOCK HOLMES?

Și astăzi continuă să vină scrisori din partea admiratorilor săi, pe adresa: Mrs. Sherlock Holmes, 221 B, Baker Street, London. Situată în apropierea nu mai puțin celebrului MI 5, „Locuința lui Holmes era alcătuită din două camere de dormit confortabile și un salon mare, spațios, mobilat cu gust și luminat de două ferestre largi. Locatarul avea ceva care atrăgea atenția chiar și celui mai neatenț observator. Ca înălțime să fi avut peste un metru și optzeci, dar era atât de slab încât părea mult mai înalt. Privirea sa era vie și pătrunzătoare, în afară de perioadele de tîrîșoală, cînd trîndăvea zile întregi pe sofa, în salon, fără să scoată un cuvînt sau să facă o mișcare, din zori pînă-n noapte. Nasul îi era subțire, ca de uliu, și făcea ca pe fața lui să fie întipărite agerimea și hotărîrea. Bărbia ieșită în afară și pătrată avea acea formă ce caracterizează pe omul de acțiune. Mîinile sale erau întotdeauna mînjite cu cerneală și păte de chimicale. În felul lui era un om liniștit și deprindările sale erau cele firești. Rareori i se întîmpla să se culce după orele zece seara și, fără nici o abatere, își lua micul dejun și pleca în oraș dimineața”... și descrierea celebrului detectiv, ce a încîntat adolescența a zeci de generații, poate fi continuată pe mai multe pagini, încît senzația ți se transformă în certitudinea că este vorba de un om real, în carne și oase și nu produsul imaginației fecunde a lui Conan Doyle.

Și, la întrebarea firească dacă a existat sau nu Sherlock Holmes, răspunsul este pe jumătate. Era prin anul 1886 cînd Doyle visa să creeze un tip special de detectiv, după cum avea să afirme mai tîrziu în memoriile sale. „Eu mă simțeam, scrie el, copt pentru un lucru mai mare, mai solid, mai puțin stîngaci. Gaboriau a exercitat asupra mea o atracție atât de mare și puternică, prin maniera sa de a țese o dramă, iar Dupin, magistrul polițist al lui Edgar Poe, a fost unul dintre eroii mei favoriți în copilărie. Mă obseda întrebarea: eram oare capabil ca, alături de creațiile acestor autori, să aduc personajul meu? Mă gîndeam la bătrînul meu profesor Joe Bel, cu fața de vultur, cu procedeele sale bizare, cu maniera sa puțin excen-

trică de a nu-i scăpa nici cele mai mici detalii. Pentru a crea un tip nou de polițist, am căutat să mă apropiu de o știință exactă printr-o metodă captivantă, care să pară în același timp instructivă. Trebuia să încerc să creez acest personaj. Mă întrebam: ceea ce era posibil în viață, nu aș fi în măsură să fac verosimil în imaginație? Era foarte bine să pot atribui unui om toate resursele inteligenței. Ideea mă amuza; însă cum voi numi personajul meu? Refuzam ușurința cu care unii scriitori tratau problema, legînd numele de caracter. Holmes s-a numit mai întîi Sheringford Holmes înainte de a fi Sherlock Holmes. Nu putea să povestească el însuși aventurile sale, el trebuia să aibă un prieten apropiat, suficient de neutru și șters pentru a-l pune în lumină, să-l asiste în isprăvile sale și să le povestească. Și acestui om, fără strălucire, îi trebuia un nume cenușiu și liniștit: Watson mi s-a părut că ar corespunde cel mai bine. Acum aveam pe cei doi protagoniști. Am început prin a scrie „Un studiu în roșu”.

Fără s-o știe, Arthur Conan Doyle avea să dea atunci lumii literare „cuplul polițist” cel mai celebru, un cuplu de care avea să se vorbească pînă în ziua de astăzi.

Într-adevăr, Sherlock Holmes a avut ca prototip pe Joe Bel, profesor și chirurg la spitalul din Edinburg, cu care s-a identificat pînă și fizic: „subțire, sec, nervos, cu nas puternic acvilin, față ascuțită, ochi cenușii pătrunzători și umerii căzuți, mersul sacadat, vorbind cu o voce puternică și discordantă”. Era chiar portretul lui Sherlock Holmes. În ceea ce privește celălalt aspect, referitor la metodele acestuia, Conan Doyle recunoaște că le-a împrumutat tot de la chirurg: „am utilizat sistemul său, amplificîndu-l, încercînd să creez un detectiv științific, care să rezolve problemele prin mijloace proprii și nu datorită greșelilor criminalului”.

Cine este adevărata MONA LISA?

Știați că „Mona Lisa”, cu surîsul ei misterios, poate fi admirată nu numai la muzeul Louvre din Paris, ci și într-un apartament particular din Londra? Mai mult chiar, există specialiști care atestă că nu pînza din capitala franceză ar reprezenta-o pe cea căreia îi poartă numele?

Dr. Henry Pulitzer, posesorul pînzei din Londra, pretinde că aceasta nu este nicidecum o copie, ci o lucrare pictată de Leonardo da Vinci, incontestabil originală. Din cîte se pare, ar exista în lume nu mai puțin de 60 preținse „Mona Lisa”, catalogate și aflate în colecții particulare (mareea lor majoritate peste ocean); însuși Leonardo, la rîndul său, a menționat existența portretului în două versiuni.

Cea care a pozat pentru tabloul original, Mona Lisa del Giocondo, era soția unui nobil florentin. Surîsul tainic, indescifrabil, îi conferă portretului un farmec unic și lasă tuturor o impresie de neuitat. Din zîmbetul acestei doamne, datorită fanteziei, imaginației oamenilor, a izvorît o întreagă literatură, iar medicii îl atribuie unei anume maladii a ochilor. Fiecare generație l-a interpretat altfel, cast sau ademenitor, semnificativ sau rece, crud și fără milă, ca zîmbetul unei femei care-l subjugă pe bărbat. Unii au văzut în el strălucirea farmecului și puritatea lirică, alții zîmbetul unui... băiat travestit sau surîsul unei viitoare mame. Dar absolut toată lumea este de acord că e un zîmbet enigmatic, de sfînx.

Leonardo a trudit timp de patru ani la Gioconda, lucrare pe care a început-o prin 1505-1506,

luînd-o cu sine în Franța, unde a fost invitat de regele Francisc I.

Cu puțin timp înainte de a pleca în această țară, la solicitarea lui Giuliano de Medici, Leonardo a făcut portretul domnișoarei Constanza d'Avalos. Fapt surprinzător, dar Constanza nu numai că seamănă extraordinar cu Mona Lisa, dar era poreclită „La Gioconda” și avea aproape același zîmbet. Leonardo a adoptat această ultimă versiune pentru portretul Monei Lisa del Giocondo, alegînd chipul Constanzei. Dar nu și-a terminat tabloul pînă cînd Medici nu s-a hotărît să se căsătorească și să-i plătească lucrarea.

Ei bine, acest de-al doilea portret este cel despre care Dr. Pulitzer afirmă că împodobește muzeul Louvre. Celălalt portret – al Giocondei, soția florentinului – a ajuns la Londra, fiind adus pe la începutul secolului.

Dr. Pulitzer, examinînd pînza la microscop și apelînd la tehnici fotografice cu raze ultraviolete și X, a reușit să identifice amprente degetelor lui Leonardo, așa cum au fost găsite și pe alte lucrări ale maestrului. Altă dovadă în sprijinul afirmației că pînza din Londra o reprezintă într-adevăr pe soția florentinului o înfățișează schița făcută după tablou de Rafael, în atelierul său, în care chipul este încadrat în decor de două coloane. Or, în pînza din Louvre nu sînt regăsite coloanele, ci doar în cea din Londra!

Și astfel, vîlul de mister ce acoperă imaginea tinerei femei pare a începe să se destrame...

„Mona Lisa” de la Louvre...

...și cea cu „coloane” din colecția Pulitzer (Londra)

C. BARACA

Schița după tablou atribuită lui Rafael

La datorie

Spui Mărășești, Mărăști, Oituz,
Și spui soldat de veghe, treaz,
Primești în singe tot ce-ai auzi
Tresari și-n vis cu tot ce arzi.

Pe osuare-adinci, de rouă,
Plouă cu nume ce le chemi,
Cuvintul ce ni s-a dat nouă
Rămîne fulger peste vremi.

El leagă stelele pe sus
Și-adie-n nopți, neîncetat,
Spui Mărășești, Mărăști, Oituz,
Și spui credință de soldat.

Un duh ce urcă din pămînt
Și peste ape, ape-aștern,
Cuvînt de mamă și cuvînt
De naștere pe-un dor etern.

Ai ochii-atiși de el, ți-s uzi,
Să-l duci în veci ca pe-o solie,
Spui Mărășești, Mărăști, Oituz
Și spui soldat la datorie.

Ca pe-un pod cu lună

Ca pe-un pod cu lună și cu amintiri,
Toamna-aceasta ceru-aproape că-l respiri,
Sparg pereții lumii niște-oglinzi și-apoi
Par cernuți de aripi, se tolesc în noi
Cîtă vreme-n calea petrecută-mi ții
Numai umbra ochilor nespuse de vii
Și cu-albastru, verde, cum doar tu mai vezi,
Curcubeie — așterni de fum peste livezi,
Nici nu-începi culesul, poate-i și pierdut,
Dar o boare-așterni de purpură și-n lut,
Mă cuprinzi cum visul s-ar cuprinde, vag,
Nu mai vii, răsare luna în alt veac.

A.I. ZĂINESCU

Patria

Deschid ochii și văd pleoapele tale
Bucurie neculeasă în suflet
Nădejdi în lumină, pulsuri care ard
Cugetare și cîntec și zîmbet.

Ești rază ce mușcă din ploaie
Un curcubeu pe frunte de cer

Căldură în strat de ninsoare
Primăvară cu muguri de ger.

Ești dor de părinți și dor de copii
Sărutare de apă-n cîmpele
Ești glasul din doină și cîntec nuntit
Și vuiet de culegere-n vie.

MIHAI AVRAM

DE TOATE

Cuvintele romanice Torna, torna fratre (Întoarce-te... frate!) sînt consemnate în cronicile bizantine în legătură cu una din năvălirile avarilor peste Dunăre, în anul 587, cînd ajunseseră pînă în Tracia. În timpul unei înaintări, bagajul unui soldat din oastea generalului bizantin Commentiolus a căzut de pe spatele animalului care-l purta. Atunci cineva i-a strigat: Torna, torna, fratre! Soldatul nu a auzit, în schimb ceilalți din preajmă, crezînd că este vorba de un semnal de retragere, s-au întors și au început să fugă, producîndu-se astfel panică în întreaga oștire.

Despot-Vodă (Ioan Iacob Eraclid), domn al Moldovei între anii 1561—1563, poet și militar iscusit, a fost student în medicină la Facultatea din Montpellier (Franța).

Se cunoaște cazul sergentului japonez Stoichi Yokoi care a petrecut 28 de ani ascuns pe insula Guam fără să știe că războiul s-a încheiat. Cu toate că el, după ce a „capitulat” în 1972, a mai revenit pe insulă de vreo 15 ori, la invitația de a participa la sărbătorirea cuceririi insulei de către trupele americane, Yokoi a explicat astfel refuzul său: „Această sărbătorire este o treabă a ofițerilor, și nu a gradeleur inferioare”!

Pe vremea lui Ludovic al XIV-lea, rege al Franței, supranumit și „Regele Soare”, a existat un regiment de cavalerie alcătuit numai din croați. Ca semn distinctiv, călăreții acestui regiment purtau la gît un fel de panglică, pe care francezii au denumit-o „croate”, și, cu timpul, cuvîntul respectiv deformîndu-se, a devenit „cravată”.

M. BURDUJA

ACTORII ȘI ARMATA

Intr-un fel sau altul, se poate spune că armata a constituit, pentru fiecare dintre actorii noștri, un domeniu pe care l-au cunoscut și care le-a prilejuit experiențele cele mai diverse, atât pe plan individual uman, cât și profesional. De la propriul stagiul militar la rolurile de soldați sau ofițeri interpretate, de la însușirea tehnicii necesare realizării scenelor eroice de luptă la colaborarea cu cadre active ale armatei, lumea apărătorilor patriei a însemnat pentru actori întotdeauna un spațiu în care s-au legat prietenii trainice, pe temeiul stimei, al cunoașterii reciproce și al unei eficiențe și serioase munci, de cele mai multe ori creatoare, desfășurate alături, fiecare parte aducând ceea ce este mai valoros și mai durabil în specificul profesiilor lor.

Actorii pe care i-am cunoscut și cu care am purtat discuții interesante au avut, fără excepție, numai gânduri frumoase și sincere față de militari, față de Armata Română, nutriend sentimente calde de respect și simpatie pentru toți aceia care, cu dirzenie și spirit de sacrificiu, veghează la liniștea și independența patriei, participă la înflorirea și îmbogățirea ei permanentă, pe acest pământ al păcii și al muncii libere și înfrățite.

În rândurile care urmează am adunat frinturi de gânduri și scurte declarații ale citorva dintre cei mai îndrăgiți și talenți actori români, dedicate armatei, militarilor, despre rolurile interpretate și filmele în care au intruchipat personaje luminoase, memorabile, cu un înalt patriotism.

CRISTINA BĂLTEANU

SERGEANTUL ȘAPTEFRĂȚI

„La întâlnirea și împlinirea acestui rol generos, sergentul Șaptefrăți, deosebit de bine conturat de Titus Popovici, am venit cu o poftă de joc extraordinară și cu dorința de a face un lucru bun. Și dacă a ieșit într-adevăr bine, datorez mult și «mentorului» meu, regizorul Andrei Blaier. De felul meu sînt conștiincios și ambițios. Apoi, am, în ciuda multor necăzuri, un soi de dirzenie și credință în mine însumi, chiar și atunci cînd s-ar părea că totul e pierdut. În plus, mie mi-a plăcut armata. O consider ca pe o competiție în care trebuie să dovedești curaj, temeinicie, inteligentă și caracter. L-am iubit mult pe sergentul Șaptefrăți și îmi amintesc cu plăcere unele dintre replicile lui. De pildă: «Cînd te întreabă superiorul ceva, răspunzi cu voce tare, bărbătească,

să se audă pînă în satul din care provii, să zică mama care te-a făcut: bravo, ia uite ce fecior adusei pe lume!» sau «Cînd am zis eu drepti, tu să fii de mult încremenit, ca și cum mi-ai fi citit gîndurile!». Iar scena

Secvențe din filmul „Am fost șaisprezece”

cea mai savuroasă a fost aceea în care eu îi alergam pe recruți prin noroi și le comandam să se arunce la pămînt. La un moment dat, văzînd lipsa lor de entuziasm și sila vădită, le-am dat exemplu, plonjînd eu însumi în cea mai mare și mai înămălită băltoacă. Cred că a fost un moment reușit!”

VALENTIN URITESCU

SOLIDARITATE CAMARADEREASCĂ

„În anul 1965 eram la școala de ofițeri de rezervă de la Radna și, într-o duminică dimineața, am fost anunțați prin megafon toți absolvenții de teatru că trebuie să ne prezentăm de urgență la poartă. Ne-am grăbit, puțin îngrijorați, într-un suflet. La poartă ne așteptau... două coșuri mari încărcate cu bunătăți — pine proaspătă, pui fripti și prăjituri grozave. Ni le adusese cu drag mama lui Alexandru Repan — deși fiul ei nu era în seria noastră. Știa însă că Sandu avea colegi aici și ne-a făcut, într-adevăr, o surpriză extraordinară, ce, iată, a rămas undeva în sufletul nostru peste ani.”

EMIL HOSSU

ACTORII ȘI ARMATA

PRIMUL ROL CINEMATOGRAFIC

„Efectuându-mi stagiul militar, am jucat într-un film documentar realizat de Studioul Cinematografic al Armatei. I-am avut ca parteneri pe Florin Zamfirăscu și pe Radu Gheorghe, și ei tot în stagiul. Îmi amintesc că Florin interpreta rolul unuia dintre comandanți, Radu era șofer, iar eu planton la dirijarea circulației, în timpul unei aplicații. Scenariul era foarte sever în ceea ce privește «rolul» meu: trebuia să rămân în postul respectiv până când venea comandantul meu direct să-mi ordone să-l părăsesc. Aplicația se aminase, își modificase traseul — așa era în scenariu — și eu continuam să stau în intersecție, în ploaie, în vânt, în praf. Rolul meu, trebuie să recunoașteți, a fost cel mai... dificil. De altfel, m-am întâlnit adesea cu personaje în haină militară, aș putea spune că uniformă m-a urmărit cumva. Dar nu a fost totul absolut inedit pentru mine, tatăl meu a fost subofițer.”

MIHAI DINVALE

COPIL DE MILITAR

„Pe militari îi cunosc bine și-i stimez. Tatăl meu a fost dirijor de fanfară militară, cariera lui militară începând cu «gradul» cel mai mic: copil de trupă, apoi elev la liceul militar. Conservatorul l-a urmat tot sub oblăduirea armatei. La rîndul meu, am debutat în film ca figurant în haine ostășești, iar ucenicia mi-am făcut-o, student fiind, la Teatrul Armatei, actualmente Nottara.”

MIRCEA ALBULESCU

și... din filmul „Noi, cei din linia întâi”

LA STUDIUL DE FILM AL ARMATEI

„Am fost invitat să contribuie ca actor-interpret sau ca actor-comentator la realizarea unor filme necesare procesului de instruire a militarilor în termen. Pentru mine a fost o plăcere să colaborez cu Studioul Armatei, unde totul este bine organizat, până la cele mai mici detalii, unde am întâlnit corectitudine, disciplină și competență. Aici totul merge ca pe roate.”

TRAIAN STĂNESCU

TEATRUL ARMATEI

„Teatrul Armatei a însemnat un lucru bun, atât pentru noi, trupa de actori, cit și pentru public. Făcea o notă aparte, specială, binevenită, în contextul artistic bucureștean. Și nu numai că reprezenta lucruri strict le-

gate de armată, dar avea o amprentă proprie, prin repertoriu și ținută artistică. Să nu uităm apoi că aici au activat mari actori — Maximilian, Vraca, Nineta Gusti — și mari regi-zori ai teatrului românesc, directori fiind la un moment dat Vraca, Șahighian... Adevărați formatori de școală și de cultură. Teatrul Armatei nu era un teatru periferic sau de specific limitat. Se puneau în scenă și piese militare, dar și autori de mare suprafață culturală, reprezentativi. Avea trei săli — dintre care una cu 1 000 de locuri —, unde am văzut și m-au impresionat puternic «Vlaicu Vodă» și «Despot Vodă», de care, poate, mulți își mai amintesc.”

GEORGE CONSTANTIN

ATMOSFERA COPLEȘITOARE A RĂZBOIULUI

„Pentru interpretarea locotenentului Apostol Bologa în filmul lui Ciulei «Pădurea spînzuraților» am trăit o situație complexă, venind spre acest rol cu toată știința mea, cu bruma de experiență, cu toată răbdarea și cu

(continuare în pag. 233)

SOCIETATEA VIITORILOR CALATORI IN SPATIU

Doar unui cerc restrâns de specialiști militari îi este cunoscut că Wehrmacht-ul posedă în 1945 o serie de noi arme, cu o forță fantastică de distrugere. Spre deosebire de „Oglină spațială”, care, conform autorului ei, dispusă fiind pe o orbită spațială, ar fi fost în măsură să domine întregul glob concentrând energia solară asupra oricărui punct de pe suprafața pământului, proiect care, datorită unui concurs fericit de împrejurări, a rămas doar în fază de concepție, armata nazistă dispunea de o serie de arme ce se aflau deja în stadiu operațional la sfârșitul conflictului. Dintre acestea amintim, în principal, următoarele:

1. **Natter**-ul era destinat doborârii avioanelor de bombardament inamice. Consta dintr-o minifusée pilotată, în al cărei vîrf se fixau mai multe rachete cu încărcătură explozivă. Cînd avea loc un atac aerian anglo-american, fuséea decola la verticală și în cîteva zeci de secunde survola depășind escadrila de bombardiere atacatoare, supunînd-o în același timp focului rachetelor lansate din vîrfurile sale. Datorită vitezei și timpului extrem de scurt, avioanele se aflau fără apărare. După alte cîteva zeci de secunde, automat, se deschideau două parașute, care aveau rolul să aducă pe pămînt motorul Natter-ului și respectiv pilotul, toată operațiunea durînd mai puțin de două minute de la decolare.

2. **Avionul Messerschmitt „Schwalbe” Me 262.** Acest bireactor și-a făcut apariția pe frontul din apusul Europei în 1944, demonstrîndu-și invulnerabilitatea în raport cu vîntoarea armatei anglo-americane. Nu intrăm în detalii, întrucît sînt cunoscute într-o anumită măsură.

3. **Jaeger P-13.** Proiectat de Alexander Lippisch, prototipul acestui avion de vîntoare; avînd aripa în formă de delta, dispunea de un stato-reactor foarte puternic, fapt care i-a permis să atingă viteza de 2 000 km/oră, performanță cu totul extraordinară la aceea dată.

4. **Horten** era un bireactor cu trei aripi supra-puse în formă de delta, avînd montate pe el numeroase guri de foc, fiind, totodată, capabil să

transporte o mare încărcătură de bombe brizante. Era destinat operațiunilor de asalt și bombardament, în condiții de surpriză, datorită vitezei sale mari.

5. **Arado.** Un bombardier greu, cu patru reactoare. Utilizabil pe timp de noapte și la mari distanțe.

6. **Heinkel** era un trireactor de asalt.

Contrar părerii unor specialiști occidentali, este discutabil că Hitler ar fi putut cîștiga și chiar temporiza războiul folosind aceste arme, inclusiv altele.

Impetuozitatea ofensivei Armatei Sovietice pe frontul din răsăritul Europei și mai ales modul cum s-a desfășurat ne determină să considerăm că soarta războiului era hotărîtă.

Cert este că dintre toate armele „secrete”, rachetele V1 și V2 au fost singurele ce au provocat pierderi importante britanicilor. În cele ce urmează, ne propunem să dezvoltăm cititorilor cum au reușit naștii să procure planurile acestei redutabile arme, inventată de americanul Robert H. Goddard...

Cu nervii întinși la maximum, tehnicienii în salopete albe de la baza secretă din Peenemunde, situată pe țărmul Mării Baltice, nu îndrăzneau să se apropie de mareșalul aerului, Herman Göring, care privea prin singurul hublou al bunkerului de beton silueta ce scînteia în soare a primei rachete „Agregat 4”, denumită mult mai tîrziu V2 („*Vergeltungs Waffe Zwei*”, adică „Arma de reprăsalii nr. 2”).

Era în anul 1940, Franța fusese ocupată, iar Marea Britanie se pregătea de un asediu, dacă nu de o invazie.

Dacă fusese V2 era capabilă să zboare, Hitler putea spera că va înclina de partea sa cumpăna războiului. Deja primele încercări efectuate în 1938, în același loc, cu un „Agregat 3” fuseseră înclinuate de succes. Racheta în cauză cîntărea circa 800 kg, avea o lungime de aproape zece metri, un motor ce dezvolta o putere de 1 500 kg forță timp de 45 secunde. Trebuie să mai spunem că V2 era, în raport cu aceasta, un adevărat gigant.

Încercările efectuate în prezența lui Göring au fost catastrofale. Primul V2 a luat foc și a ars în

întregime pe rampă, transformându-se într-un mal-dâr de fier înroșit. Cea de-a doua rachetă a fost mai norocoasă: ea s-a desprins de pe rampă și, după câteva secunde de zbor, s-a prăbușit cu un zgomot asurzitor, făcând în pământ un crater cu diametrul de aproape zece metri.

A treia rachetă a făcut explozie pe însăși rampa de lansare, distrugând totul în jur.

Schimonosit de furie, Göring a smuls receptorul telefonului și în fața personalului bazei a cerut să i se facă legătura cu cartierul general al fűhrerului.

— Aceste V2 pot provoca distrugeri formidabile, dar numai la foarte mică distanță, i-a raportat el lui Hitler.

În aceeași seară, comandantul bazei experimentale, generalul Becker, a preferat să se sinucidă trăgându-și un foc de revolver în timp. Aflind vestea morții sale, Göring ar fi spus în timp ce-și închidea valiza din piele de crocodil:

— Nu de acest Becker aveam noi nevoie, ci de americanul Goddard!

Tinărul inginer de la Peenemunde, responsabil cu experimentarea rachetelor V2, Werner von Braun, care mai târziu va fi cel care va trimite primii oameni spre lună, n-ar fi fost, se spune, cituși de puțin surprins de triplul eșec.

După părerea lui, tehnicienii de la Peenemunde comiseseră o greșeală capitală, voind să facă singuri, cu mijloacele și puterile lor, totul, când logic ar fi trebuit să încredințeze anumite operațiuni unor industrii calificate și cu experiență. Pe de altă parte, nu exista efectiv certitudinea că absolut toate principiile preconizate de dr. Goddard fuseseră corect aplicate.

Dar cine era acest american misterios, la care mai înainte se referise și Göring?

Dr. Robert H. Goddard era un bărbat înalt, slab, cu părul închis la culoare și tăiat scurt. Își închinase viața unui singur țel: să cucerească spațiul. Și-a început cercetările experimentale în 1909,

adică cu 14 ani după ce un peruvian, Pedro E. Paulet, construisese un propulsor pentru o rachetă și la 13 ani după ce matematicianul rus K.E. Tsiolkovski realizase o navă spațială în miniatură. Mai menționăm că Herman Oberth, profesor la Sibiu și Mediaș, își începe și el lucrările în 1920.

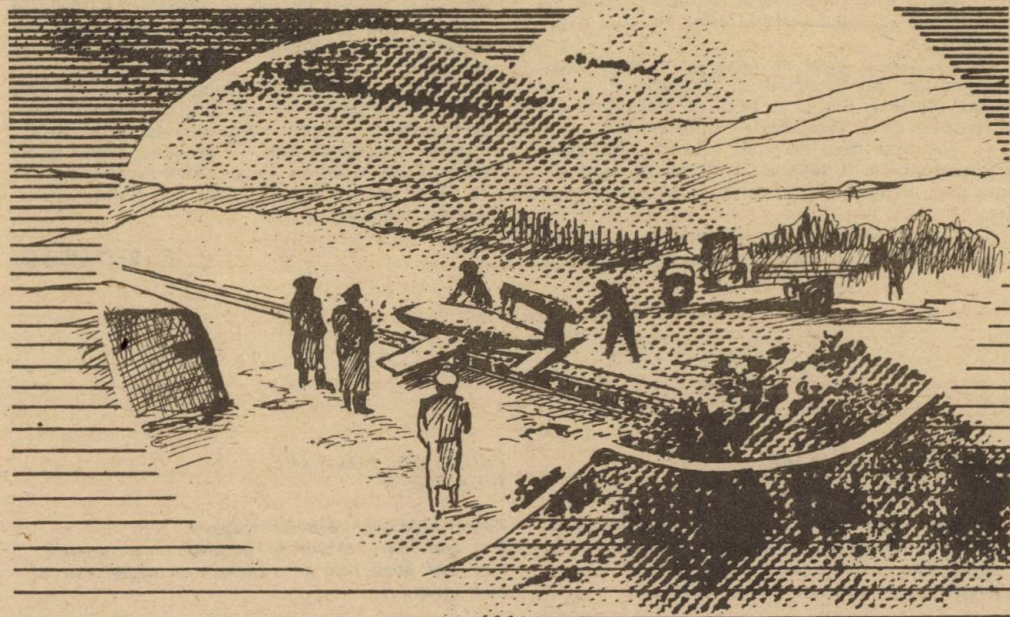
Atunci când și-a adunat în jurul său o mină de tehnicieni destoinici, formînd „*American Rocket Society*”, doctorului Goddard nu i-a trecut prin minte că invenția sa, nu după mult timp, va fi utilizată de Germania nazistă.

În acea vreme, posibilitățile rachetelor pe bază de combustibil solid — praf de pușcă — ale căror principii fuseseră inventate de chinezi cu mult înainte de era noastră, erau extrem de limitate, reducîndu-se de regulă la jocurile de artificii și unele aplicații sporadice în tehnica de luptă.

La 28 mai 1928, pe pista din Ayus, Fritz von Opel a realizat recordul de 150 km/oră cu un automobil propulsat cu rachete. Puțin mai târziu, încercînd să pună în mișcare un vagon marfar de cale ferată cu ajutorul rachetelor, acesta a atins o asemenea viteză încît a fost imposibil să fie frînat, fapt care s-a terminat cu un proces intentat de căile ferate germane inventatorului.

Tot von Opel, în septembrie 1929, a reușit să zboare la bordul unui planor propulsat de rachete. La scurt timp însă, aparatul a luat foc și a explodat în aer, von Opel reușind să scape nevătămat. Întîmplarea l-a făcut să renunțe pe viitor la alte încercări, dar nu și pe alții care și-au propus să continue pe noul drum. Profesorul Hugo Junker (care va produce în anii următori avionul de bombardament în picaj „*Stuka*”) a fixat rachete sub aripile unui mono-hidroavion *JU 33*, cu scopul de a-i ușura decolarea.

În 1940, avioanele *Junker* și *Dornier* ce bombardau Marea Britanie se foloseau de acest procedeu, care le permitea decolarea cu o încărcătură sporită de bombe.

Dar ceea ce era necesar pentru a face să progrese realizările în acest domeniu o constituia existența unui motor rachetă în adevăratul sens al cuvântului. Tocmai acest propulsor, ce ardea oxigen lichid și alcool, l-a conceput și realizat dr. Goddard în S.U.A.

În laboratorul său de la Roswell (New Mexico), dr. Goddard a construit o rachetă propulsată cu oxigen lichid și petrol, lungă de 6,7 metri. În lansarea care a urmat în octombrie 1935, racheta s-a ridicat pînă la înălțimea de 2.300 metri, atingînd o viteză de 600 km/oră. Cînd în final a fost aplicat la primele V2, motorul, mult perfecționat, cîntărea mai puțin de 500 kg și elibera o putere de aproximativ 500.000 CP.

Mai înainte de a fi devenit șeful serviciului de propagandă al Reichului, Goebbels a avut ca misiune să procure dispozitivul de propulsie realizat de Goddard. În ziua de 21 martie 1930, la aflarea știrii că dr. Goddard crease „*American Rocket Society*”, a dat dispoziție secretarei sale să-i fie adus de urgență un oarecare doctor Schmidt. În mai puțin de două ore și-a făcut apariția în biroul său un bărbat mic de statură, cu fața congestionată, purtînd ochelari cu rame de oțel. După salutul nazist, gazda l-a invitat să ia loc.

— Herr Schmidt, i se adresează Goebbels, dacă nu mă înșel dumneavoastră ați înființat în 1927 „*Societatea viitorilor călători în spațiu*”?

Invitatul aprobă nehotărît, dînd din cap, neștiind unde voia să ajungă interlocutorul său.

Mina lui Goebbels se abătu cu putere asupra cristalului de pe birou încît vizitatorul tresări speriat.

— Ei bine, din acest moment mă voi ocupa eu, și sublinie ultimul cuvînt, de această afacere!

Și imediat, ca din întîmplare, la început timidă, apoi tot mai strînsă, se desfășură o corespondență științifică între membrii cluburilor spațiale german și american. Aceștia din urmă au aflat că germanii amenajasera un poligon de încercări la Reineckendorf, punct situat la periferia Berlinului. Poligonul era deschis accesului cercetătorilor de toate naționalitățile.

Primul care a căzut în cursă a fost unul dintre colaboratorii lui Goddard, G. Edward. El a fost primit oficial la Berlin în 1932, de Willy Ley, bucurîndu-se de o ospitalitate neobișnuită.

— Nu aveți idee, le-a spus Edward colegilor la reîntoarcerea sa în Statele Unite, cît de mult sînt interesați germanii de planurile și machetele noastre.

De atunci, atrași de posibilitățile ce li se ofereau, tot mai mulți americani s-au perindat pe la

poligonul spațial de la Reineckendorf, botezat de-acum „*Raketensflugplatz*”. Noii veniți își testau aici motoarele propriilor rachete, fără să le treacă o clipă prin minte că toate datele experiențelor erau prezentate imediat lui Hitler și generalilor. Cea mai importantă lansare a avut loc pe data de 18 septembrie 1933, în rada plutitoare din mijlocul lacului Schwielow, de lângă Berlin.

Cîteva zile mai tîrziu, Goebbels și-a încheiat misiunea, toți civilii ce participau la acest proiect au fost îndepărtați, iar accesul vizitatorilor străini interzis cu strictețe. De-acum, toate cercetările fuseseră preluate de armata germană. Încercările de la Reineckendorf se aflau sub conducerea tînarului Wernher von Braun. Calculele preliminare pentru V2, bazate în cea mai mare parte pe cercetările lui Goddard, au început în 1938, la doi ani după construcțiile de la Peenemunde.

Cele mai mari eșecuri au fost înregistrate în 1940, iar primele zboruri reușite abia peste doi ani, în 1942. În acea vreme, mai bine de 30.000 de lucrători și specialiști germani lucrau la construcția lui V2, armă care a fost realizată în număr de 12.000 bucăți.

Faptul cel mai neobișnuit în toată această istorie este că, în ciuda unei indiferențe cvasigenerale venite din partea compatrioților săi și a unei lipse totale de fonduri, Goddard a făcut progrese excepționale.

Prima sa rachetă, pe care era montat un motor în versiune definitivă, a decolat în iunie 1936, la Worcester, Massachusetts. Colaboratorul său, Harry Bull, din Syracuse, a inventat primul rotor cu autorăcire pentru un astfel de motor și l-a alimentat pentru prima dată cu un amestec unic, combinînd carburantul cu oxigenul.

Un industriaș american, James H. Wyld, care a realizat, în 1938, autorăcirea tuturor pieselor motorului fuzeei, a fondat societatea „*Reaction Motors Inc.*” și și-a oferit serviciile armatei americane. Cu toate că dispunea de mijloace financiare limitate, el a realizat într-un an progrese cît făcuseră germanii în patru ani, aceștia din urmă dispunînd de fonduri imense; propunerile sale nu au fost însă acceptate.

Cînd Goddard a murit, complet ruinat, în 1945, a lăsat în urma sa un număr foarte mare de brevete, proiecte, desene, note, idei, dar, cum nu era explicit, specialiștii care au examinat întreg acest material *nu au înțeles nimic!* Drept urmare, s-a decis să se apeleze la... Wernher von Braun. Urmasa sa se cunoaște.

P. ȘTEFĂNESCU

PROVERBE MILITARE FRANCEZE

*Războiul naște hoști și pacea îi spînzură.
Cel care amenință, întotdeauna se teme.
La război ca la război.
Brațul viteaz lungeste sabia scurtă.*

PROVERBE MILITARE IRLANDEZE

*Pacea hrănește, războiul risipește.
Cel mai mare război se termină tot prin pace.
Cea mai bună cale de a încheia un război este să nu-l începi.*

HARALAMB ZINCĂ

PE URMELE LUI VON KRAUS

O INVITAȚIE NEAȘTEPTATĂ

Codruț Anghelini nu recunosc imediat vocea chestorului Rinderiu; era voalată, de parcă s-ar fi ferit să nu-l audă cineva.

— Ce ai, bătrîne, ești în schimbare de voce? îl zeflemisi Anghelini.

Rinderiu nu renunță însă la tonul său misterios și nici nu arătă că ar avea de gînd să împărtășească voioșia interlocutorului.

— Trebuie să te văd imediat...

— Bați groaza în mine... ce s-a întîmplat?

— Nu lungi vorba, îi ceru criminalistul, manifestînd o nervozitate evidentă. Acum e nouă și un sfert... Pot să te văd pînă-n zece?

— Vrei să vii la mine?

— Mi-ar conveni mai mult să ne întîlnim altundeva... pe un teritoriu neutru.

— Bine, spune-mi tu unde să vin.

— Sînt la tribunal, preciză chestorul. Te aștept la nouă și jumătate, pe scări, în fața intrării principale.

— Uite, las totul baltă și vin... Presupun că merită sacrificiul ăsta, încercă Anghelini să-l tragă de limbă, însă fără succes.

De data asta, pe fir, vocea polițistului avu o rezonanță mai naturală:

— Nu te mai lungi la vorbă. Urcă la volan și vino cît mai repede... Am și alte treburi...

Anghelini nu apucase încă să-și deschidă seiful și să se așeze la birou. Plecă informîndu-l pe ofițerul de serviciu că nu va lipsi mai mult de o oră. Ziua era mohorîtă, te îndemna la băutură și la somn. Orașul, mohorît și mai mult de zăpadă fleșcăită, îi trezi dorul de soare, de un București scaldat în lumină. Uf, norii ăștia jengoși și zdrențuiți, adunați pe cer să-ți întunece sufletul! Își aminti de tonul misterios al lui Rinderiu și zimbi îngăduitor. „E un

singuratic... Un tip cam bizar... îmi repugnă organic bu-năstarea. Un incoruptibil... Îl satisface salariul său modest, în timp ce mai toți ceilalți polițiști trăiesc din «gratificațiile» unor negustori și afaceriști. Pentru ce m-o fi chemînd? Iar eu n-am ce face și-i dau ascultare fără să crîncnesc...”

Alese drumul cel mai scurt... Calea Moșilor intra direct în Piața Națiunii. Depăși cîteva tramvaie, lăsă în urmă intersecția cu bulevardul Domniței și, curînd, trecu prin dreptul librăriei și depozitului de cărți ale Editurii „Cartea Românească”. Desigur, Rinderiu va fi mulțumit că nu-l lăsase să aștepte... „Hm! Să nu vrea să vină la sediu, în schimb, să mă cheme urgent la o întîlnire între patru ochi... în stradă?!”

Îl zări de la distanță în trenul său uzat, cîmpușit cu mesadă, strîns în talie cu un cordon. Își îndundase minile în buzunare și scruta Splaiul de pe treptele maiestuoase ale Palatului Justiției. „Ce tip bizar! își spuse din nou Anghelini. Dar un profesionist ingenios și tenace.” Opri lîngă bordură, deschise portiera și-i făcu semn să vină la mașină. Era frig și comisarul coborî slobozind pe gură roto-coale de aburi. Se așeză oftînd lîngă Anghelini, fără să-și scoată minile din buzunare.

— Ei, și-acum, încotro? întrebă Anghelini privind amuzat mutra misterioasă a criminalistului.

Vasile Rinderiu cercetă prin parbriz clădirea-cenușie a Teatrului „Regina Maria” ce se profila la un pas de Podul Senatului și îi zise rece:

— Întoarce-o și ia-o spre Bellu.

— Nu-i prea devreme? Înmormîntarea, îmi pare, e la ora unu...

Renunță să mai aștepte răspunsul chestorului, apăsă pe accelerator și întoarse „Buick”-ul.

— Nu pentru înmormîntarea lui Scarlat Ruga te-am chemat, vorbi chestorul glacial. Și în nici un caz nu în legătură cu acest trist eveniment am ținut să ne întîlnim...

Anghelini, nemairăbdînd jocul polițistului, se răsti la el:

— Ce ai, domnule Rinderiu? Hai că mă superi, zău așa... Vrei să gonești, să merg încet?

— Treaba ta... Eu însă te avertizez că nu cobor din mașină pînă ce nu-ți spun tot ce am pe suflet.

— Văd că ești supărat pe mine... Pot să știu motivul?

Îl iscodi cu coada ochiului: chestorul nu avea o culoare prea sănătoasă, dar chipul lui tăiat, parcă, în piatră su-

gera înainte de toate sănătate și voință. Așa cum încremenise, cu bărbia în piept și pălăria trasă pe ochi, îi amintea de „gangsterul” Humphrey Bogart.

— Confirmi că mi-ai cerut să continui cercetările?

— Da, recunosc..., răspunse Anghelini sacadat, anume ca la poliție.

— Ei bine, află că astăzi, la prima oră — numai ce intrasem în birou — m-am pomenit chemat la domnul prefect..., să auzi și să nu crezi, mi-a cerut să sistez cercetările în cazul morții lui Ruga.

— Cuuuum?! sări Anghelini stupefiat. Nu se poate!

— Ba uite că se poate, îl asigură Rinderiu și, pentru prima oară de când urcase în mașină, întoarse mutra sa ursuză spre reprezentantul S.S.I.-ului. „Din al cui ordin?”, că nu mi-a fost teamă să-l întreb. Ce crezi că mi-a răspuns? „Din ordinul meu... sint sau nu prefectul Poliției Capitalei?” Mi-am dat seama că îmi ascunde ceva și n-am plecat de la el pină ce n-am aflat cine-i autorul din umbră al ordinului. Ei bine, află și tu — e șeful tău, Eugen Cristescu.

Piciorul lui Anghelini căzu de la sine și în forță pe pedala frinei și automobilul se opri violent la începutul străzii Șerban Vodă.

— Ho, mai cu milă... că nu sînt al S.S.I.-ului! strigă Rinderiu, mai curînd înveselit decît speriat.

Anghelini se răsuci spre chestor și-și fixă privirile minoase în ochii tutunii ai acestuia.

— Da, da, chiar șeful tău, Eugen Cristescu..., simți polițistul nevoia să repete.

Anghelini rămase nemișcat, cu o jumătate a corpului sprijinită de volan. Sesizase o undă de ironie în ultimele cuvinte ale lui Rinderiu și se întrebă — deși își dădea seama că nu avea nici un temei — dacă nu cumva acesta îl mințea. Interpretîndu-i corect perplexitatea, Rinderiu vorbi în continuare:

— Dacă te îndoiiești, un telefon... prefectul ți-ar risipi orice îndoială.

Anghelini se scuza. Da, într-adevăr, citeva clipe pusese la îndoială corectitudinea informației, însă și-a înțeles la timp eroarea.

— Nu mai pricep nimic..., își mărturisî el descumpănirea. Aseară am discutat cu el pe marginea sintezei tale și, în încheiere, l-am întrebat: „Mușamalizăm sau îl lăsăm pe Rinderiu să-și desfășoare cercetările?” Cristescu mi-a răspuns textual: „Să le continue... Un dosar bine lucrat poate sluji viitorimei”.

Un sufl șiret răsări pe fața cu maxilare puternice a lui Rinderiu. Vorbi cu o voce moale, blajină:

— O să-ți mai spun ceva — sînt convins că o să te întristeze și mai tare, dar n-am încotro. Aseară, cam în jurul orei zece, Cristescu în persoană m-a chemat la telefon.

Anghelini făcu ochii mari: nu cumva bătrînul o luase razna?

— Șeful meu?!

— Chiar dumnealui...

Îi venea greu să creadă în dezvăluirile chestorului. Ra-reori, și asta numai într-o situație-limită, de excepție, își permitea Eugen Cristescu să-l ignore și să treacă peste capul lui.

— Ce-a vrut? își trădă el nervozitatea.

— Să afle dacă am percheziționat locuința lui Ruga. l-am răspuns că nu... A mai dorit să știe dacă am pus sigiliu la ușă. l-am spus că nu, deoarece nu mi-am încheiat cercetările...

Anghelini nu izbuti să-și ascundă zbuciumul lăuntric și chestorul îi citi lesne pe față surescitarea. Încercă să-i aline suferința așezîndu-și blind mina pe cea a seseistului.

— Eu, Codruț, am efectuat totuși o percheziție... Desigur, una sumară, fără martori, în absența judecătorului de

instrucție. Și am avut, cred, noroc...

Din pricina nerăbdării, Anghelini îl întrerupse brutal — Și ai tăcut? De ce nu mi-ai spus nimic?...

— Ce era să-ți spun? reacționă, liniștit, Rinderiu căutîndu-se prin buzunare. Cercetările oricum nu le încheiasem, iar noi încă nu ajunsesem la o ultimă discuție. În fine, găsi plicul și i-l întinse. L-am găsit între paginile unei cărți de Huxley: „Contrapunct”.

Primul reflex al lui Anghelini fu să întoarcă plicul pe o parte și pe alta în căutarea unui destinatar.

— Așa l-am găsit, așa ți-l predau, minți chestorul fără să clipească.

— O fi testamentul?

Rinderiu ridică din umeri.

— La fel de bine ar putea să fie și o explicație... o scrisoare de adio...

Anghelini respiră adînc, în căutarea stăpînirii de sine. Zări prin parbriz un fragment din viața orașului. În lumina cenușie a zilei se conturau cele trei hale ale Pieței, clădirea înaltă și îngustă a unui hotel pe al cărui frontispiciu se putea desluși îndemnul: „Servizi la nea Marin delicioasa ciorbă de burtă”.

— Ce faci, nu-l deschizi?

Drept răspuns, Anghelini ascunse repede plicul într-unul din buzunarele paltonului.

— Unde să te las?

Rinderiu își cercetă ceasul de buzunar — un „Omega” de aur primit în dar chiar din mina generalului Gabriel Marinescu, după ce descoperise pe autorul unui monstruos asasinat. Oftă:

— Tot la Bellu...

Anghelini demară încet, din pricina unui tramvai ce-i bara calea.

— În urmă cu o oră, aduse Rinderiu din nou vorba, am stat de vorbă cu notarul Cezar Dobrescu. Îți amintești de el?

Anghelini dădu din cap afirmativ și adăugă cu, voce tare:

— Cel semnalat de unul din agenții mei...

— Intocmai... Atunci, în dimineața zilei de 17 februarie, cînd Ruga a trecut pe la el și i-a lăsat în păstrare un plic...

— Și? deveni Anghelini din nou curios. Ai aflat ceva?

— Notarul a refuzat, în numele legii, să răspundă întrebărilor mele...

— Își presimțea sfîrșitul... O fi notificat un testament...

— Posibil... Primul urmaș al lui Scarlat Ruga ce se va prezenta la notariat va intra în posesia plicului. Deodată, Rinderiu trecu la un ton mai grav. Ascultă Codruț, nu vreau să torn gaz peste foc... Nu-i așa că Eugen Cristescu a luat toate aceste măsuri peste capul tău?

— Regulamentele îi contera dreptul...

— O să-ți mai pun o întrebare și te rog să-mi răspunzi franc. Te mai interesează cazul?

Anghelini îi aruncă o privire aprinsă.

— Chiar mai mult decît înainte...

— Înurmîntarea lui Ruga are loc la ora unu... Ai timp, disponibilitate sufletească, să fii la aceeași-oră nu la cimitir, ci pe strada Pitagora, într-un loc de unde vom pîndi clădirea de la numărul 15?

Anghelini fu cît pe ce să apese iarăși brusc pe frînă. Din pricina uluirii. Diavolul de chestor își propusese, se vede treaba, să-l poarte dintr-o uluire în alta.

— Crezi că...

— Nu cred nimic! Am însă o vagă bănuială. N-avem ce risca... doar timpul... un ceas, poate două.

— Ce bănuiali ai?

— Nu fi muiere!

Anghelini se cufundă în tăcere. „Un ceas, poate două,

se gîdea. N-ar fi exclus ca Jenică să mă caute, să afle dacă intenționez să mă duc la cimitir... Și eram pregătit să merg. Dar diavolul ăsta de lângă mine ține cu orice preț să mă deturneze..." Pe neașteptate, i se adresă autoritar:

- În ciuda ordinului, îți continui cercetările?
- Numai cu ajutorul tău, căzu prompt răspunsul. Și numai dacă bănuielele mele se adevăresc...
- În ce vrei să mă bagi, bătrîne? răsună, liniștită, vocea lui Anghelini.
- Nici eu nu știu încă...
- Unde propui să ne întâlnim?
- În fața băcăniei „La armeanul vesel”, la ora unu fix. Anghelini tresări involuntar.
- S-a făcut. La ora unui voi fi „La armeanul vesel”.
- Te mai sfătuiesc să nu vorbești cu nimeni de întâlnirea noastră.
- Secretos ai mai devenit... Nu cumva te-au transferat la S.S.I. și eu încă n-am aflat? încercă Anghelini să glumească.
- Ferească Dumnezeu! se apără Rinderiu cu toată seriozitatea.
- Automobilul ajunsese din urmă un șir de care trase de plăvani greoi — păreau că rumegă aburi.
- Ei, acum, că am ajuns, unde vrei să te las?
- Cît mai departe de poarta cimitirului.

.....

Puțin mai tîrziu, ajuns în dreptul liceului „Gheorghe Șincai”, Anghelini frînă. Îl răzbiise nerăbdarea. Scoase plicul și-l deschise, cuprins de o vagă tulburare. Din prima clipă înțelese că ținea în mînă un text cifrat, ceea ce îi spori uimirea, punîndu-l în fața unor noi întrebări, nu mai puțin grave decît cele anterioare. Între el și fostul agent „Magistrul” nu se interpusese nimeni din cadrul S.S.I.-ului. El, Anghelini, îl convinsese să colaboreze cu S.S.I.-ul și tot el îi fusese ofițer de dirijare... o colaborare „în direct”, fără mesaje cifrate nici dintr-o parte, nici din alta. Ce era deci cu acest text cifrat, cui îi aparținea? Lui Scarlat Ruga? Rețelei britanice? Altei agenturi? Își mai aruncă

o dată privirea peste paginile umplute cu cifre... Cine le-a scris, „Magistrul” sau altcineva?

Gîndul i se întoarse către Vasile Rinderiu cu o minie puerilă. „Cine, naiba, te-a pus să-l găsești? Iar dacă tot l-ai găsit, să-l fi pus, dracului, pe foc!” Porni automobilul stăpînit de o profundă stare de nemulțumire. La urma urmei, cine pe cine contactase? El pe ziaristul Scarlat Ruga ori invers? Cine era cu adevărat cel pe care astăzi întregul Sărindar îl conducea pe ultimul drum? Știusese, oare, Eugen Cristescu, de la început, cu cine se angajase adjunctul său într-o colaborare apreciată a fi de mare valoare? Se pare că da. Atunci, de ce o aprobase și o încurajase? De ce nu îl avertizase din vreme că Scarlat Ruga aparținea, de fapt, rețelei lui Tiberiu Pantazi? Și-apoi, ce era cu acest ordin dat peste capul lui, și asta după ce, în ajun, conveniseră ca Vasile Rinderiu să nu își întrerupă cercetările.

Cînd, în sfîrșit, zări în depărtare clădirea S.S.I.-ului își spuse întristat: „E ceva putred în aparatul nostru... Păcat! Tocmai acum, cînd țara are nevoie de noi mai mult ca oricînd...”

DEDUCȚIA CHESTORULUI RINDERIU

Chestorul îl aștepta cu minile infundate în buzunarele trenciului: părea că pîndește Calea Văcărești. Anghelini se îndreptă cu pași mari către omul pe care, dacă nu-l cunoștea, nu dădea nici doi bani pe el.

— Să mergem! i se adresă polițistul fără să-i întindă mîna. Fuma, iar țigara răsucită din foiță i se lipise de colțul gurii. Anghelini intră în pasul criminalistului și abia

acum realizează contrastul dintre paltonul său negru, cu guler de lutru, și trenciul cu mesadă, uzat, la care Rinderiu nu voia să renunțe nici în ruptul capului. Pășeau unul lângă altul, tăcuți. Când și când, simțea în nări mirosul acru al tutunului ieftin. Omul ăsta dădea dovadă de o forță aparte de convingere dacă izbutise să-l smulgă pentru a doua oară din birou, la un ceas când diplomații din București deveneau activi, cu treburi de inducere în eroare a agenților care îi supravegheau, ca la adăpostul acestor false mișcări să poată fi îndeplinite misiunile reale. Părăsise biroul la un ceas când telefoanele zbirnău, iar diverși ofițeri și agenți mobili raportau, cereau sfaturi sau noi ordine operative.

— Unde mă duci? îndrăzni Anghelini, în cele din urmă, să întrebe.

— Ai răbdare..., zise abia auzit, ca imediat să adauge: Sper că n-ai făcut prostia să vii cu o „codiță” după tine? — Sînt mult mai interesat în afacerea asta decît îți închipui.

Pășeau acum pe strada Pitagora. O brutărie din apropiere umpluse văzduhul cu aroma pîinii coapte și Anghelini fu înviorat de ciudata senzație că înainta în adîncurile unui timp trecut. Nu ajunsese încă în lumea copilăriei cînd se pomeni apucat de braț și împins într-o tutungerie scundă, înghesuită, încălzită de un godin. Dincolo de teșgheaua acoperită cu ziare nevîndute ședea un bătrînel sfrijit, cu fața năpădită de peri albi. Pe haina lui veche și mototolită era prins în dreptul inimii însemnul „Invalid de război, 1916-1918”. Recunoscîndu-l pe Rinderiu, stăpînul dușenei se ridică în picioare:

— A! Ai venit..., exclamă el și îi întinse mîna stîngă — dreapta îi lipsea.

— Să ți-l prezint pe ajutorul meu, comisarul Matei.
— Încîntat! se bucură invalidul, Brumară... Ion Brumară...

După ce strînse mîna tutungului, Anghelini îi aruncă criminalistului o căutătură dojenitoare, dar acesta, fără să-i acorde vreo atenție, se duse la o vitrină — de fapt, un geam murdar pe care era pictat cu majuscule albe „TUTUNGERIE”.

— Vă rog... Vă rog... Faceți-vă datoria! îi invită invalidul cu politețea omului simplu. N-am de gînd să vă deranjez... Eu o să mă retrag dincolo, să mă odihnesc.

Arătă cu mîna o draperie ce unea două rafturi mizere umplute cu cutii și pachete de țigări. Amfitrionul o înlătură ca pe o cortină și se refugie într-un spațiu unde se afla un pat. Se auziră oasele trosnindu-i în momentul în care se întinse.

La un semn al lui Rinderiu, Anghelini se apropie de vitrină. Polițistul, într-adevăr, alesese un loc bun de pîndă. Întrebă în șoaptă:

— O să stăm mult așa?

— Nici o oră... Răbdare și tutun! Ți-aș da tutun din tabachera mea, dar am văzut că fumezi „Regale”. Fumează... Timpul trece mai ușor.

Anghelini își aprinse țigara și începu să scruteze strada pustie și infrigurată. Nimeni nu intra și nu ieșea din clădirea în care, pînă mai ieri, locuiseră „Magistrul” și doamna Birsan, care, conform legii, mai locuia încă acolo. „Unde și în ce condiții dispăruse? Și mai ales, de ce?” Numai chestorul mai era în măsură să găsească răspunsul la asemenea întrebări. Îl căută prin fumul țigării: părea adîncit în gînduri.

Nu înregistră că era ceasul cînd chestorul își înfipse, pe neașteptate, degetele în brațul său, șoptindu-i tulburat: — Iată-i... în fine!

Un „Chevrolet” negru oprise în fața clădirii de la numărul 15 și din el coborî Eugén Cristescu, însoțit de Milică. Cei doi intrară grăbiți în clădire. Anghelini ar fi crezut că are halucinații dacă Rinderiu nu l-ar fi strîns din nou de

braț și nu l-ar fi întrebat:

— Ei, ce zici, îi cunoști pe cei doi?

— Mă duc după ei! izbucni Anghelini miniat, gata să țîșnească pe ușă.

— Nu pleci nicăieri! îl opri Rinderiu.

Un timp se studiară în tăcere, ca doi-adversari ce își măsoară forțele înainte de a se lua la trîntă.

— Ce cauți dumnealor acolo sus se atîă de mai bine de două ore în buzunarul tău, vorbi, într-un tirziu, Rinderiu cu o voce îmbunătă.

— Plicul?... Ai dreptate..., murmură Anghelini.

— Să mergem, prietene. Misiunea s-a încheiat. N-are nici un rost să mai zăbovim. Se răsuci către draperie și strigă domol: Hei, domnule Brumară, mă auzi?

— Te aud, Vasilică dragă, că încă n-am dat ortu' popii, se auzi replica tutungului, urmată de o tuse moale.

— Noi plecăm... Poliția română îți mulțumește. Salve!

În stradă, chestorul nu-i dădu lui Anghelini răgazul să se oprească, să cerceteze „Chevrolet”-ul, îl luă în forță de braț, ca pe un arestat, și-l împinse în direcția prăvăliei „La armeanul vesel”.

— Știu pe aici, pe Calea Văcărești, cîrciuma unui ovrei. Are o țuică fiartă, pe cînte... O să ne facă bine la amîndoi. Ce zici? De acord?

Rinderiu îi luă tăcerea drept încuviințare.

O PROPUNERE ÎNDRĂZNEAȚĂ

În cîrciumioara cu patru mese, dominată de alîșul amenințător „Cine limbă lungă are va săpa doi ani la sare!”, nici picior de musteriu. Din locuința situată în prelungirea localului ieși, cu fața luminată de bucurie, jupînul — un bărbat înalt, cu tendință spre obezitate.

— Să trăiți, domnule chestor! Bine ați venit și pe la noi...

— Să trăiești și dumneata, domnule Ștrul...

Îi întinse mîna. Cîrciumarul, din obișnuință, înainte de a i-o întinde pe a sa, și-o țîșer de șorțul de la brîu.

— Cu ce să vă servesc?

— Cu cite o țuică fiartă...

Cîrciumarul se uită curios la Anghelini, la paltonul lui; acesta se descheiase și se așezase pe un taburet. Apoi se aplecă și spuse complice:

— Am o pastramă de gîscă cum n-a văzut Parisul. Și o telemea de Brăila...

Rinderiu îi aruncă lui Anghelini o privire înveselită și zise:

— Fie...

— Vineee...

Cîrciumarul își făcu apariția, vesel și îmbujorat.

— Nu găsiți în tot București o țuică d'asta, ca la Ștrul... Pofiți, serviți! Rașelica mea, domnule chestor, vă trimite multă sănătate.

— Și eu dumneaei...

Aroma țuicii fierțe se răspîndi în local.

— Dacă mai aveți nevoie de mine, mă strigați, zise domnul Ștrul și se retrase.

Chestorul trase spre el cana, adulmecă aroma băuturii și rosti sec:

— Noroc!

— Să dea Dumnezeu! Gustă din țuică. Într-adevăr, strașnică...

Dupa o tacere nu prea lungă, chestorul, ținând cana între palme de parcă ar fi vrut să și le încălzească, vorbi încet:

— Nu știu dacă fac bine luînd inițiativa acestei discuții. Nu de alta, dar voi, ăștia de la *Secret*, intrați repede la bănueli. S-a comis însă o crimă, iar legile țării m-au investit pe mine cu dreptul și obligația de a-l căuta și prinde pe asasin. Nu-ți ascund că omorul ăsta are ceva care mă atrage ca un magnet.... Mi-ar fi plăcut să mă ocup de caz. Așa cum ți-am mai spus, pe neașteptate, a picat ordinul care, paradoxal, complică datele problemei. Am înțeles că se dorește ca asasinul ziaristului Scarlat Ruga să nu fie identificat și, eventual, arestat...

— Noi ăștia de la *Secret*, cum ne numești, avem un alt mod de a judeca o crimă...

— Hai să bem cît e fierbinte...

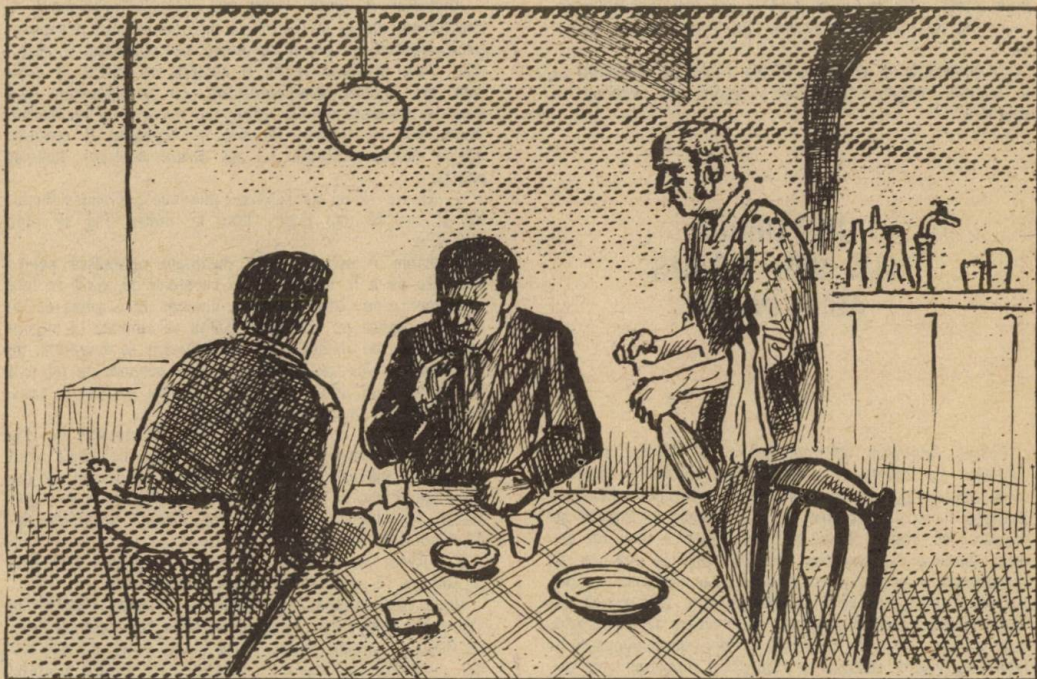
că l-am și violat —, n-aș fi priceput niciodată rostul telefonului lui Eugen Cristescu, interesul pentru sigiliul de la ușa locuinței defunctului, interesul pentru percheziție. Așa am înțeles că știa de existența acestui mesaj cifrat și voia să intre în posesia lui.

— Da' cum ai dedus că își va face apariția între orele 13 și 14?

— A dorit să mai afle chiar din gura mea dacă între orele astea voi fi la înmormintare. L-am mirosit că pune ceva la cale și l-am asigurat că voi fi la cimitir. Și n-am fost? Nu m-ai dus chiar tu la Bellu?

Rinderiu observă tristețea care se așternuse ca o umbră pe chipul *seseistului*. Îi intuia suferința... Acesta, întinind ochii prietenoși ai criminalistului, simți nevoia să i se destăinuie.

— Sint total dezorientat... Am răspuns și încă mai răs-

— Tuica era bine preparată, nici prea dulce, nici prea piperată, nici prea înăbușită în scortişoară. Rinderiu bău și plescăi încîntat.

— Sincer să fiu, zise el, nu știu de ce am încălcat ordinul. Vă disprețuiesc că nu mă lăsați să-l caut pe ucigașul lui Ruga.

Anghelini îl ascultase cu o anumită încordare lăuntrică. Zimbi împăciuitor.

— Mi-ai făcut un mare serviciu, bătrîne, pentru care îți rămîn recunoscător tot restul vieții... Îți înțeleg foarte bine sentimentele...

— ...resentimentele, vrei să zici...

Chestorul rîse, gustă din pastramă, din telemea, bău.

— Dă-i înainte, te ascult!

— Totuși, de unde ai dedus că Eugen Cristescu în persoană o să-și facă apariția pe strada Pitagora?

— În locuința victimei..., îl completă Rinderiu căzînd pe gânduri. Dacă n-aș fi găsit plicul — acum îți pot mărturisi

pund de cazul Scarlat Ruga, așa că ce-am văzut pe strada Pitagora m-a dat peste cap...

Rinderiu profită de pauza făcută de Anghelini și intră direct în tema ce-l interesa în cel mai înalt grad.

— Dacă răspunzi de afacerea Ruga, spune-mi, vrei sau nu să mă mai ocup de caz?

Anghelini își îndreptă spinarea ca și cum i-ar fi trecut ceva pe dinaintea ochilor de care ar fi trebuit să se ferească. Rosti parcă timorât:

— Să te ocupi de caz? Să-l descoperi pe asasin? Vru să mai spună: „Să-l prinzi pe von Kraus?”, dar își înghiți vorbele.

— Eventual... însă, în mod cert, aș putea să fac lumină în aspectele obscure ale crimei.

— Ai încălca un ordin?

Vasile Rinderiu, fără să-și mute privirile de pe fața înnegurată a adjunctului lui Eugen Cristescu, strivi mukul țigării.

— De ce să încalc ordinul? Ordinul privește cazul Ruga. Îți amintesc însă că tu ai legat destinul doamnei Birsan de cel al lui Ruga. Ziaristul nu are urmași. Doamna Birsan, da, are... M-am interesat. Pot obține de la urmașii ei o reclamație. Pe baza reclamației, deschid cercetările în legătură cu dispariția vecinei lui Ruga... Îmi înțelegi tactica?

Anghelini îi zîmbi recunoscător; criminalistul manifesta o înțelegere cu adevărat prietenească față de îngrijorarea sa. Fără să vrea, chestorul descoperise un aspect nu prea agreabil din activitatea S.S.I.-ului; un șef îl ignoră, ba îl și umilește pe cel numit chiar de el să-i ia locul într-o situație extremă.

— De îndată ce iau o hotărâre te caut.

— Poate, într-una din seri, îmi faci o vizită... Locuiesc la mahala... pe Distorului...

— Te găsesc eu... Cu suflul ceva mai luminat, Anghelini își roti privirile prin local. Cîrciuma asta nu trebuie uitată... Nu te superi dacă te consider invitatul meu.

— Ba da, mă supăr. Domnu' Ștrul, vino să ne iei banii...

Și domnul Ștrul apărură de îndată, la fel de îmbujorat ca și înainte, măgulit, fără doar și poate, de „onorata sa clientelă”.

URMĂRIREA LUI VON KRAUS ABIA ÎNCEPE

Codruț Anghelini opri automobilul în dreptul blocului „Malaxa” și, înainte de a coborî, mai zăbovi un timp la volan, dintr-o pornire interioară de a contempla bulevardul Brătianu la acel ceas cînd un amurg umed și friguros se pregătea să stingă ultimul licăr de lumină a unei zile cenușii, bolnave de reumatism. Nu era imaginea cea mai reconfortantă a arterei pe care locuia, dar trecătorii, cu pasul lor grăbit parcă de o inserare ce voia să-i ajungă din urmă, îi aminteau că renunțase de mulțor la îndelungile sale plimbări pe jos, cu scurte și amuzante popasuri în fața unor vitrine cochete, cu manechine încremenite în poziții stupide.

În cele din urmă se dădu jos, admiră cu o plăcere infantilă locomotiva lui „Malaxa”, nimerită în plin centrul orașului ca din greșeală.

Se îndreptă fără grabă spre blocul „Wilson” și remarcă circulația rară a tramvaiului. Se simțea un anonim printre anonimi. „Ce-ar fi, îi trecu prin cap, dacă, subit, aș uita de S.S.I., de Milcă și de Rinderiu, de Norma și aș lua-o razna?... Mi-ar plăcea să ajung acasă, la mama, să-mi pun cumințe capul în poalele ei, să adorm și să mă trezesc elev la primară...” Se întristă, copleșit de un sentiment de culpabilitate. Nu mai trecuse de mult să-și vadă mama. O știa supărată că încă nu se însurase, că nu devenise om la casa lui... „Am auzit că trăiești cu una... artistă... nevasta unui moșier...”, îi spusese.

Vașile Rinderiu, punctual ca întotdeauna, îl aștepta în fața cafenelei ce nu-și acoperise încă ferestrele mari și înalte cu draperiile camuflajului. Cu miinile înfundate în buzunare și cu pălăria trasă pe ochi, părea un răzbuțor la o răscruce de drumuri, gata să tragă în viitoarea lui

victimă. Chestorul îl întîmînă cu o evidentă bună dispoziție.

— Îmi pare bine că ai venit la țanc. Prietenul meu de la D.N.C. nu poate să stea peste ora cinci.

— Ești mult mai misterios decît îmi închipuiam, zise Anghelini, lăsîndu-se luat de braț și condus peste drum de cafenea în eleganta clădire cu două etaje a Ministerului Propagandei și Informației, unde una din aripile clădirii adăpostea sediul „Oficiului Național Cinematografic”.

În timp ce traversau în diagonală strada, Anghelini nu-și putu stăpîni pornirea de a-și îndrepta privirea către fostul imobil al Legației Austriei, devenit bun al Germaniei și ocupat de doctorul Karl Clodius cu întregul său Consiliu economic.

— O să vezi un film — eu l-am văzut de-acum —, nu ține nici măcar un sfert de oră, se hotărî, în sfîrșit, Rinderiu să-l înformeze cînd ajunseră în dreptul unei intrări laterale. Eu o iau înainte... Scara e îngustă.

Anghelini îl urmă, mirat de invitația neobișnuită a chestorului, dar și de faptul că nu-i ceruse nici o explicație în legătură cu filmul ce urmau să-l vizioneze. La etajul unu, chiar în capul scării, îi aștepta un bărbat al cărui chip, din pricina semiobscurității, nu se distingea prea bine. Își strînseră miinile, reținu un nume — Paul Mazilu. Amfitrionul se retrase imediat și chestorul îl conduse într-un mic cinematograf cu opt rînduri de locuri, luminat anemic.

— Eu zic să nu ne scoatem paltoanele, propuse Rinderiu, că n-o să țină mult... Vino în ultimul rînd, se vede mai bine.

Anghelini îl ascultă cu o docilitate nefirească pentru felul său de a fi. Observă cum chestorul se așază în fața unui pupitru cu cîteva butoane, luminat de o lampă de birou, cum apăsă pe un buton. Sălța se cufundă în întuneric. Se auzi de îndată zgometul înfundat al aparatului de proiecție, ecranul se lumină și cîteva secunde fu fulgerat de tot felul de pete. Apărură și un număr — 43 — scris, parcă, de un agramat, cu bidineaua.

Cînd dispărură, apărură prima imagine. Recunosc, nu fără uimire, alea principală a cimitirului Bellu, ce ducea către capelă. Pe măsură ce obiectivul aparatului înainta, se putea distinge din ce în ce mai clar asistența care se îngămadise în fața capelui, așteptînd smerită scoaterea defunctului sub cerul liber.

„S-a filmat înmormîntarea!” exclamă Anghelini fără glas și surpriza îi strecură fiori pe șira spinării.

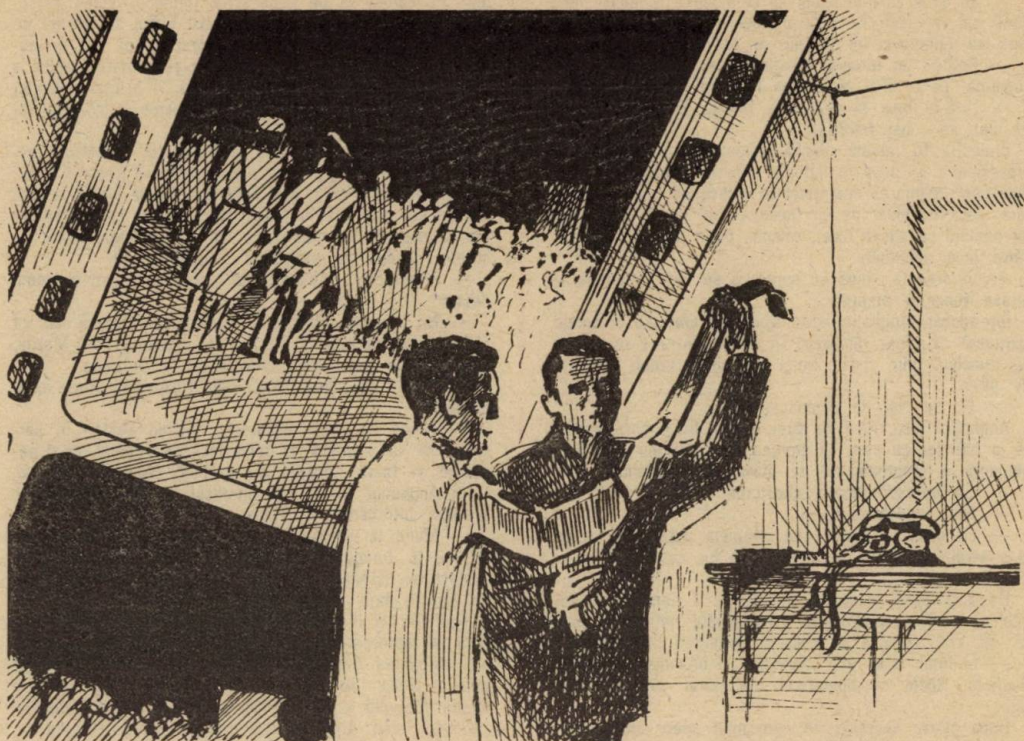
Urmă, din pricina montajului, o „tăietură”. Sicriul se afla acum așezat pe căruciorul ce avea să-l ducă pe Scarlat Ruga pe ultimul drum. Patru preoți și un mic cor cîntau prohodul, în timp ce operatorul își plimba aparatul peste fețele îndurate ale celor prezenți... Apărură, astfel, parcă într-o ordine indicată de un regizor din umbră, personalitățile germane: Hermann von Ritgen, profesorul Ernest Gammilischegh și Angela Lehmann, Hans Neymann. Brusc, imaginea filmului încremeni într-un neașteptat stop-cadru și Anghelini auzi:

— Pe Gustav Richter îl vezi pe undeva?

— Nu, nu-l văd...

— Totuși, reporterul ziarului „Timpul” îi dă numele, aminti polițistul, imprimînd glasului o intonație misterioasă.

Ca la o comandă, cei de pe ecran prînseră din nou viață, de asemenea și aparatul din mîna operatorului. Se iviră, rînd pe rînd, fețe cunoscute și necunoscute. Acrița Lisette Vrancea era și ea pe acolo, ducînd mereu o batistă la ochi. În spatele ei, un bărbat, observînd, probabil, aparatul îndreptîndu-se spre el, se feri. Lui Anghelini i se păru că insul prudent nu era altul decît Tiberiu Pantazi. Îl uimi numărul mare de doamne. Multe din ele își ștergeau lacrimile. „Femeile lui Ruga...”, își spusese.

Imaginea de pe ecran încremeni pentru a doua oară
— Uită-te la tipul de lângă doamna în mantoul cu guler înalt de blană. Îl cunoști?

„Tipul” stătea ceva mai retras de catafalc. Se aplecase spre acea doamnă ca și cum ar fi dorit să-i spună ceva. Borul pălăriei și ochelarii fumurii de pe nas îngreuiiau identificarea.

— Ei, l-ai recunoscut? stăruie chestorul.

— Nu prea...

— E domnul comisar de legăție...

— ...Gustav Richter, sării Anghelini ca un școlar care dorește să nu i se scadă nota.

— Nu te înșeli.

— De ce a renunțat la uniformă? De ce și-a pus pe nas ochelari?

— Aceleași întrebări m-au chinuit și pe mine...

— Pe tipa de lângă el o cunoști?

— Nu... însă acum fii ceva mai atent, îl preveni Rinderiu, care, prin mișcarea butonului fixat pe pupitrul, scoase filmul din încremenire.

Asistența era numeroasă și, deși aparatul se mișca încet, Anghelini nu prea izbuti să rețină mare lucru. Pe ecran apăruă din nou soborul de preoți, corul, sicriul Mortul era acoperit de flori și i se zărea doar fața rigidă, cu ochii închiși. Din nou îndurerata asistență... În prim plan, Angela Lehmann, Hans Neymann. Dispăruse Hermann von Rittgen. Puțin mai târziu, comisarul neamț putea fi zărit în alt loc... parcă atent la ceea ce îi spunea un bărbat mai în vârstă decât el, cu o căciulă elegantă pe cap. Imaginea lor se pierdea însă în marea imagine a mulțimii, formată mai ales din ziariști. Aparatul o surprinse din nou pe doamna în mantou cu guler înalt de blană, de astă dată în apropierea unui bărbat cu o față severă.

— L-a lăsat pe Richter, explică Rinderiu, inutil, și

apăsă pe buton. Asistența de pe ecran încremeni iarăși.

— Nu înțeleg ce legătură au toate astea cu moartea și înmormântarea lui Rugal! își exprimă Anghelini nedumerirea.

— Nici eu... Dar Grete...

— De ce Grete și nu Ileana? vru Anghelini să afle și rișe ușor.

— Pentru că-i nemțoaică... Deci Grete l-a părăsit pe Richter și s-a retras lângă Hänsel...

— De ce Hänsel?

— Lasă-mă să mă joc!, se prefăcu comisarul supărat, apăsînd pe buton.

Filmul începu din nou să „curgă” într-o tăcere tulburată doar de zgomotul înfundat al aparatului de proiecție. La un moment dat, o imagine stăruie ceva mai mult pe pînă; lui Anghelini i se păru cunoscută figura unui bărbat nu prea înalt, cu ochelari de vedere pe nas. Părea înfrigurat, iar aburii ce-i ieșeau din gură trădau o respirație anevoioasă. „O fi vreun ziarist...”, își spuse Anghelini fără vreun interes aparte. *L-oi fi întîlnit pe la „Capșa”*. Deodată, în cadru apăru un fotoreporter — se agita în jurul catafalcului, se strecura printre cei ce alcătuiau îndurerata adunare, ducînd aparatul la ochi.

— Îl cunoști? se interesă Rinderiu, apăsînd pe buton.

— Nu...

— La cîmîtir au fost prezenți doi fotoreporteri, îl informă polițistul. Unul de la „Timpul”, celălalt de la Agenția „Rador”. Apar ceva mai încolo. Ce-i interesant de reținut? Nici unul din cei doi nu-l cunoaște pe individul de pe ecran...

— Ce ți se pare suspect? L-o fi angajat o altă redacție veni Anghelini cu supoziția sa.

— Poate o persoană particulară.

— Ce-i cu asta?

— Se vede că n-ai minte de criminalist, îi replică Rinderiu cu sarcasm. Eu caut un asasin... și misiunea îmi cere să lămuresc tot ce mi se pare suspect.

— Poate-i un Fotograf amator, continuă Anghelini să-l combată, ce o să-și ofere apoi fotografiile spre vânzare...

— Uită-te bine la mutra lui, insistă Rinderiu. O să-ți fie dat să-l mai întâlnești...

Proiecția fu reluată. Slujba religioasă se încheiase și procesiunea se puse în mișcare, urmînd catafalcul. Îți dădea ușor seama că operatorul se urcase pe o piatră funerară, dacă nu chiar pe un cavou, ca să poată filma șirul de oameni ce pășeau încet, solemn, pe o alee desfrunzită, către locul înhumării.

— În dreapta, lîngă un copac, o să vezi o femeie, îi atrase Rinderiu atenția.

Într-adevăr, Anghelini văzu ieșind din cortegiu o femeie scuturată de plîns; rămăsese în urmă pentru a se sprijini de trunchiul unui copac. Nu-și mai putea potoli hohotele de plîns.

— Ei, ce zici de dumneaei?

Anghelini tăcu; nu i se zărea figura din pricina poziției ei, a batistei cu care își ștergea ochii. Reținu însă linia elegantă a mantoului ei de blană, din astrahan.

— Să opresc? întrebă chestorul.

— Nu... deocamdată, nu...

— Ei, dacă aș stabili cine-i femeia asta, zise cu un glas serafic chestorul, misterul morții lui, cred, ar fi ca și lămurit.

De data asta, siguranța chestorului îl deranjă pe Anghelini; o găsi superficială, criminalistul neținînd seama că nu era introdus în culisele activității „Magistrului”.

— În final, o să mai „admirăm” o doamnă, îl avertiză Rinderiu. Păcat că operatorul n-a putut să-i surprindă fața...

După cîteva secvențe, în prim plan apărură un mormînt acoperit de coroane și flori, străjuit de o cruce. Ai fi fost înclinat să crezi că asistența se retrăsese, cînd, pe neașteptate, de printre cavouri își făcu apariția o femeie care, după ce depuse o floare, căzu în genunchi și începu să plîngă deasupra numeroaselor coroane de pe mormînt...

— Sfir-șit! rosti Rinderiu sentențios.

În mica sală de proiecție se făcu lumină.

— Ce zici de ultima imagine? întrebă criminalistul cu încîntare. Poți să juri că s-a amestecat o mină de regi-zor... Un adevărat final de film artistic.

Anghelini se întoarce către chestor și-l privi lung, apăsător. Îi descoperi, fără voie, pleoapele roșii și congestionate și-n clipa aceea i se păru mai bătrîn decît era în realitate. Murmură:

— Ce-i cu filmul ăsta, bătrîne?

— La întrebarea asta o să-ți răspundă prietenul meu Paul Mazilu...

Acesta își făcu apariția după o scurtă așteptare. Era un bărbat de statură mijlocie, neplăcut la înfățișare, poate din pricina obrăjilor scofiliți. Anghelini se ridică, îi mulțumi printr-o strîngere de mină.

— Dragă Paul, domnul Anghelini te roagă să îi răspunzi la cîteva întrebări.

— Cu plăcere, se oferă domnul Mazilu în timp ce îi înmîna chestorului un plic: Ai toate fotografiile, cîte două din fiecare...

Rinderiu îi aruncă lui Anghelini o căutătură șugubeață și-l iniție în taina plicului primit.

— Sint fotografiile extrase din film. Un set pentru tine, altul pentru mine. O să ne prindă bine...

„Prea te grăbești, bătrîne”, îi vorbi Anghelini în gînd, cu respect pentru inițiativa și efortul de care dăduse dovadă încă nu ți-am dat răspunsul cerut”.

— Ce-i cu filmul ăsta, domnule Mazilu?

— Alaltăieri, s-a prezentat la directorul O.N.C.-ului un neamț. Venea din partea Institutului german pentru ști-

ință. Pe cartea sa de vizită scria: Heinrich Kesten, cercetător, sau așa ceva... El a comandat filmul din partea institutului. N-a fost refuzat. I s-a întocmit, pe loc, un deviz... Și pentru că cerea dezvoltarea și montarea rapidă a peliculei, a plătit un spor de urgență. A achitat anticipat factura și a cerut permisiunea să participe la montajul filmului.

Anghelini simți apăsarea privirilor lui Rinderiu care, parcă, îl întrebau: Știi ceva despre Heinrich Kesten? Îl auzea pentru întia oară, deși lista nemților ce lucrau la acel institut nu-i era străină. Nu-și dădea seama ce interes putea să prezinte înmormîntarea lui Scarlat Ruga pentru institutul condus de profesorul Gammillschegh.

— Operatorul a lucrat sub îndrumarea acestui domn Kesten?

— Nu... În ziua filmării i-a explicat operatorului cam ce planuri l-ar interesa să fie filmate, răspunse Paul Mazilu, conștient de importanța datelor ce le prezenta.

— Cine o să ridice filmul? Sau îl expediți direct institutului?

— Miine, la ora unsprezece, domnul Kesten în persoană se va prezenta să ridice nu numai filmul, ci și negativul și toate bucățile de peliculă căzute la montaj.

Lui Anghelini nu-i scăpă interesul cu care chestorul îi urmărea întrebările. Continua:

— Miine, la unsprezece fără un sfert, un om al meu va fi aici, la dumnea, se adresă Anghelini ca unui vechi colaborator. Găsește-i un colț de unde omul meu să-l vadă pe Kesten fără să fie văzut. E dificil?

Paul Mazilu îl căută din priviri pe chestor, apoi îl asigură pe reprezentantul S.S.I.-ului că îi va acorda tot sprijinul. Anghelini îi mulțumi și-i făcu semn lui Rinderiu că puteau pleca. Se înserase de-a binelea cînd ieșiră în stradă. Merseă la pas, în tăcere, pînă în dreptul cafenelei „Wilson”, cînd Anghelini se opri și sparse tăcerea.

— Ești un vrăjitor!

— Pă dracu!... Uite, ia cu tine plicul ăsta cu fotografii... Tot ceea ce te rog e ca pînă miine cel tîrziu să-mi dai un răspuns clar la întrebarea: Vrei să mă ocup, mai departe, de cazul Ruga sau nu?

Anghelini rîse conciliant.

— Care va să zică mi-ai organizat această „gală” ca să încep să salvez și, în felul ăsta, să-mi smulg mai ușor un răspuns favorabil?

— De, scopul scuză mijloacele!... rîse și Rinderiu.

— Bătrîne, îți dai seama ce risc ne asumăm?

— Îmi dau prea bine seama. Dar mai știu că, dacă și de data asta nu mă lăsați să-mi fac meseria pînă la capăt, o să vă urască pînă la moarte.

— Vom trăi de-acum încolo cu încă o sabie a lui Damocles deasupra capetelor noastre...

Fața lui Vasile Rinderiu se destinde într-un surîs de recunoștință și zise fericit:

— Bate palma, Codruț Anghelini! Știam eu că ești un om dintr-o bucată, deși lucrezi la *Seseli*...

Anghelini bătu palma nu chiar cu sentimentul că încheiase cea mai bună afacere din viața sa. A încălca un ordin al lui Eugen Cristescu echivala cu un act de trădare... Întrebă cu o voce ceva mai stinsă:

— Unde vrei să te duc, bătrîne? Sint cu mașina...

— Mulțumesc, merg pe jos. E mai sănătos... Și pentru că am încheiat un „acord secret” de colaborare, uite, la despărțire, îți mai dezvălui ceva... Astăzi de dimineață am fost căutat la Prefectură de către o doamnă. Din păcate, nu m-a găsit... Mi-a lăsat o adresă, un număr de telefon... Dorește urgent să stea de vorbă cu mine în cazul Ruga. Rinderiu făcu anume o pauză pentru a savura stupoarea lui Anghelini. Așa că mă duc să onorez o invitație... Ei, ce zici de treaba asta?

— Că ești un adevărat vrăjitor...

Se despărțiră rîzînd.

REMEMORĂRI noiembrie 1988

25.XI.1863: S-a născut, la București, ION CANTACUZINO, medic bacteriolog, animator cultural, critic de artă. Studii secundare și universitare la Paris. Ministru al sănătății. Membru al Academiei Române. A murit la 14 ianuarie 1934.

28.XI.1863: S-a născut, la Tîrgu Bujor, generalul EREMIA GRIGORESCU. A comandat armata română în luptele de la Mărășești, din iulie-august 1917, oprind înaintarea dușmanului. A murit la 22 iulie 1919.

15.XI.1868: S-a născut, la Iași, EMIL RACOVITĂ. Studii la Sorbona. Profesor universitar la Cluj. În 1899 a participat, ca om de știință, zoolog, la expediția științifică internațională făcută cu vasul „Belgica” în Antarctica. Membru și președinte al Academiei Române. A murit la 19 noiembrie 1947.

1.XI.1873: S-a născut, la București, DIMITRIE PACIUREA. Sculptor. Profesor la Școala de Belle Arte din București. Studii profesionale la Paris și la Roma. Autor al statuii „Gigantul”. A murit la 4 iulie 1932.

15.XI.1928: Încep emisiunile primului post de radio românesc, instalat într-un mic imobil de pe strada Nuferilor din București. Programul inaugural: o cuvîntare ocazională, versuri declamate de actori, muzică românească.

Reproduceri
după caricaturi
din revistele
„Nephadsereg”,
„Armeerundschau”
și „Vojak”

REMEMORĂRI decembrie 1988

13.XII.1833: S-a născut, la Slatina, P.S. AURELIAN. Absolvent al Școlii superioare de agronomie de la Grignon (Franța). Întemeietor al învățămîntului agronomic din România. Membru și președinte al Academiei Române (1901—1904). Președinte al Consiliului de Miniștri în 1896. A murit la 24.I.1909.

29.XII.1873: S-a născut, la Făgăraș, OVID DENSUȘIANU. A înființat și a condus revistele „Viața nouă” și „Grai și suflet”. Creator al școlii lingvistice de la București (m. 8.VI.1938).

3.XII.1888: O sută de ani de la nașterea lui ION NONNA OTESCU (la București). Compozitor și dirijor de seamă. Profesor și director al Conservatorului din București. A scris muzică de teatru, simfonică și vocală. Premiu de compoziție în 1928. A murit la 25 martie 1940.

Decembrie 1878: Apare, la București, ediția a doua a volumului „Ostașii noștri” de Vasile Alecsandri. Este cel mai mare succes editorial cunoscut în România în secolul trecut.

18.XII.1903: Se înființează, la București, Societatea Numismatică Română, care are 37 de membri. Scopul societății: „Să ajute dezvoltarea științei și artei numismatice române”. În 1904, societatea a bătut prima medalie: „Ștefan cel Mare”.

1.XII.1918: La Alba Iulia, cei peste o sută de mii de români veniți de pretutindeni aclamă Unirea pentru totdeauna a Transilvaniei și Banatului cu România. La 24 decembrie 1918 s-a dat, la București, decretul de unire a Transilvaniei cu România și decretul de organizare a Transilvaniei. 70 de ani de la înfăptuirea statului național unitar român.

GEORGES
SIMENON

G. 7

Înainte de a vorbi despre anchetele la care am avut norocul să asist în compania celui pe care îl numesc — vom vedea mai departe și de ce — „G. 7”, trebuie să istorisesc neapărat felul în care l-am cunoscut pe polițistul acesta și cum evenimentul respectiv a însemnat pentru mine, vreme de câteva grele ceasuri, o adevărată enigmă.

9 decembrie 192...

Mă aflu, întâmplător, în Montmartre, către orele două din noapte, într-un cabaret unde intrasem în vorbă cu vecinul meu de masă, un străin a cărui naționalitate mi-a fost cu neputință să o stabilesc, întrucât aci mi se părea că are un accent englezesc, aci unul slav, deși între acestea două nu există nici cea mai palidă asemănare.

Am ieșit împreună din cabaret; deasupra noastră se boltea un cer de iarnă rece, limpede.

Și iată-ne cuprinși de aceeași dorință — aceea de a merge pe jos câteva sute de metri. Am coborât strada Notre-Dame-de-Lorette. Dar era mai frig decât mi se părușe la început. Am început să mă uit după taxiurile care treceau, dar nici unul nu era liber.

În piața Saint-Georges, o mașină roșie, din seria G. 7, se opri la cițiva metri de noi; o femeie tânără, înfășurată în blănuri, ieși din ea grăbită. Îi întinse șoferului o bancnotă și se depărtă fără să mai aștepte restul.

— Ia-l dumneata, i-am spus tovarășului meu, arătând spre taxi.

— Nici gând! Urcă-te liniștit în el!

— De ce... Locuiesc la doi pași...

— N-are a face! Te rog...

Am cedat. I-am întins mîna, deși abia ne cunoscusem.

Mi-a întins mîna stîngă, întrucît, toată seara, dreapta nu-i ieșise din buzunarul hainei. La numai cîteva clipe după aceea fusesem cît pe ce să-l rechem. Mă pomenisem, dintr-odată, în plină dramă, în plin mister. În mașina în care intrasem m-am lovit de ceva. Iar cînd am întins mîna am dat de un trup omenesc.

Șoferul închisese portiera și demarase. Nu am avut prezența de spirit să-l opresc pe loc. Cînd mi-a venit ideea, era mult prea târziu. Străbăteam foburgul Montmartre. Tovarășul meu de-o seară dispăruse, desigur; ca și femeia cea tânără.

Mi-ar fi greu să descriu toate impresiile trăite.

Febra aventurii îmi învăpăia obraji, iar gîtlejul mi-l simțeam ca strîns într-o menghină.

Omul de lîngă mine lunecase de pe banchetă. Era inert. Luminile cafenelelor mă ajutau acum să-l deslușesc — era un bărbat tînăr, cu păr ruginiu, îmbrăcat într-un costum gri.

Avea sînge pe o mîină, iar cînd i-am atins umărul, am simțit un lichid cald, roșu, prelingîndu-se pe-a mea. Buzele îmi tremurau. Șovăiam. În sfîrșit, m-am hotărît:

— La mine acasă! am spus.

Poate că, de n-aș fi văzut ieșind din același taxi o femeie tînără și, probabil, frumoasă, aș fi dat șoferului o altă adresă — cea a unui comisariat sau a unui spital.

Dar simțeam că nu era vorba de o treabă oarecare, banală. Chiar doream să nu fie banală...

Bărbatul nu era mort. Ba chiar mă întrebam dacă își pierduse cunoștința, într-atît de bine respira și într-atît de regulat îi bătea pulsul.

„Cine știe ce gafă ești pe cale să faci! îmi ziceam. Cine știe ce belele ți-ai mai luat în cîrcă...”

Gîndeam astfel, dar nu mă înduram să las baltă afacerea, să o trec pe seama poliției și să nu mai fiu decît un simplu martor.

„Nu mai încape îndoială, femeia aceea i-a venit de hac, ea a încercat să-l asasineze!” îmi continuam eu gîndurile.

Ajunsesem pe strada mea. La o sută de metri de casă, o cafenea încă deschisă...

— Vrei să te duci dumneata să-mi schimbi o sută de franci? i-am spus șoferului, temîndu-mă nespun că nu cumva să aibă el măruntușul necesar.

Dar s-a dus. Am transportat, între timp, trupul pe cuioar. Peste un sfert de oră individul se afla culcat pe propriu-mi paj; am început să-i studiez rana făcută, după toate probabilitățile, cu un fel de stilet.

„O armă feminină?... Dar văd că nu-și revine, are nevoie de îngrijiri...”

Rana nu era adîncă, așa că nu prea înțelegeam leșinul prelungit al omului din fața mea; îl puneam pe seama pierderii de sînge.

Dar pierduse, oare, atît de mult sînge? Hainele îi erau foarte pușin pătate.

„Ce mai încolo și încoace, este nevoie de un medic”, mi-am mai spus eu.

Am ieșit în stradă și am dat fuga la un prieten din apropiere, student în ultimul an. L-am trezit din somn.

Peste câteva clipe deschideam ușa, spunându-i:

— Pe pat... La stînga...

Dar pe loc am făcut ochii mari.

Rănitul meu, prizonierul meu, aş putea spune — dat fiind că încuiasem mai întâi ușa cu cheia — dispăruse. Am scotocit apartamentul; toate erau într-un talmeș-balmeș de nedescris. Sertarele fuseseră deschise, hîrțiile de pe birou învîlmășite. Ba chiar și o sticlă de cerneală se scursese peste un teanc de scrisori.

Prietenul meu surîdea crispat.

— Aveai bani mulți în casă?

— Ce vrei să spui?

Eram furios. Jignit! Mă simțeam totodată și foarte stînjinit, adăugînd peste toate acestea și ridicolul de a-mi apăra necunoscutul.

— Dar nu este un borfaș. N-a furat nimic.

— Ești sigur?

— Cît se poate de sigur! Doar nu o să pretinzi că nu știi ce am în casă?! Nu-mi lipsește nimic...

— Hm!...

— Cum adică?

— Nimic... Îmi dai voie să mă duc la culcare? Dar, înainte de a pleca, ți-aș cere un pîhărel de alcool. E-al naibii de frig afară și nu uita că m-ai scos din pat... Mă învîrteam prin cameră ca un leu în cușcă.

Și, întrucît istorisesc întîmplarea aceasta, vreau să merg pînă la capătul mărturisirilor. Imediat după plecarea prietenului meu, am ieșit și eu; vroiam să mă reîntorc în piața Saint-Georges.

Pentru ce? Habar n-am! Poate minat de slaba speranță că aş putea-o regăsi pe femeia aceea tînră.

Ce prostie! O văzusem îndepărtîndu-se cu pași grăbiți. Nu intrase în nici o casă din apropiere, dar se îndreptase spre strada Saint-Lazare.

Cu toate acestea, am rătăcit astfel prin cartier aproape o oră, tulburat la culme; ajunsesem să vorbesc singur, cu glas tare.

Era cinci dimineața cînd m-am culcat în același pat în care îl întinsesem, cu nespusă grijă, pe rănitul meu.

La ora nouă m-a trezit portăreasa; îmi aducea corespondența.

M-am mulțumit să arunc o privire fugară peste plicurile din fața mea, foarte decis să-mi văd mai departe de somn. Dar am zărit, dintr-odată, o scrisoare fără timbru. Eram anunțat, printr-o formulă oficială, să mă prezint la ora zece în strada Saussaies, în clădirea Siguranței Generale. Sta scris, pe hirtia convocatoare, și numărul biroului căruia trebuia să mă adresez.

Din clipa aceea mi-am schimbat de nu știi cîte ori hotărîrea — ba eram decis să spun adevărul-adevărat, ba să născocesc o povestioară, ba să schimb doar cîteva detalii.

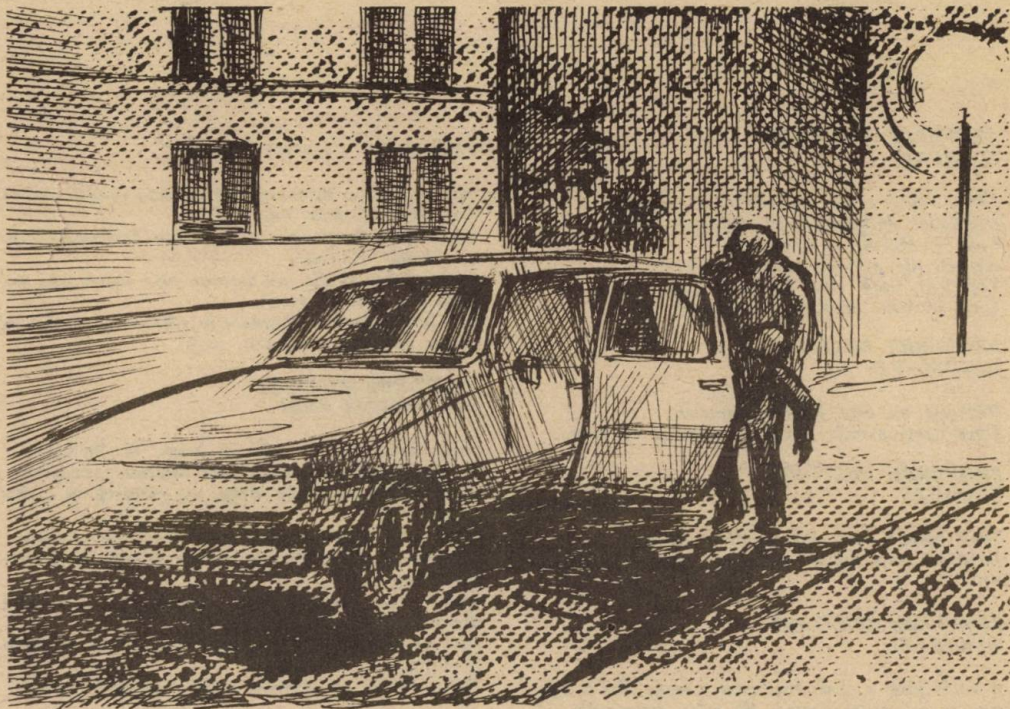
Firește că mă comportasem ca un copil. Dar nu voiam să o recunosc, nici chiar față de mine însumi.

Încăperile sumbre ale poliției mă impresionară într-un chip neplăcut, iar sfertul de oră de așteptare pe coridor sfîrși prin a-mi întregi și mai bine impresia aceasta, descurajîndu-mă oarecum.

— Ce-o fi, o fi! La urma urmei n-am săvîrșit nimic rău!

În sfîrșit se deschise o ușă. Am intrat într-un birou micuț, în care pătrundeau, printr-o singură fereastră, destul de multă lumină.

Și am văzut atunci, în lumina aceasta, un bărbat care stătea în picioare, cu minile în buzunare. Toată viața o să-mi amintesc silueta aceea înaltă, de om spătos, bine legat, căruia costumul — gen confecție de gata — îi scă-

dea puțin din prestață. Chipul îi era deschis, stropit de pistrui. Ochi albaștri, buze cărnose. Și un suris vesel, de loc ironic.

— V-am chemat spre a vă cere scuze...

Era chiar rănitul din taxi, omul care o ștersese din apartamentul meu!

Stăteam ca năcut. Îl măsuram din cap pînă în picioare. Nici nu știu de ce înregistram o sumă de detalii — de la pantofii negri cu limbă pînă la cravata simplă, înnodată fără cochetărie.

Simțeam în el pe omul sigur de sine și, în același timp, preocupat de lucruri serioase, care nu-i îngăduie să acorde prea multă atenție îmbrăcămînții.

— Să mă prezint. Sînt inspectorul B...

(Nu-mi pot permite să notez aici numele lui, un nume foarte cunoscut).

Nici urmă de pansament. Doar brațul stîng — puțin mai jeapăn, poate, decît dreptul.

— Dar vă rog să vă apropiați... Așezați-vă... Fumați?

Și îmi întinse o tabacheră solidă, nichelată.

— Din cauza mea ați avut o noapte urîță. Am vrut să vă las să dormiți pînă la prînz, dar eram mult prea nerăbdător să vă cer scuze...

Mai exista o parte a încăperii, cea de lîngă ușă, spre care nu-mi îndreptasem încă privirile. Am avut impresia că acolo se afla cineva care se uita la mine și căruia inspectorul îi suridea chiar mai mult decît mie.

Am schițat o mișcare, ca pentru a mă întoarce. În aceeași clipă, polițistul rosti:

— Poți veni, Yvette... Să te prezint...

Nu am mai auzit restul. Pe tînăra din timpul nopții nu o văzusem bine, totuși mi-ar fi fost cu neputință să nu o recunosc. Și-apoi, era înfășurată în aceleași blănuri.

Și ea era zimbitoare. Mă simțeam stînjedit, nu mai știam încotro să-mi îndrept privirile.

— Sora mea..., articulă în sfîrșit inspectorul B., al căruia tovarăș aproape de nedespărțit urma să devin și că-

ruia, după aceea, în amintirea primei noastre întîlniri, i-am dat porecla „G. 7”, cu care a și rămas.

„Iată că s-au scurs ani de cînd omul cu care, ieri, ai băut șampanie săvîrșește, fără să-și afle pedeapsa, tot soiul de acte reprobabile prin capitalele europene...”

Îți dai seama ce greu este să arestezi un domn căre, dintr-o singură mișcare a degetului mic, poate sări în aer dimpreună cu tot ceea ce îl înconjoară!

Și mai închipuiește-ți că domnul acesta nu comite năzdrăvănia de a se plimba pe cîmp...

De o lună mă țin pe urmele lui. Ieri eram hotărît să recurg la un vicleșug... Mă aflam într-un taxi cu sora mea, în fața cabaretului... Îmi pregătisem singur rana, cu toată arta posibilă, inclusiv dezinfecția... După cum vezi, n-a mai rămas din ea aproape nimic.

În piața Saint-Georges, sora mea a coborît din mașină, iar omul nostru ar fi trebuit, fatalmente aproape, să profite de o mașină liberă, cel puțin în aparență...

Un rănit care și-a pierdut cunoștința nu trezește bănuieli... Banditul nostru ar fi clădit pe istoria asta același roman ca și dumneata și nu mi-ar fi trebuit nici cinci minute ca să găsesc prilejul să-i smulg detonatorul aflat în buzunarul hainei și care permite dinamitei să explodeze...

Ai contribuit la ratarea acțiunii. La început, te-am crezut complicele lui. Ți-am scotocit sertarele... Mă ierți? Văzîndu-mă dezarmat, încheie:

Am pierdut, ce-i drept, un dușman. Dar sper, cel puțin, că am cîștigat un tovarăș de lucru... poate chiar un prieten...”

Traducerea : ELSA GROZEA

PROVERBE MILITARE ITALIENE

*Cine scoate sabia, de sabie va pieri.
Dușmanul dezbinat e pe jumătate învins.
Unde e război, e și sărăcie.
Departe de pericol, oricine e viteaz.
Toți sînt viteji cînd dușmanul fuge.
Cine se teme mai tare, amenință.*

PROVERBE MILITARE IUGOSLAVE

*Războiul nu este frate cu nimeni.
Dacă vrei armele noastre, veniți și le luați.*

PROVERBE MILITARE SUEDEZE

*Pana ajunge mai departe decît sabia.
În război, toți suferă înfrîngerea, chiar și învingătorii.*

PROVERBE MILITARE OLANDEZE

*A vorbi fără a gîndi înseamnă a trage fără a ochi.
Cel ce își arată teama, dă curaj inamicului.*

PROVERBE DESPRE INAMIC

*Mic sau mare, dușmanul tot dușman rămîne (Iran).
Nu există dușman mic (SUA).
Chiar dacă dușmanul este o furnică, tratează-l ca pe un elefant (Turcia).
Chiar sfîșiar să fie, pe dușman nu-l socoti mai mic decît un elefant (Iran).
Mai bine o sută de dușmani în afara casei decît unul singur înăuntru (Proverb arab).*

PROVERBE MILITARE DIN DIVERSE ȚĂRI

*Arma viteazului se află în inima sa (Belgia).
O fortăreață capitulează din interior (Bulgaria).
Ceea ce se cîștigă în război, se mănîncă în război (Finlanda).
Unde este dreptate, este victorie (India antică).
Oamenii învață puțin din victorii și mult din înfrîngeri (Japonia).
Iarba crește repede peste sîngele scurs în luptă dreaptă (Kurdistan, Irak).
Nici un fel de iarbă nu crește pe cîmpul de luptă (Polonia).
Orice război se termină unde a început (Spania).*

CALEIDOSCOP MILITAR

Orice studiu asupra evoluției armamentelor clasice și armelor nucleare pe plan mondial, în perioada post-belică, relevă în primul rând o creștere de-a dreptul înspăimântătoare a acestor arsenale destinate războiului, cheltuielile militare globale depășind în anul 1987 impresionanta sumă de 1000 de miliarde dolari. Spirala „în sus” a cursei înarmărilor nu se caracterizează însă numai prin creșteri cantitative, ci, mai cu seamă, prin spectaculoase achiziții calitative, care aduc după sine și noi concepții, noi scenarii/sau strategii de purtare a războiului în epoca actuală. Ultrasofisticarea armamentelor este rezultanta directă a impactului revoluției științifico-tehnice contemporane, în condițiile în care unele țări industrializate alocă cercetărilor în domeniul militar mai mult de jumătate din fondurile destinate cercetării științifice în general, dirijând, cu prioritate, potențialul științific uman spre acest gen de investigație pus în slujba zeului Marte. Consecințele nefaste ale cursei înarmărilor — pe plan politic, economic, social, etic etc. — li se adaugă și violentarea nepermisă a limbajului. Astăzi, vocabularele întregului mapamond s-au „îmbogățit” cu expresii nedorite ca bomba atomică, cu hidrogen, cu neutroni, arme inteligente, clasice, chimice, bacteriologice, genocid, iarnă nucleară, război nuclear convențional, radioelectronic, global, local, periferic, al stelelor etc., etc. Dacă ne referim numai la domeniul social, cu un procent din totalul bugetelor militare, adică 10 miliarde dolari, s-ar ajunge să fie eradicată foamea de pe glob, să fie lichidat analfabetismul în lume, s-ar realiza asistența necesară modernizării și sporirii eficienței agriculturii în țările sărace și s-ar asigura imunizarea fiecărui nou-născut din aceste țări împotriva a șase dintre cele mai răspândite boli infantile.

De aceea, România socialistă, președintele țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu, militează consecvent pentru reducerea cursei înarmărilor și, în primul rând, a celor nucleare, mergîndu-se pînă la lichidarea lor definitivă. Impresionanta unanimitate cu care întreaga națiune română a răspuns cu un Da răspicat reducerii cu 5% a armamentelor, efectivelor și cheltuielilor militare în cadrul referendumului național din 23 noiembrie 1986, inițiat de secretarul general al partidului, președintele republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, demonstrează adevăratele dorințe ale tuturor cetățenilor patriei la politica partidului și statului nostru, o politică de pace și colaborare între popoare, într-o lume fără arme și fără războaie. „Acum se pune problema — avertizează tovarășul Nicolae Ceaușescu — nu dacă va avea loc sau nu un război, ci aceea că un război mondial pune în pericol însăși existența vieții pe planeta noastră”. Exemplul țării noastre impune, așa cum subliniază secretarul general al partidului, „să se treacă la dezarmare, să se treacă de la declarații la fapte”.

De aceea dorim și sperăm cu toții ca cele prezentate în paginile ce urmează să aibă o existență efemeră...

RĂZBOIUL de 180 de secunde

La cîteva zeci de secunde după detonarea unei încărcături
nucleare de 10 Kt!

Moto: „Nu știu care vor fi armele unui viitor război,
dar le știu pe cele care vor urma după acestea. Ele sînt
arcul și săgeata, domnilor”

ALBERT EINSTEIN

Obiectivul declarat al programului „Inițiativa de Apărare Strategică” (SDI), cunoscut și sub denumirea de „Războiul stelelor”, îl constituie, așa cum se știe, eliminarea unei amenințări nucleare la adresa S.U.A. prin crearea unui sistem de apărare strategică împotriva rachetelor balistice intercontinentale. Evoluția evenimentelor petrecute în cei cinci ani de la declanșarea programului au confirmat însă faptul — evident de altfel încă de la început — că ne aflăm în fața unei inițiative de escaladare la dimensiuni cosmice a cursei aberante a înarmărilor. Acum, după o jumătate de deceniu, cînd pe de-o parte posibilitățile tehnice ale realizării unei apărări antira-

chetă perfecte nu sînt încă clarificate nici cel puțin teoretic, iar pe de altă parte dezvoltarea mijloacelor de atac nucleare se desfășoară într-un ritm susținut, apare tot mai clar obiectivul real al programului SDI: asigurarea superiorității strategice prin perfecționarea capacității de lovire nucleară și a apărării antirachetă.

Războiul stelelor poartă amprenta trăsăturilor imprimate de „părinții săi spirituali”, un politician, un militar și un om de știință. Prezentat la 23. martie 1983 de către președintele S.U.A., Ronald Reagan, programul SDI constituie parte organică a concepției sale politice și poate aceasta este cauza pentru care unii comentatori i-au acordat paternitate exclusivă. Alții însă afirmă că la baza programului a stat contribuția decisivă a două personalități, generalul (rez.) Daniel Graham și fizicianul atomist Edward Teller. Primul (consilier militar al președintelui în echipa care a condus campania electorală), prin lucrarea sa intitulată „*Noua strategie națională*”, a oferit o sursă de inspirație cu caracter politico-militar. Cel de-al doilea (participant la construcția primei bombe atomice și „părinte” al primei bombe cu hidrogen), prin studiul, desăvîrșit în 1980, referitor la posibilitatea organizării unui sistem complex de apărare împotriva rachetelor balistice intercontinentale, a furnizat argumente științifico-tehnice.

Ne aflăm, de fapt, în fața cunoscutului scenariu în care — oare pentru a cita oară? — cuceririle științei și tehnicii sînt puse în slujba factorului militar, pentru a da, în final, elementului politic posibilitatea impunerii voinței sale.

Etapele programului confirmă și ele caracterul destabilizator al „*Războiului stelelor*”, căci planurile privind lucrările de cercetare-dezvoltare se vor întinde pînă la începutul anilor '90. Ar urma apoi construcția și încercarea diferitelor sisteme în tot acest timp se vor materializa programe mult mai concrete, ca instalarea rachetelor balistice *Pershing 2* și a rachetelor de croazieră, sau cele vizînd perfecționarea rachetelor balistice intercontinentale americane cu bază la sol sau instalate pe submarine.

Abia spre sfîrșitul anilor '90 se va putea trece la instalarea unor elemente ale sistemului de apărare preconizat. Conform planificării inițiale, contrazisă de o serie de dificultăți tehnice și financiare, programul SDI ar urma să se încheie la începutul mileniului următor.

STADIUL ACTUAL ȘI PROGRAMUL DE VIITOR

După cum rezultă și din raportul prezentat Congresului în 1987 de către secretarul de stat al apărării, obiectivele programului SDI nu s-au schimbat, acesta continuînd să reprezinte un set de obiective de cercetare, care analizează numeroase concepții, soluții tehnice și tehnologii menite să contribuie la realizarea unui sistem multistrat de apărare împotriva rachetelor balistice intercontinentale.

Congresului nu i s-a putut înfrîșa o variantă cit de cit exactă a arhitecturii sistemului, deși planurile de „propuneri vizionare” nu au lipsit și nici nu lipsesc. Este cert însă că se preconizează organizarea a cinci-șapte straturi protectoare spațiale în care se vor integra instalații complementare cu baza la sol în așa fel încît să se asigure posibilitatea interceptării rachetelor balistice inamice de-a lungul întregii lor traiectorii, de la lansare pînă la faza finală de evoluție în atmosferă.

Organizația pentru Inițiativa de Apărare Strategică, OSDI,

reorganizată în 1986, are misiunea de a stabili cel mai larg avantaj de opțiuni tehnologice pentru sistemul strategic de apărare antirachetă în cadrul conducerii organizației au fost numiți un adjunct pentru probleme tehnologice și unul pentru programe și sisteme și s-au definit cele cinci domenii cheie ale programului:

- evaluarea supravegherii, achiziționării, detectării și distrugerii (SATKA);
- arme cu energie dirijată (DEW);
- arme cu energie cinetică (KEW);
- supraviețuire, efect distructiv și tehnologii (SLKT);
- sisteme de analiză/conducere a luptei (SA/BM).

Ca element nou remarcăm prezența în structură a Biroului de inovații în științe și tehnologii (IST), creat pentru coordonarea cercetării fundamentale.

În ceea ce privește programul SATKA, cercetările întreprinse au demonstrat că nu se întrevide posibilitatea realizării unui sistem unic de supraveghere și detectare care să poată „sîrjini” diferitele sisteme de armament preconizate a fi instalate în cadrul „straturilor de apărare antirachetă”. În cadrul programului continuă experiențele privind supravegherea lansării sistemelor de urmărire (SSLS), supravegherea spațiului și temul de urmărire (SSTS), sistemul optic de supraveghere riană (AOS) și radiolocatorul cu imagine (TIR). Majoritatea periențelor parcurs abia acum primii pași. Progrese mai semnate s-au realizat în domeniul detectorilor în infraroșu și al procesoarelor de semnalizare.

Deși reducerea bugetare operată în 1987 au afectat, bună măsură, înfăptuirea programelor, au continuat experiențele cu ajutorul radiolocatorilor „*Cobra Judy*” și „*Que Match*”.

Aplicarea tehnologiei armelor cu energie dirijată (DEW) concentrează asupra găsirii soluțiilor de diferențiere interactivă a ogivelor nucleare reale de cele false și a asigurării interceptării rachetelor balistice în perioada de lansare și de aceasta. În cadrul programului se desfășoară o serie de cercetări și experimentări, aflate în stadii foarte diferite, privind următoarele domenii:

- laseri amplasați la sol (SSL);
- laseri amplasați în spațiu (SBL);
- arme cu fascicul de particule amplasate în spațiu (SPMPB);

— arme pe bază de energie cu dirijare nucleară (EWN). Fondurile alocate în 1987 au determinat reorientarea concentrării eforturilor asupra tehnologiei fasciculelor cu particule neutre (NPB) și a tehnologiilor privind descoperirea obiectivelor, urmărirea și ochirea (ATP). Un efort mai limitat s-a depus în domeniul laserilor chimici plasați în spațiu, din conceptul reprezintă o alternativă viabilă și pentru armamentul laser amplasat la sol și pentru tehnologia fasciculelor cu particule neutre. Cercetările în domeniile laserilor cu raze „X” și laserilor „excimer” au cunoscut, de asemenea, limitări dictate de imperative financiare. Aceleași imperative au afectat și amploarea cercetărilor de la poligonul White Sands privind capacitatea distructivă a laserilor.

Armele cu energie cinetică (KEW) sînt considerate cele mai mature sisteme destinate interceptării și distrugerii rachetelor balistice intercontinentale sau altor arme nucleare amplasate în spațiu.

Cercetările în cadrul programului KEW au fost grupate pe cinci domenii.

- vehicule spațiale cu distrugere cinetică lansate de rachete (SPKKV);
- interceptori extraatmosferici amplasați la sol;
- proiectile pentru armamentul de la sol și pentru cele spațiale;
- testarea și evaluarea proiectelor inițiale prin încercări simulate cu ajutorul calculatoarelor;
- sprijinul general în dezvoltarea tehnologiei KEW pentru apărarea antirachetă a aliaților din NATO.

Programul „Supraviețuire, efect distructiv și tehnologii cheie” (SLKT) a urmărit determinarea capacității de supraviețuire și efectul distructiv al unor posibile sisteme de apărare antirachetă și a examinat tehnologii privind materiale, structuri, mijloace de transport și sprijin spațial și contramăsuri.

"Marele circ" sau o imagine a ceea ce ar putea însemna dimensiunea cosmică a războiului. Snopuri de rachete balistice intercontinentale lansate din silozuri terestre și de pe submarine, detectate și identificate de 9 500 sateliți de sprijin, vinute și dis- de 1 900 sateliți și stații orbitale purtătoare de armament cosmic de diferite tipuri și de armament antirachetă terestru

cerările privind efectul distructiv s-au concentrat asupra minării vulnerabilității rachetelor balistice după lansare ogivelor după reintrarea în atmosferă.

În cadrul domeniului „Sisteme de analiză/conducere a luptei (SA/BM) s-au urmărit definirea performanțelor cerute diferitelor sisteme de armament în parte, alături de posibilitățile de conducere a luptei în ansamblu, prin coordonarea acțiunilor sistemelor.

Pe baza aeriană Falcon (Colorado) s-a construit o instalație flexibilă de testare, practic un centru de comandă și coordonare a încercărilor, a căror amplasare se extinde asupra întregului teritoriu național american. Acest centru asigură studierea gradului de integrare a diferitelor componente ale sistemului strategic de apărare antirachetă și simularea acțiunilor acestora.

Proiectul de inovație în știință și tehnologie (IST), înscărunțit de abordarea unor domenii noi pentru apărarea antirachetă, desfășurarea și coordonarea cercetărilor fundamentale în cadrul acestora, a încheiat peste 600 de contracte de cercetare, la care participă sute de oameni de știință, peste 90 de universități și instituții academice, mai mult de 70 de firme industriale și laboratoare de cercetare americane și străine (în 1986, contracte de 16,7 milioane de dolari cu Marea Britanie, 11,7 cu Israel, 11,7 cu R.F.G., 0,5 cu Italia și 1,1 cu Japonia).

După cum s-a putut remarca în succinta prezentare a obiectivelor și preocupărilor diferitelor programe parțiale, Organizația pentru Inițiativa de Apărare Strategică nu bate pasul pe loc. Dar problema care se pune este alta. Mergem ea destul de repede și, mai ales, sigur? Se va putea ține pe picioare sub nenumăratele-i poveri previzibile, dar mai ales imprevizibile? Și, în final, este sau nu realizabil programul SDI?

Răspunsul îl va da capacitatea științifico-tehnică a factorilor implicați în cercetare și în producția de sisteme de armament antirachetă. La aceasta se adaugă și problema fondurilor financiare, care grevează, de fapt, bugetul contribuabilului american. Astfel, deși alocațiile bugetare aprobate de Congres pentru anul 1987 se ridică la 3,95 miliarde dolari, ele reprezintă mai puțin cu 25 la sută decât suma de 5,3 miliarde dolari cerută de președintele Reagan, considerată ca necesară pentru realizarea obiectivelor anului.

Dificultățile financiare, alături de nivelul tehnologic actual și cel al unui viitor apropiat, determină unele publicații să afirme că potențialul militar-industrial și științific al S.U.A. nu este pregătit pentru o asemenea încercare, iar programul SDI ar putea fi intitulat mai degrabă „cel mai mare bluf al secolului XX”.

Un răspuns ne poate oferi și eficiența probabilă a acestui sistem de apărare antirachetă strategic cu posibilele tipuri de armament din componența sa.

POSSIBILITATEA DISTRUGERII RACHETELOR BALISTICE INTERCONTINENTALE

O rachetă balistică intercontinentală cu rază mare de acțiune din actuala generație poate lovi un obiectiv aflat la o distanță de peste 10.000 km, la aproximativ 30 de minute după lansare, cu o abatere de maximum 50 metri (absurd de precis pentru o ogivă nucleară de 300—500 kt, capabilă să pulverizeze nu una, ci douăzeci de Hiroshime).

Traectoria rachetei se întinde pe multe zeci de mii de kilometri și nu este lipsit de interes să o parcurgem... cu ajutorul informațiilor publicate pe această temă.

Sub impulsul imprimat de etajul propulsor, racheta părăsește silozul subteran învăluită de flăcări și fum. În cel mult 180 de secunde racheta atinge altitudinea de 200 km, unde motoarele-rachetă își încetează funcționarea și etajul propulsor se desprinde. Începe etapa balistică a traiectoriei, în care capul de luptă al rachetei își continuă deplasarea sub imperiul uriașei forțe imprimate în timpul fazei de start. Urmărirea generației de rachete balistice intercontinentale va dispune de motoare și mai puternice, faza de start nu va dura mai mult de 50 de secunde, iar propulsia va înceta la altitudinea de 80 km. La începutul fazei balistice (A'), ogivele nucleare părăsesc în mod progresiv capul de luptă purtător împreună cu viitoare „înte false” pentru apărarea antirachetă, baloane gonflabile metalizate din mylar sau alte elemente. Fiecare cap de luptă eliberează zece sau mai multe ogive nucleare înconjurare de cîte 100 de baloane din mylar. Iată că doar o singură rachetă trimisă în spațiu aproximativ 1 000 de obiecte zburătoare. Deși ușor de calculat este mai greu de imaginat, la adevăratele proporții, un atac desfășurat cu 1 000 de rachete balistice, care după 50—180 secunde „umplu” spațiul cosmic cu 1 000 000 de „obiective”, din care doar — doar? — 10 000 sînt ogive nucleare. Grea sarcină pentru sistemele de detectare și identificare, cu atât mai mult cu cît întregul cortegiu de ogive nucleare, baloane metalizate, elemente ale capului de luptă ale rachetei etc. înaintează pe traiectorie accompa-

niat de acordurile bruiului radioelectronic intens, emis de mijloace dispuse la sol și în spațiu.

În faza B ogivele și însoțitoarele lor ating apogeul traiectoriei (1 000—1 200 km altitudine), apoi parcurg și faza B descendentă, a traiectoriei balistice.

La începutul fazei de reintrare în atmosferă (faza C), primele molecule de aer întâmpină ogivele nucleare și însoțitoarele lor la altitudinea de 500 km. În urma frecării cu straturile de aer, elementele însoțitoare ale ogivelor nucleare se dezintegrează, iar acestea, prevăzute cu un scut termic protector, își continuă drumul spre obiectivele lor preprogramate.

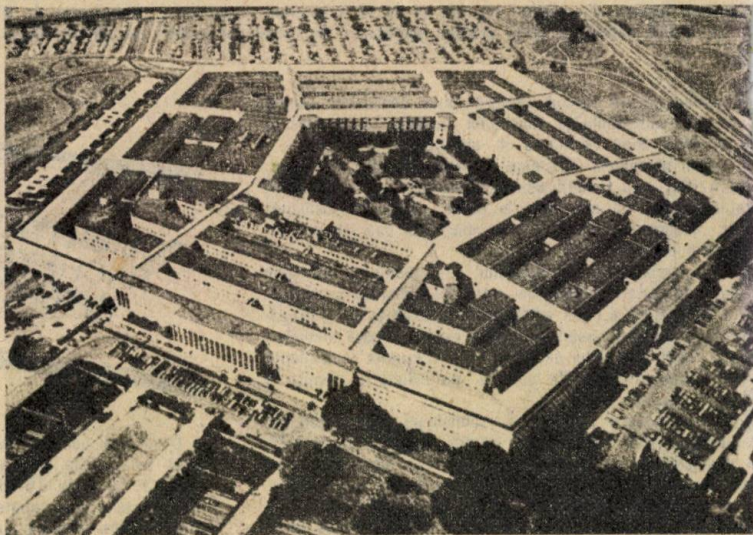
Este limpede că efortul principal al interceptării și distrugerii rachetelor balistice intercontinentale trebuie orientat asupra fazei de propulsie. Fumul, flăcările, radiațiile infraroșii emise pe această parte a traiectoriei sînt ușor de detectat cu mijloacele spațiale și aeriene actuale, etajul propulsor, cu rezervoarele de combustibil vulnerabile, și unitatea de dirijare

nu s-au desprins încă de capul de luptă, care transportă ogivele nucleare. În plus, în cazul rachetelor balistice intercontinentale cu baza la sol, acestea se află încă deasupra teritoriului țării de unde au pornit în cursa lor nimicitoare.

Interceptarea ogivelor pe celelalte părți ale traiectoriei este mult mai dificilă, iar posibilitatea distrugerii este pusă în mod serios la îndoială. „Războiul stelelor” va trebui să decurgă deci un război de cel mult 180 de secunde!

Adevăratul „călcii al lui Ahile” al rachetelor balistice intercontinentale actuale îl constituie pereții rezervoarelor de combustibil-rachetă. Pentru distrugerea acestora prin efect mic, respectiv sub incidența unui puternic fascicul de rază laser, este necesară o densitate de energie de 500—100 J/cm². Sub efectul ei rezervoarele de combustibil lichid explodează și, o dată cu acestea, întreaga rachetă. Cele zece ogive nucleare. Dar pentru distrugerea rachetelor cu combustibil solid, densitatea de energie dezvoltată la țintă

O PAGINĂ
SUMBĂ
DE
GEOGRAFIE

Europa ar urma să se „îmboğățească” cu noi tipuri de depozite pentru bombe nucleare și capete de luptă nucleare pentru rachetele de croazieră americane. La cererea Pentagonului, Congresul a aprobat sumele necesare construirii a 26 noi depozite pentru armamentul nuclear american dislocat pe teritoriul unor țări din Europa și Asia (Coreea de Sud și Turcia). Lucrările de construcție, începînd în 1987, s-au realizat doar în parte și vor continua.

Numai pentru construirea depozitelor și a sistemelor de securitate de la baza aeriană vest-germană Ramstein, unde se vor stoca bombe nucleare, s-au alocat 800 000 dolari. Cele două depozite realizate pînă în prezent constituie prototipuri și modele experimentale în vederea construirii celorlalte depozite ale forțelor aeriene militare americane.

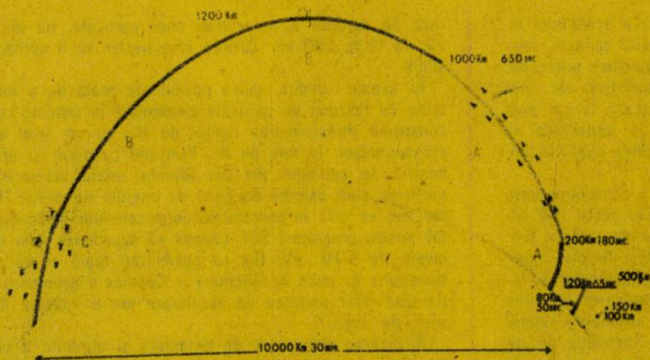
Printre cele douăzeci de baze unde se vor construi depozite pentru bombe nucleare se numără cele de la Ramstein, Buchel, Menningen, Norvenich și Hahn din R.F.G., Araxos din Grecia, Kleine și Brogel din Belgia, Volkel din Olanda, Aviano, Ghedi și Rimini din Italia, Bentwaters, Upper Heyford și Lakenheath din Marea Britanie. La alte șase baze se vor depozita capete de luptă pentru rachete de croazieră, repartiția lor pe țări fiind următoarea: în Belgia, la Florennes, în Olanda, la Wonsdrechr, în R.F.G., la Wushheim, în Marea Britanie, la Greenham Common și Molesworth, și în Italia, la Comiso.

Turcia a acceptat construirea pe teritoriul ei a depozitelor de arme nucleare americane la bazele aeriene de la Incirlik, Valkesir, Murted, Eskishir și Erhac...

Localități mai mult sau mai puțin cunoscute pînă astăzi, dar care au intrat pe o pagină sumbră a geografiei.

NOTE

În conformitate cu informații provenite din cercurile Pentagonului, efectivele militare și civile ale forțelor armate americane au atins nivelul cel mai înalt din ultimul deceniu. Efectivul de militari se ridică la 2,15 milioane, iar cel al personalului civil - inclusiv efectivele încadrate în trupele americane de pe teritoriul altor țări - la 1,17 milioane de persoane. A crescut și numărul femeilor încadrate în serviciul militar, ele depășind în prezent cifra de două sute de mii.

Trajectoriile
ogivelor
unei
rachete
balistice..

către sistemele de armament cosmice va trebui să fie mult mai mare, respectiv $10^4 - 2 \cdot 10^4$ J/cm².

Ogivele nucleare suportă însă sarcini termice cu cîteva ordine de mărime și mai mari. Din motive lesne de înțeles, informațiile publicate în legătură cu această problemă sînt sumare, dar nivelul tehnologic atins în acest domeniu este reflectat în bună măsură de caracteristicile unor sonde spațiale moderne. Astfel, sonda spațială lansată spre planeta Jupiter, în cadrul programului *Galilei*, era în măsură să reziste timp de două minute unei solicitări termice de 10^4 J/cm².

Efectul distructiv al particulelor elementare cu mare energie (electroni sau protoni) este dependent de nivelul energetic al acestora. De exemplu, protonii cu energia de $3 \cdot 10^8$ eV pot străpunge un material (placă de aluminiu de 3 mm) de 1 g/cm², în timp ce protonii cu energia de 10^9 eV străpunge un material de 500 g/cm². Fasciculele de particule cu mare energie pot străpunge blindaje, topi circuite electronice, detonă încărcătură capetelor de luptă etc., dacă realizează la țintă, de la mii de kilometri distanță, efecte termice peste limita de rezistență a diferitelor materiale (topirea aluminiului $3\,200$ J/cm²; detonarea încărcăturii explozive 250 J/cm²; topirea siliciului $7\,000$ J/cm²; distrugerea semiconductorilor $1\,000$ J/cm² și a microprocesoarelor 25 J/cm²).

Unul din proiectele arhitecturii sistemului cosmic de apărare antirachetă prevede existența a 18 stații evoluind pe trei orbite polare, prevăzute cu instalații de distrugere cu bătăie de peste $5\,000$ km. Fiecare instalație urmează să dispună de un laser cu puterea de 5 MW și o oglindă de focalizare a fasciculului cu diametrul de 4 metri. Impresionant! Numai că pentru a putea distruge (la limita bătăii maxime) rachete balistice din actuala generație sînt necesari laseri nu de 5 MW, ci de 150 MW, la același diametru al oglinzii. Mărirea acestuia la 15 metri ar permite utilizarea de laseri de 10 MW, dar în acest caz, la $5\,000$ km, diametrul fasciculului laser va fi de 1 metru.

S-au construit deja laseri gazodinamici (lungimea de undă $10,6$ microni) și cu hidrogen-fluor HF (lungimea de undă $2,7$ microni), care pot dezvolta puteri de $2,2$ MW, dar dimensiunile de gabarit ale acestora se apropie de cele ale unei uzine de mărime medie, imposibil de lansat în Cosmos cu mijloacele actuale.

Urișe probleme de rezolvat pune și oglinda reflectoare sau sistemele de oglinzi care focalizează și reflectă fasciculul laser. Aceasta va trebui construită din materiale care să suporte, fără a fi distruse, impactul cu cele cîteva milioane de wați ale radiației laser, variațiile bruște și mari de temperatură, fără deformări la trecerea din zona luminată la cea umbră de Pămînt.

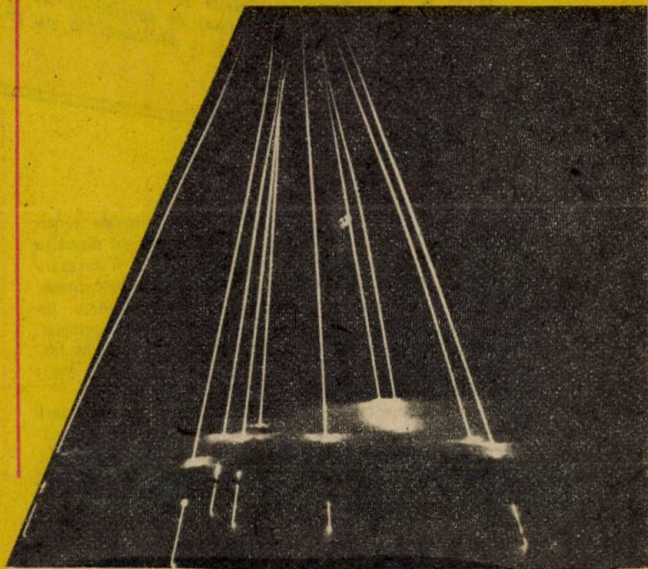
Chiar și în condițiile unui sistem optic perfect, intensitatea din focar nu va putea fi nelimitată.

În etapa actuală, lansarea în Cosmos a unor laseri chimici și oglinzi de focalizare adecvate se situează la limita extremă a posibilităților tehnologice și, în unele privințe, dincolo de ea. Masa unei singure instalații de acest fel ar avea probabil 800 tone, iar străturile cosmice ale apărării antirachetă ar trebui să cuprindă 50 sau chiar 100 asemenea instalații.

A lovi și distruge rachete balistice cu instalații laser de la sol (condiții în care fasciculul emis ar trebui să traverseze cu pierderi însemnate atmosfera) presupune a dispune de 100 laseri de $1\,000$ MW, ceea ce reprezintă 20 la sută din producția de energie a S.U.A.

Experiențele efectuate în cadrul programului *Excalibur*, în 1970, apoi cele din cadrul programului *Dauphin*, în 1980, au dat ideea utilizării laserului cu raze „X” ca sistem de armament cosmic. În această variantă, laserul cu raze „X” ar fi practic un laser nuclear, a cărui construcție de principiu presupune ca în jurul unei instalații cu încărcătură nucleară de cîteva Mt să fie dispuse zeci de bare dintr-un aliaj special, cu lungimea de $1-2$ metri. O dată cu declanșarea exploziei nucleare și sub efectul acesteia, barele orientate în prealabil spre obiective emit, înainte de a se distruge împreună cu toată instalația, fascicule de radiații „X”. La $1\,000$ km, fasciculul, cu o putere distructivă uriașă (aproximativ 1 la sută din puterea încărcăturii nucleare), are un diametru de 30 metri, iar la 400 km un diametru de 400 metri, ceea ce simplifică oarecum problema preciziei, dar o complică pe cea a puterii. Se preconizează două variante de întrebuintare a lasenilor cu raze X: laseri instalați pe stații orbitale, laseri instalați în capetele de luptă ale unor rachete balistice cu rază mică de acțiune, aflați în înzestrarea submarinelor, care patrulează în mările ce înconjoară un inamic potențial. În primă variantă, experimentarea și în cele din urmă instalarea unor asemenea la-

...și cele endoatmosferice ale ogivelor nucleare eliberate de capul de luptă al unei singure rachete balistice intercontinentale (imagine din timpul experiențelor efectuate în atolul Kwajaleon, privind eficacitatea armamentului antirachetă)

seri în Cosmos ar însemna încălcarea brutală a acordurilor internaționale din 1967. Conform celei de-a doua variante, imediat după declanșarea atacului cu rachete balistice intercontinentale, submarinele ar lansa rachetele lor balistice, ale căror capete de luptă (laseri cu rază „X”) detonează la cel mult 1 500 km de snopul de rachete inamice, la altitudinea de aproximativ 200 km și în maximum 180 secunde după declanșarea atacului.

În perioada 1984—1986, programul SDI a concentrat forțe însemnate pentru realizarea acestor laseri. Cei peste 150 miliarde dolari alocați în 1986 au finanțat șirul de explozii subterane sub denumirea de cod *Goldstorn*. Deși reușite, experiențele desfășurate cu încărcături de ordinul kilotonelor au lăsat nerezolvate un număr foarte mare de probleme (sporirea puterii distructive a fasciculului de rază „X”, orientarea barelor asupra obiectivelor etc.). Chiar dacă se face abstracție de implicațiile politice ale instalării unor încărcături nucleare în Cosmos, nu trebuie omis că detonarea acestora la altitudinea preconizată pentru distrugerea rachetelor ar însemna întreruperea funcționării tuturor mijloacelor de transmisiuni pe o rază de 10 000 km (cu excepția celor prin fibre optice), practic în toată Europa.

Deși sporadic, au apărut informații privind utilizarea generatoarelor de microunde în cadrul sistemelor de armament cosmic, fără însă a se descrie o asemenea instalație. Există programe americane ce prevăd amplasarea în spațiul cosmic a unor centrale electrice cu generatoare de microunde de câteva mii de MW, funcționind cu energie solară. Pentru scopuri militare este nevoie însă de generatoare cu lungime de undă mult mai mică și dispozitive de focalizare. Există și alte dificultăți,

raza de curbură a traiectoriei unor particule, fie ele de 10^9 eV, va fi de 200 km. Lovirea obiectivelor va fi aproape imposibilă.

În aceste condiții, unica posibilitate reală de a întreprinde arme cu fascicul de particule elementare în sisteme cosmice o constituie transformarea ionilor de H-, cu un nivel energetic corespunzător, în ioni de H⁺. Principiu cunoscut și aplicat. La centrul de cercetări din Los Alamos există acceleratoare de particule care asigură un nivel de energie de peste 10^9 eV și tot aici se află în construcție un accelerator linear experimental pentru programul SDI, capabil să accelereze ionii de H- la nivele de $5 \cdot 10^9$ eV. Dar ce posibilități reale există pentru a transporta și pune în funcțiune în Cosmos o asemenea instalație când doar unitatea de accelerare are o lungime de câteva sute de metri?

Realizarea sistemelor de detectare și urmărire a obiectivelor, de înregistrare a distrugerii rachetelor pune de asemenea probleme greu de depășit. Specialiști în domeniul calculatoarelor se declară sceptici în privința funcționării sigure a sistemelor de detectare, urmărire și lovire ale programului SDI. Pe lângă senzorii supersensibili, pentru armele precise și cu mare putere distructivă sînt necesare super supercalculatoare pentru înmagazinarea și prelucrarea avalanșei de informații care însoțesc procesul automat de conducere a luptei. Calculatorul (sau calculatoarele) vor trebui ca în cel mult 100 de secunde să identifice locul de declanșare a atacului, să predetermine

RARISIME

- ...pledind pentru mai buna adaptare a organismelor. internaționale la noile realități ale timpului nostru. săluim, rămîind toată vremea pe loc. Mergî!*
- *Șeful departamentului servicii sociale din statul Wisconsin a primit din partea Casei Albe o scrisoare personală, care începea cu... „Stimate domnule Servicii Sociale. Destinatarul era solicitat să achite o contribuție pentru campania electorală republicană. Nu se cunoaște răspunsul, dar nu ar fi exclus ca acesta să fi început cu termenii: „Stimată doamnă Casă Albă...”*
- *Congresul de la Paris al vrăjitorilor satanici din Franța, Italia, Spania și Marea Britanie urma să se încheie prin sacrificarea unui cocoș. Ritualul nu a putut avea loc întrucît adepții diavolului s-au trezit cu o mulțime de manifestanți. Aceștia au invocat articolul 454 din Codul penal francez, care interzice cruzimea față de animale. Nu era, însă, cazul să fie interzisă și cruzimea satanică față de mintea omenească? Răspunsul ar fi la mintea... cocoșului (inclusiv galic!).*
- *În Canada se anunșase că echipa de fotbal juniori a țării, aflată într-un turneu în Australia, întrecuse la scoruri-fluviu toate partenerile de joc, în finala de la Sydney reușind să învingă detașat chiar puternicele formații ale R.F.G. și Braziliei. Bucuria suporterilor a fost totală. Numai că totală a fost și surpriza Federației canadiene de fotbal, care habar nu avea despre turneul cu pricina, după cum nu știa nimic nici Federația australiană de specialitate. Au urmat... prelungirile de rigoare, adică o anchetă care a stabilit că fusese vorba de o păcăleală! Au fost distribuite, ca atare, cuvenitele cartonașe galbene și chiar roșii...*

De exemplu, pentru a emite un fascicul de microunde (lungimea de undă 1 cm), care la 1 000 km să aibă un diametru maxim de 1 metru, în condițiile tehnice actuale ar fi necesară o antenă de 1 000 metri, ceea ce depășește cu mult dimensiunile celor mai moderne construcții spațiale existente. Un asemenea sistem nu va fi, deci, creat într-un viitor apropiat.

În legătură cu armamentul cosmic bazat pe tehnologia fasciculului de particule, trebuie menționat că cercetările în acest domeniu abordează în general fenomene cunoscute.

Particulele elementare (protoni, electroni) se propaga rară pierdere doar în vid, la 200—300 km altitudine, iar propagarea acestora în atmosferă se află în studiu. Câmpul magnetic al Pământului deviază fasciculul de particule în așa fel încît

traiectoria rachetelor inamice, să diferențieze obiectivele reale (10 000) de cele false (1 milion), să asigure „ochirea” (precizie de $0,2 \cdot 10^{-6}$ rad sau 1 m/5 000 km), declanșarea diferitelor sisteme de armament, să evalueze distrugerile realizate etc. Un *software* atât de complex nu s-a imaginat încă. În afară de aceasta, pentru elaborarea programelor calculatoarelor se impune cunoașterea exactă a structurii sistemului de rachete al inamicului. Imensitatea de elemente necunoscute ar duce la supraîncărcarea sistemului de conducere automatizat, ceea ce echivalează, de la bun început, cu ratarea detectării unui număr de rachete. În plus, întregul *software* nu se poate verifica doar prin metode matematice; evaluarea sa deplină presupune încercări similare în condiții reale. Imperfecțiunile sistemelor de calcul ar putea compromite întregul complex de apărare.

S-ar mai putea adăuga că instalarea a probabil 1 900 sateliți purtători de sisteme de armament și a celor peste 9 500 de sateliți artificiali „de sprijin” presupune, după unele esti-

mări, transportarea în Cosmos a 7 000 — 70 000 tone materiale. Urișoșii tehnici li se adaugă, și aici, cele financiare, căci în condițiile actuale lansarea în spațiul extraatmosferic a unui corp de 1 kg costă 3 000 — 9 000 dolari. În aceste condiții, desigur, nu mai poate frapa nici faptul că lucrările de cercetare științifică din cadrul programului SDI pentru perioada 1985—1990 sînt estimate la 30—40 miliarde dolari, nici faptul că un sistem de apărare antirachetă cu doar o singură treaptă ar presupune cheltuieli de 140—550 miliarde dolari și nici faptul că un sistem complex, ce ar asigura o securitate teoretică de 90 la sută, ar costa peste 770 miliarde dolari, fără a lua în calcul instalațiile de rezervă și sprijin suplimentare. Însuși directorul OSDI, generalul-locotenent James A. Abrahamson, a admis, într-un interviu, că securitatea oferită de viitorul sistem de apărare antirachetă nu va putea depăși procentajul de 80—90 la sută. Ca atare se pune sub semnul întrebării însăși rațiunea uriașelor eforturi științifice, tehnice, financiare. Și poate oare fi oprit procesul dialectic care a propulsat competiția armă-contraarmă? Nu vom asista oare la o nouă tinerețe a rachetelor balistice intercontinentale, mai puternice, mai rapide, mai puțin vulnerabile? Răspunsul nu poate fi decît afirmativ. Panoplia contramăsurilor este de asemenea extrem de largă și mult mai puțin costisitoare. Se apreciază că măsurile de neutralizare a întregului sistem de apărare strategică împotriva rachetelor balistice intercontinentale nu vor costa mai mult de 1-2 % din cheltuielile programului SDI. Multe din mijloacele de neutralizare posibile sînt deja create. Astfel, în categoria contramăsurilor active regăsim rachete balistice antisatelit cu motoare de start de mare putere, cu o perioadă de funcționare extrem de scurtă, care pot imprima capului de luptă viteza de 5—6 km/s. Explozia acestuia poate distruge sisteme cosmice aflate pe orbite la altitudinea de 1 500—2 000 km. „Minele cosmice”, respectiv sateliți lansați pe orbite apropiate cu sateliți purtători de sisteme antirachetă, pot distruge cu armamentul laser, rachetă sau cinetic aflat la bord inamicilor lor. Laserii de mare putere amplasați la sol sînt, de asemenea, mult mai adecvați distrugerii sistemelor cosmice de tipul ce-

lor preconizate a se instala în cadrul programului SDI, căci funcționarea continuă a acestora poate atinge 10³ secunde, ceea ce este cu mult mai mult decît performanțele în acest domeniu ale laserilor cosmici îndreptați spre rachetele balistice intercontinentale.

Barajele mecanice „plantate” pe orbitele instalațiilor cosmice ar putea deveni, la rîndul lor, mijloace de contramăsură foarte eficiente. Un „nor” de bile de oțel sau pur și simplu particule de nisip va putea avea o energie cinetică suficient de mare încît să scoată din funcțiune arme cosmice, oglinzi reflectoare, sateliți de comunicație etc. Lansările simulate de rachete balistice intercontinentale vor spori nu numai numărul și așa uriaș al unor posibile ținte false, dar vor „epuiza”, totodată, sursele energetice ale armamentului cosmic.

În domeniul contramăsurilor pasive enumerăm: mascarea lansărilor împotriva cercetării în domeniul optic și în infraroșu, acoperirile de protecție multistrat, cu mare rezistență de reflexie, aplicate rachetelor, imprimarea unei mișcări de rotație axiale rachetei, capului de luptă și ogivelor nucleare, elaborarea unor materiale și structuri care să facă rachete nedetectabile. Alegerea unor anumite procedee de lansare reduce de asemenea eficacitatea detectării și interceptării rachetelor.

Vulnerabilitatea sistemului accentuează și mai mult caracterul destabilizator al programului SDI. Sistemul strategic de apărare împotriva rachetelor balistice intercontinentale nu va duce nicidecum la mult trimbițată schimbare a strategiei descurajării nucleare în strategia apărării totale. Dimpotrivă, atrage după sine o extindere accelerată calitativ și cantitativ a cursei înarmărilor, duce la apariția de noi și noi sisteme de armament. Nici acestea și nici armele programului SDI nu vor putea fi mijloace ale unei „cruciade a păcii”. Numai dezarmarea și, în primul rînd, dezarmarea nucleară pot asigura pacea omenirii.

Colonel GHEORGHE VIDRAȘCU

Locotenent-colonel ing. CRISTIAN CRĂMPIȚĂ

OCHELARI ANTILASER

Combatanții de pe cîmpul de luptă al viitorului vor purta ochelari, afirmă unii cercetători occidentali familiarizați cu progresele realizate în domeniul viitoarei generații de lasere cu destinație militară.

Capabile să emită fascicule cu o gamă de frecvență extrem de largă, de la domeniul ultraviolet la infraroșu apropiat, ele reprezintă un pericol real pentru vederea militarilor.

Ochelarii de protecție elaborați în cadrul programelor de cercetare privind crearea unor dispozitive de protecție împotriva efectelor laserelor au trecut deja pragul probelor de laborator. Confectionați din policarbonat, o masă plastică rezistentă, ochelarii asigură totodată o bună protecție antibalistică împotriva schijelor proiectilelor explozive. În cadrul încercărilor de laborator s-au executat trageri cu alicie de diferite dimensiuni și mase cu viteze variabile, cu o armă pneumatică, cu presiune reglabilă. Ochelarii au suportat fără deteriorări încercările, efectuate în limitele balistice predeterminate.

Experiența acumulată în pregătirea acoperirilor antilaser aplicate pe materiale plastice transparente cu coloranți de protecție incorporabili în masa materialelor va fi extinsă și în domeniul cercetărilor privind vizorul câștii de zbor a pilotului viitorului avion sau elicopter de luptă.

OPERATIA

PRELIMINARIU

Fundatul politico-economic al desfășurării incidentelor militare americano-libiene, care în perioada 1979—1986 s-au ținut laț, este cunoscut. Demarat o dată cu lichidarea bazelor militare americane de pe teritoriul Libiei, acestea au cunoscut o anumită escaladare îndeosebi după evenimentele din august 1981, soldate cu doborîrea a două avioane libiene de către avioane F-14 decolate de pe portavionul american *Nimitz*. Incidentelor din Golful Sirta Mare, unde s-au desfășurat evenimentele, le-au urmat și altele, care au culminat cu acțiunile agresive ale Flotei 6 americane din Mediterana din martie 1986. Prezentarea acestora din urmă, fie și succint, contribuie la posibilitatea desprinderii unor concluzii asupra desfășurării evenimentelor în ansamblu.

La 21 martie 1986, comandantul Flotei 6 americane a anunțat începerea unor manevre militare americane combinate, navale și aeriene, la sud la paralela $32^{\circ}30'$, într-o zonă din Golful Sirta Mare, alături în interiorul apelor teritoriale libiene. Libia consideră limitele apelor sale teritoriale până la 200 mile față de țărm, iar S.U.A. nu recunoșc decât 12 mile.

Forțele americane participante erau impresionante și nu lășau nici un dubiu asupra faptului că nu va fi vorba doar de manevre obișnuite. Participau trei grupări de nave conduse de tot alțee grupare: gruparea portavionului *Coral Sea* (10 nave, 75 avioane și elicoptere), cea a portavionului *Suratoga* (7 nave, 90 avioane și elicoptere) și gruparea portavionului *America* (9 nave, 85 avioane și elicoptere).

Luni, 24 martie 1986, ora 06.00, o grupare de nave de luptă, în frunte cu crucişătorul *Ticonderoga*, trecea paralela 32°30' denumită de libieni, ca un avertisment, "linia morții".

Reacția libiană nu vine întârziată prea mult, deși nu se va îndrepta asupra navelor, ci asupra unei patrule de avioane de vânătoare *F/A-18 Hornet* decolate de pe portavionul *Coral Sea*. Cele două rachete A.A. cu rază mare de acțiune (*SA-5*), lansate de la o distanță de 300 km, din apropierea localității Sirta, nu și-au atins însă obiectivele. Se pare că au fost derivate de la traiectoria lor în urma contramăsurilor radioelectronice, a bruiailor intense, asigurate de un avion *EA-6B Prowler*, destinat unor asemenea misiuni, prezent în zonă. Au urmat apoi o serie de lovituri si riposte.

Un avion de bombardament la joasă altitudine **A-6E Intruder**, de pe portavionul **America**, va scufunda cu două rachete aer-navă **AGM-84 Harpoon**, o vedetă purtătoare de rachete libiană din clasa **La Combattante**. Două avioane de atac ușor/sprijin/interzicere **A-7E Corsair II** de pe portavionul **Saratoga** vor lansa apoi de la 65 km distanță două rachete antiradioclocatie aer-sol **AGM-88A HARM** asupra bateriilor de rachete A.A. libiene din raionul Sirta. Apoi, areea A.A. libiană lansează alte șapte rachete asupra avioanelor americane.

În dreptul portului Benghazi, avioane **A-6E Intruder** de pe portavionul *Saratoga* vor lăsa cu bombe **Mk-20 Rockeye** o corvetă libiană din clasa *Nanucica*, dar care se va putea totuși refugia, în cele din urmă, în port.

Crucișătorul *Yorktown*, din clasa *Aegis*, va nimici o navă „neidentificată” cu două rachete navă-navă *AGM-04 Harpoon*, iar marți 25 martie, ora 00,20, o altă corvetă libiană va suporta atacul cu bombe și rachete a *Intruder*-elor de pe *Saratoga*. Într-un timp se derulase și un alt doilea atac asupra bateriilor de rachete AA libiene.

Bilanțul operațiilor încheiate la 26 martie ora 09.00 indică faptul că diferite nave americane au acționat timp de 72 de ore la sud de paralela 32°30', iar avioanele americane au executat peste 1 500 ieșiri-avion, ziua și noaptea, și au depășit „linia morții” cu 60 mile.

ARMAMENT
INDIVIDUAL
COMPUTERIZAT?

Unul din programele de perfecționare a înestrării infanteristului pe cimpul de luptă al viitorului prevede crearea unei instalații portative de rachete antitanc dirijate prevăzute cu un microcalculator. Această va dispune de asemenea de: telemetru laser, giroscop de stabilizare și mai multe tipuri de dispozitive de sesizare-urmare. Cu ajutorul acestor mijloace tehnice moderne, trăgătorului nu-i va mai reveni decât sarcina să indice direcția generală pe care se află obiectivul în-

AVION-ROBOT

Şeful Marelui Stat Major al armatei franceze a comunicat că Franţa a trecut la înfăptuirea unei noi etape în dezvoltarea forţelor de descurajare nucleară. La numai un an după lansarea la apă a ce-

ic și să deschidă focul,
cea ce urmează ar fi
a treia treaba componente-
r instalației comandate
de calculator.

de-al șaselea submarin
nuclear echipat cu ra-
chete balistice, în înzes-
area forțelor aeriene mi-
tare va intra un nou tip
de avion-robot, rachetă de
croazieră cu încărcătură
nucleară, cu rază medie
de acțiune și cu viteză su-
personică. Caracteristicile
construcției și tehnici-
o-tactice ale acestuia de-
ășesc - după cum a de-
larat generalul Saulnier
realizările similare cele
mai avansate din lume.
Avionul-robot va echipa
avioanele de bombardament
Mirage-IV-P, care au
rază de acțiune de 4 000
m și posibilitatea de ali-
mentare în zbor.

Principalele caracteris-
ci ale avionului-robot
sunt: lungimea 8,3 metri;
diametrul 0,3 metri; cap
de luptă nucleară de 300
t; rază de acțiune 250
m.

ajungând în unele situații până la 25 mii față de țărâmul libian. Sursele libiene indică doborârea a trei avioane americane și recunoșc pierderea a două nave și a unei baterii de rachete AA.

Dacă această desfășurare de forțe a mai putut fi calificată „incident”, deși a constituit un ansamblu de acțiuni dirijate pas cu pas, ceea ce a urmat la 15 aprilie a reprezentat o agresiune fățișă, elaborată din timp, cu obiective precise, militare și politice.

„Raidul de represalii” sau operația „EL DORADO CANYON”

14 aprilie 1986, ora 19.00 (15 aprilie, ora 02.00, ora locală) reprezintă data și ora la care avioane ale F.A.M. și F.M.M. americane au declanșat agresiunea contra Libiei.

Nu se cunoaște data luării hotărârii pentru înfăptuirea acțiunii și nici data la care statele majore au trecut la organizarea și planificarea, în detaliu, a agresiunii. Se cunoaște însă cronologia evenimentelor legate de operația propriu-zisă. Vom încerca să le parcurgem în cele ce urmează.

Activitatea febrilă de la bazele aeriene Fairford și Mildenhall din Marea Britanie, din dimineața zilei de 14 aprilie 1986, putea indica, pentru un neavizat, că se pregătește „ceva”, dar cine ar fi bănuit că asistă la prima etapă a unei acțiuni care se va solda cu bombardarea unor obiective tocmai de pe teritoriul Libiei?

Totul era „top secret”.

De pe aceste baze vor decola la ora 12.13 cele 28 avioane-cisternă KC-10 Extender și KC-135 Stratotanker, „depozitele de benzină volante” ale formațiunii de atac și sprijin principale.

La ora 12.30, de la baza aeriană americană Lakenheath (Marea Britanie) și-au luat apoi zborul 23 avioane de vânătoare-bombardament F-111 F (din Aripa 48, vânătoare tactică), care la scurt timp după luarea înălțimii și-au continuat zborul în escorta celor 5 avioane antiradiolocație EF-111 A Raven (din Escadrila 42 luptă radioelectronică), decolate de la baza britanică Upper Heyford. Promise principala grupare de atac și „sprijinul” acestora.

Totul era pregătit pentru un zbor îndelungat. Avioanele urmau să parcurgă 4 630 km până deasupra țărmurilor Libiei, să lovească obiectivele și să se întoarcă la bazele lor, după un zbor de aproape 10 000 km, vor ateriza aici după 14 ore și 34 minute de zbor continuu.

Franța și Spania nu au permis survolarea teritoriilor lor, astfel că itinerariul urmat a trecut deasupra Oceanului Atlantic, Gibraltarului, Mediteranei, țărmurilor Libiei și retur.

Zborul s-a desfășurat fără incidente, deși s-au efectuat patru realimentări în aer, dintre care una noaptea, când, în condițiile interzicerii totale a traficului radio, singurele repere de orientare rămăneau luminile de semnalizare ale avioanelor-cisternă. După prima realimentare în zbor, 5 avioane F-111 F vor face cale întoarsă, fiind de altfel de la bun început rezerve, iar cele 18 aparate rămase vor continua drumul în formație de cîte șase, urmate de însoțitoarele lor, avioanele antiradiolocație EF-111 A Raven.

În timp ce grupul de atac principal se apropia kilometru după kilometru de țărmurile Libiei, unitățile F.M.M. americane angajate în operație (grupările de nave ale portavioanelor America și Coral Sea) se aflau deja în zona respectivă, în plină etapă de pregătire a agresiunii, urmînd să participe nemijlocit la atacarea mai multor obiective. Păstrau o distanță de 150 km față de țărâm.

Încă din noaptea de 14 aprilie, două avioane AWACS Hawkeye E-2C, decolate de pe puntea portavioanelor America și Coral Sea, asigurau supravegherea spațiului aerian și alarmarea timpurie a forțelor, conducerea avioanelor de asigurare a zonei, coordonarea măsurilor de neutralizare a apărării A.A. inamice, conducerea acțiunilor avioanelor cisternă KA-6 ambarcate și elicopterelor de cercetare și salvare de pe nava Guadalcanal. Tot ele vor asigura conducerea și coordonarea în timp și spațiu a acțiunii celor aproape 100 de avioane care se vor afla în aer în perioada de executare a bombardamentului.

Avioanele Hawkeye E-2 C, descriind cercuri largi la 320 km de coastă, evoluau în altura țărmurilor rachetelor A.A. libiene, în timp ce 24 avioane de vânătoare-interceptare F-14 Tomcat și F/A-18 ridicate în aer de pe portavioane patrulau la 4 500 m altitudine, în zona de as-

Portavionul CORAL SEA în marș spre zona operației

Formație de avioane de vânătoare-interceptare F-14 TOMCAT, însoțită de un avion de alarmare timpurie E-2 C HAWKEYE în misiune de asigurare a escadrilelor de atac

gurare. În sprijinul acestor forțe acționau și un avion de cercetare Orion EP-3 SIGINT/COMINT, precum și un submarin din clasa Los Angeles.

La ora 01,54 (ora locală), 6 avioane A-7E Corsair II de pe portavionul America și 6 avioane F/A-18 de pe Coral Sea, însoțite de avioane pentru lupta radioelectrică EA-6B Prowler, au trecut la neutralizarea apărării A.A. libiene din raioanele Tripoli și Benghazi într-un interval de 15 minute, asupra complexelor de rachete A.A. identificate în prealabil au fost lansate 30 rachete antiradiolocație AGM-88 A HARM și 12 rachete AGM-45 Shrike, de la distanțe de 96, respectiv 16 km. Era acțiunea care a pregătit lovitura forțelor de atac principale, căci la numai 6 minute după încheierea ei în zonă a apărut și gruparea celor 18 avioane F-111 F, cu protecția radioelectrică asigurată de cele 5 avioane antiradiolocație EF-111 Raven. Gruparea va acționa pe formațiuni mai mici.

Sub acoperirea contramăsurilor radioelectronice și a celor 24 avioane de vânătoare, la ora 02,00 (ora locală), 8 avioane F-111 F au atacat portul și instalațiile militare de la Sidi-Baillet și Aziziyah, în timp ce alte 5 au lovit aeroportul din Tripoli. Într-o primă etapă au survolat obiectivele fixate, apoi, revenind din direcția mării cu viteza de 926 km/h, la altitudinea de 120—150 m față de teren, cele 8 avioane au lansat câte patru bombe GBU-10, de 907 kg, dirijate prin laser, iar avioanele care atacau aeroportul din Tripoli câte 12 bombe polivalente BSU-49, de 227 kg. Atacul a durat 11 minute. Un avion a fost doborât de apărarea A.A. libiană.

Alte cinci avioane F-111 F, care au făcut și ele drumul din Marea Britanie pînă în Libia, nu au putut participa efectiv la acțiune din cauza unor defecțiuni ale sistemelor de armament identificate chiar în timpul atacului și s-au înapoiat la baze cu încărcătura completă.

Concomitent cu atacul desfășurat de avioanele F-111 F la Sidi-Baillet, Aziziyah și Tripoli a trecut la acțiune și aviația marinei. Un grup de 14 avioane A-6E Intruder (6 de pe portavionul America și 8 de pe Coral Sea) au atacat obiectivele ce le aveau trecute pe hărțile de luptă: punctul de comandă de rezervă al Cartierului General libian de la Jumahiriyah și baza militară aeriană de la Benina. Bombardamentul a fost executat de la altitudinea de 60—120 m, în zbor orizontal, cu viteza de 800 km/h; s-au întrebuițat bombe Mk 20 Rockeye și bombe Mk 82 Snakeye. Atacul început la ora 02,00 (ora locală) s-a încheiat la ora 02,12.

Două din cele 14 avioane A-6E Intruder nu și-au putut lansa bombele din cauza unor defecțiuni și participarea lor la atac a fost nulă.

Apărarea A.A. libiană a fost deosebit de activă, în special în raionul Benina.

Avioanele decolate de pe portavioane s-au întors la bazele lor plutitoare după aproximativ 40 minute.

Drumul de întoarcere al avioanelor F-111 F și EF-111 A a fost mai lung. Prima realimentare în zbor de după atac a confirmat absența din formație a unui avion F-111 F. Un alt avion de același tip a trebuit să aterizeze la baza aeriană spaniolă Rota din cauza supraincălzirii unuiu din motoare.

La 15 aprilie, ora 3,10, avioanele plecate din Marea Britanie aterizau la bazele lor.

Astfel s-a încheiat agresiunea pe care Caspar Weinberger a caracterizat-o drept o operație militară executată cu... „precizie chirurgicală”, o acțiune „aproape fără nici o greșeală”. Oare?

Comentariile apărute, chiar în presa americană, acuză Pentagonul de faptul că informațiile furnizate, concluziile trase în urma evenimentelor conțin date false.

Nu se poate contesta, desigur, flexibilitatea demonstrată în conducerea operațiilor, nici eficiența întrebuițare și coordonare a mijloacelor de cercetare electronică, a mijloacelor, atât de variate, de luptă radioelectrică și a celor destinate neutralizării apărării antiaeriene etc. Desigur, specialiștii vor desprinde și alte concluzii de ordin militar, care depășesc cadrul acestui articol.

Comentariile referitoare la „bilanțul” operației pun și ele sub semnul întrebării declarațiile optimiste ale Pentagonului.

RARISSIME

■ Cu prilejul „Zilei fără tutun”, organizată în fiecare an pe teritoriul Statelor Unite, un militar și-a scos tancul pe străzile orașului Amarillo, din Texas, amenințînd că va face „un masaj de șenile oricărui fumător recalcitrant”. Nu ar fi, așadar, de mirare dacă, proclamîndu-se „Ziua fără blîndate”, fumătorii din Amarillo să amenințe că „vor trage în piept” orice tanchist recalcitrant!

POLIGONUL DECENIULUI ZECE

Poligoanele de tragere ale deceniului următor vor semăna foarte puțin cu cele în care militarii trăgeau asupra unor ținte fixe și numărau apoi conștiincios găurile lăsate de gloanțe în pânourile de carton.

Locul de apariție al țintelor nu va mai putea fi identificat după vechile urme lăsate de gloanțe în valul de pămînt din adîncimea poligonului. Țintele, simulînd perfect inamicul, comandate de un calculator care derulează programul ședinței de tragere, vor putea să apară în orice punct al poligonului, se vor putea deplasa de front și în adîncime folosind acoperirile din teren. Vor imita perfect zgomotele produse de armamentul inamic, în ritmul cadenței de tragere caracteristice acestuia, și vor simula focul la gura țevii. Programele de apari-

La agresiunea asupra Libiei au participat aproximativ 100 de avioane, care au lansat asupra obiectivelor 225 bombe de 227,340 și 907 kg, în total 100 tone bombe. A fost cel mai puternic bombardament executat de armata americană după războiul din Vietnam. Despre distrugerile provocate în urma unei desfășurări de forțe atât de ample, sursele oficiale americane nu indică date precise. Din informațiile publicate în presă rezultă că au fost distruse la sol 4 avioane IL-76 (la Tripoli), 4 avioane MIG-23, F-27 Fokker, 2 elicoptere Mi-8 (la Benina), au fost distruse mai multe imobile, au murit 43 de civili. Executarea bombardamentului pe timp de noapte a urmând, printre altele, și asigurarea unei bune protecții a piloților, dar a avut drept consecință o sporire a lipsei de precizie în bombardarea obiectivelor.

Mai mulți specialiști au pus la îndoială eficiența bombelor dirijate prin laser, care în condiții de lansare în poligon au o abatere de 8—10 m față de obiectiv, dar care în condițiile reale ale operației au fost „orbite” de praful și fumul ridicate de primele explozii. Precizia lor a scăzut astfel sub nivelul altor sisteme de lovire mult mai puțin perfecționate. Multe bombe nu au explodat. Cu acest prilej s-au ridicat și probleme privind raportul cost/eficacitate al armamentului utilizat. O singură bombă GBU-10 de 907 kg dirijată prin laser costă 119 000 dolari, iar o rachetă antiradiolocație AGM-88 HARM, 220 000 dolari.

Cu toate măsurile de neutralizare a apărării antiaeriene libiene, acestea a doborât cinci avioane, dintre care un avion F-111 F.

Nu trebuie uitat nici faptul că din 18 avioane F-111 F plecate din Marea Britanie, cinci nu au putut îndeplini misiunea din cauza defecțiunilor sistemelor de armament. La fel s-au petrecut lucrurile cu două din cele 14 avioane A-6E Intruder decolate de pe portavioane.

Problema rolului și eficienței portavioanelor a fost, de asemenea, un obiectiv al comentariilor. Menținerea în înzestrare a unui singur portavion (S.U.A. dispune de 12 în prezent), cu navele de sprijin necesare și cu avioanele de la bord costă anual 17 miliarde dolari. Mai mulți membri ai Congresului, printre care senatorul S. Nunn, au pus la îndoială valoarea operativă a portavioanelor, subliniind că cea mai mare parte a avioanelor de la bord sînt destinate practic propriei lor protecții.

Sînt, desigur, multe aspecte care suscită comentarii controversate și multe stări de fapt care lasă loc îndoielilor. Un lucru este însă cert, acela că actele de agresiune din martie și aprilie 1986, „operații de mică intensitate” în concepția americană, constituie o expresie practică a politicii imperialiste de forță, reprezintă un act de desconsiderare a normelor de drept internațional, periclitează pacea și securitatea internațională.

C. CRISTIAN

RARISSIME

• Lovind mortal un pieton într-o suburbie a Parisului, conducătorul unui automobil a părăsit locul faptei, îndreptându-se în mare viteză spre autostradă. A fost oprit, însă, și arestat de către poliție, sesizată de însăși... victima accidentului, un bărbat de 77 de ani, care zăcea pe acoperișul mașinii, unde fusese proiectat de șoc!

În timp și spațiu a întinelor vor putea asigura imaginea cvasirealistă a unui inamic în înaintare sau în retragere. Calculatorul va putea facilita realizarea unor variate scenarii ale luptei, în care, de exemplu, lovirea unei întine-tanc să fie însoțită de declanșarea unor încărcături pirotehnice pentru producerea flăcărilor și fumului caracteristici.

Poligonul va fi un „cîmp de luptă” al armelor întrunite, unde, alături de infanterie, vor „lupta” și tancurile. Acestea, ca și armamentul antitanc al infanteriei, se vor confrunta și cu întinele lor „termice” pe care servanții din spatele aparatelor de ochire pe timp de noapte vor trebui să le descopere și să le „nimicească”.

Avioanele și elicopterele vor putea participa și ele la luptă, lansînd rachetele aer-sol împotriva întinelor pe care conducătorul tragerii le va putea comanda prin radio, din aer.

Se va trage cu muniție reală, dar vor fi și multe exerciții în care echipamentele laser montate pe gurile de foc vor simula tragerea și vor economisi deci muniția.

Echipamentele laser (emiță-

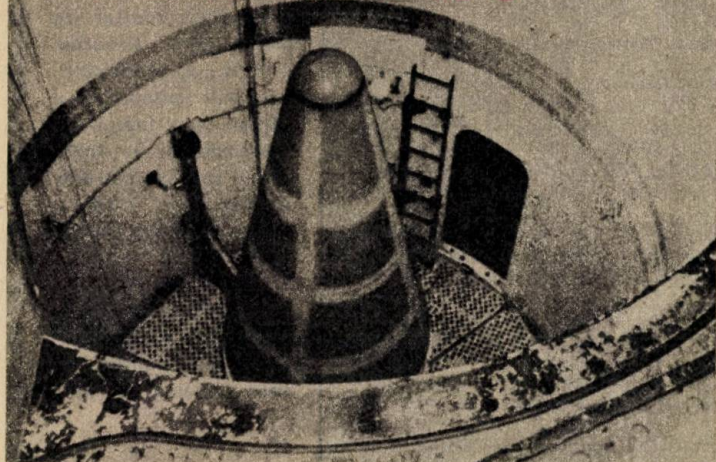
toare montate pe arme și sesizoare montate pe autovehiculele blindate sau purtate pe casca pieptului și spatelui infanteriștilor din ce în ce mai perfecționate, vor asigura realismul exercițiilor tactice cu dublă părțidă. Un astfel de emițător montat pe arma unui infanterist trimite un fascicul laser în direcția „inamicului” descoperit. Dacă infanteristul a „executat foc” repede și precis, sesizoarele laser, fixate pe cordelele echipamentului militarului „inamic”, declanșează funcționarea unei surse sonore, care își încetează activitatea numai în poziția culcat („scos din luptă”) a „inamicului”. Un tanc „lovit” în acest fel cu „focul-laser” al unui sistem de armament antitanc va fi învăluit în fum colorat prin declanșarea unui dispozitiv pirotehnic comandat de sesizoarele laser de pe turelă. Înșiși conducătorii exercițiului sau arbitrii vor avea pistoale cu laser capabile, doar ele, să emită un fascicul de o anumită calitate în direcția „inamicului scos din luptă” pentru a anula comanda de funcționare a sursei sonore și a înregistra „pierderile” dintr-o tabără sau alta.

„Racheta antitanc dirijată”, respectiv fasciculul laser emis de instalația de tragere au lovit obiectivul. Sesizoarele au declanșat încărcăturile pirotehnice de simulare a loviturii. Tancul a fost scos din luptă

RĂZBOI NUCLEAR

din greșeală?

Posibilitatea izbucnirii unui război nuclear dintr-o eroare umană, din neglijență sau dintr-o greșeală tehnică este, după calculele specialiștilor, extrem de mică. Matematic, aceasta are valoarea unor

fracțiuni de miimi. Cu toate acestea, catastrofa navetei spațiale „Challenger”, rețetele accidente petrecute la diverse centrale nucleare-electrice au ridicat, din nou, problema posibilității supravegherii

efective a complicatelor sisteme tehnice. Desigur, sistemele de armament nuclear strategic dispun de instalații de supraveghere și comandă mult mai complicate decât o centrală nucleare-electrică, de exemplu. Tocmai de aceea, în condițiile unor perturbări de natură tehnică sau organizatorică, probabilitatea apariției unor erori este mai mare. Înseși anumite luări de poziție din presa occidentală reliefează faptul că dezvoltarea impetuoasă a sistemelor automatizate de conducere a trupelor, a sistemelor de „alarmare timpurie” au adus cu sine și sporirea posibilităților apariției deciziilor eronate în probleme de importanță hotărâtoare. Factorii de decizie primesc de regulă informațiile esențiale fără detaliile respective, de multe ori foarte importante; sistemele de conducere bazate pe calculatoare au devenit atât de complicate încât interacțiunea dintre ele reprezintă în multe privințe o dificultate; nici specialiștii în domeniu nu pot avea o privire de ansamblu asupra complicatelor sisteme, cu atât mai mult cu cât acestea se află în plin proces de modernizare.

Riscul izbucnirii unui război nuclear din greșeală este amplificat și de faptul că timpul aflat la dispoziția factorilor de decizie privind întrebuințarea armamentului nuclear este mai mic ca oricând, cu toate implicațiile ce le incumbă această realitate pentru puterile militare cu arsenale nucleare puternice.

În ultimii doi ani, intervalul de timp dintre momentul detectării unui atac nuclear și momentul limită de declanșare a lovirilor de ripostă, de asemenea nucleare, s-a redus de la ordinul zecilor de minute la ordinul minutelor. În conformitate cu anumite calcule date publicității, „fereastra nucleară” rămâne „deschisă” doar câteva minute.

Iată de altfel, pe scurt, unul din scenariile posibile: două minute și jumătate de

Ce sînt

„ȚINTELE INVIZIBILE”

la lansarea rachetelor inamice sînt destinate descoperirii și identificării acestora; după alte trei minute și jumătate are loc prima teleconferință de analiză a situației (*Missile Display Conference*); după alte două minute se trece la evaluarea amenințării (*Threat Assessment Conference*); rămîn 6-8 minute pentru luarea hotărîrii; aceasta este fereastra nucleară, care se mai poate prelungi aproximativ cinci minute, pînă la explozia primului cap de luptă nucleară care și-ar lovi obiectivul.

Sînt oare suficiente 360-480 secunde

pentru luarea unei hotărîri decisive de asemenea importanță?

Ce se va întîmpla dacă „fereastra nucleară” se micșorează și mai mult?

Este greu de răspuns. Ceea ce este însă sigur e faptul că rachetele devin din ce în ce mai rapide, centrele de luare a deciziilor sînt din ce în ce mai vulnerabile, prin sporirea preciziei loviturilor inamice și prin faptul că ele reprezintă obiective strategice de maximă importanță: capetele de luptă ale rachetelor nucleare vor deveni în curînd „invizibile”

Sînt pregătiți, oare, factorii de decizie și de execuție, sistemele automatizate de conducere să facă față fără greșală sutelor de alarme nucleare false?

În programul Departamentului Apărării al S.U.A. denumit **STEALTH** este prevăzută crearea avioanelor, aparatelor de zbor fără pilot și rachetelor de croazieră „invizibile”, adică greu de detectat cu mijloacele de radiolocație și în infraroșu ale apărării antiaeriene și care, consideră specialiștii militari americani, le va asigura superioritatea în domeniul sistemelor de armament.

Aceste obiective sînt invizibile, desigur, în sens figurat, deoarece pot fi totuși observate cu ajutorul radiolocaatoarelor, al dispozitivelor electronoptice și al altora, dar de la distanțe mai mici.

Efectul de invizibilitate se obține printr-o sinteză complexă a unei serii de tehnologii printre care se includ o arhitectură cu forme și suprafețe rotunjite, materiale de construcție netradiționale, compozite, cu proprietăți absorbante pentru undele electromagnetice, acoperiri absorbante și vopsele speciale cu emisie redusă în spectrul undelor infraroșii. Toate acestea duc la scăderea considerabilă a suprafeței efective de reflexie a obiectivului, situație în care distanța de acțiune a mijloacelor de radiolocație ale apărării antiaeriene a adversarului poate deveni atît de mică, încît avionul va putea fi considerat de fapt „invizibil”, dacă în cursul contraacțiunii apărării antiaeriene el va păstra față de stațiile de radiolocație o anumită distanță.

Că acest lucru este posibil stau mărturie unele rezultate ob-

ținute la mijloacele de detectare actuale.

Îngrijorătoare este și situația legată de alarmele false. Anularea unei astfel de alarme durează aproximativ trei minute; atît durează descoperirea erorii sistemelor de detectare. Cu toate progresele realizate în domeniile acestor mijloace, numărul teleconferințelor de analiză a situației în urma alarmelor false a crescut an de an. În 1977 au fost 43, iar peste un deceniu au ajuns deja la 259. Se apreciază că numărul alarmelor false va cunoaște un spor anual de 25 la sută.

Frecvența mult prea ridicată a alarmelor declanșate de sistemele actuale și scurtarea îngrijorătoare a timpului de luare a deciziilor prezintă riscuri cumulate. În afară de aceasta, înseși hotărîrile se sprijină din ce în ce mai mult pe informațiile oferite de calculatoare. Iluziile privind dirijarea efectivă și posibilitatea supravegherii sistemelor automate s-au destrămat. Omul se află într-adevăr la „timonă”, dar influența sa a devenit simbolică.

S-au produs mutații și în privința concepției generale de declanșare a loviturilor de ripostă. Principiul „lansarea în caz de atac” (*Launch under Attack*) tinde să fie înlocuit cu principiul „lansare la avertizare” (*Launch on Warning*). Aceasta ar reprezenta un nou pas periculos spre posibilitatea declanșării accidentale a unui război nuclear, căci la fiecare alarmă falsă s-ar anula toate măsurile de securitate, de împiedicare a unor posibile lansări accidentale. Din acel moment, fluxul de operații presupune intervenția a citorva mii de persoane și, o dată cu aceasta, apariția riscurilor generate de erorile umane de tot felul, însumate.

Concluzia ce se desprinde și din acest lanț al greșelilor este una singură: pentru a asigura pacea și securitatea omenirii este nevoie să se treacă imediat la dezarmare și, în primul rînd, la dezarmarea nucleară.

ținute la bombardierul american B-1B, ale cărei dimensiuni (lungime, înălțime, anvergura aripii) diferă cu 10 la sută față de cele ale bombardierului B-52, iar suprafața acestuia de reflexie de aproximativ 100 ori (100 mp pentru B-52 și 1 mp pentru B-1B, în gama de unde de aproximativ 10 cm), iar în acest domeniu nu există o limită. Unii specialiști în construcția tehnică de aviație sînt de părere că micșorarea suprafeței efective de reflexie a avioanelor poate ajunge pînă la sutimi de metru pătrat și chiar sub această limită.

În legătură cu modificarea arhitecturii avionului, pentru reducerea suprafeței efective de reflexie, se presupune micșorarea suprafețelor plane și înlocuirea lor cu unele curbe, excluderea intersecțiilor diferitelor plane sub unghiuri în jur de 90°, relevarea și înlăturarea elementelor de rezonanță ale căror dimensiuni sînt multiplu jumătății lungimii de undă a semnalelor stațiilor de radiolocație ale apărării antiaeriene. Este extrem de greu să se obțină un compromis între forma avionului care prezintă o suprafață efectivă de reflexie minimă și cea care asigură caracteristicile de zbor satisfăcătoare. Se preconizează soluționarea acestei probleme prin aplicarea pe scară largă a metodelor proiectării asistate de calculator.

Pentru reducerea suprafeței efective de reflexie prin utilizarea materialelor compozite radioabsorbante, specialiștii americani consideră că, în viitor, din aceste materiale vor fi obținute pînă la 50 la sută (greutate) din numărul elementelor,

detaliilor și dispozitivelor aparatelor de zbor. Asimilarea rapidă a acestor materiale de către industria de aviație a S.U.A. este împiedicată însă de insuficiența lor rezistență și, în unele cazuri, de costul ridicat al fabricării.

Materialele radioabsorbante moderne se deosebesc unele de altele după principiile de realizare, tipul de absorbant și materialul liant. După principiul de realizare, în mod convențional, aceste materiale se împart în patru grupe:

În prima grupă intră cele al căror strat absorbant are o structură omogenă. Absorbția energiei electromagnetice se obține atît prin alegerea corespunzătoare a permeabilității dielectrice și magnetice a materialelor, cît și a impedanței lor caracteristice, care trebuie să fie cît mai apropiate de cele ale mediului înconjurător (aer). Îndeplinirea acestor condiții necesită materiale destul de groase, ceea ce constituie principala neajuns al acoperirilor din această grupă.

În grupa a doua de materiale, adaptarea la mediul înconjurător și proprietățile absorbante se obțin pe calea modificării continue a permeabilității magnetice și dielectrice de la valori apropiate de unu, în zona de contact cu mediul înconjurător, la valori care să asigure absorbția completă a energiei electromagnetice. În practică, modificarea continuă a parametrilor electrodinamici se obține greu. De aceea, se utilizează structuri absorbante stratificate, formate din cîteva straturi omogene, ale căror proprietăți se modifică de la strat la strat, după o lege de variație anterior determinată a coeficientului de reflexie. Varietatea materialelor acestei grupe se datorează atît structurii proprii a acestora - piramidale, conice și de altă natură, cît și componentelor - ferite, spume poliuretanic-negru de fum, fibre de cauciuc etc.

Grupa a treia o constituie absorbția de rezonanță. Efectul de reducere a reflexiei în aceste materiale se obține prin alegerea unor astfel de materiale și grosimi efective în sferă de lungime de undă încît undele reflectate la suprafața de separație dintre mediul înconjurător și absorbant și cele reflectate la suprafața de separație dintre absorbant și obiectul acoperit să fie în antifază și să se reducă prin însumare. Utilizînd materialele multistrat rezonante, se pot realiza absorbante de bandă largă.

O variantă a avionului de vînătoare tactică realizat în tehnologia STEALTH

În grupa a patra intră acoperirile cu proprietăți de dispersie. Principiul lor de funcționare se bazează pe dispersia energiei electromagnetice în materiale sintetice neomogene. Structura internă a acestor materiale depinde de gama de frecvențe pentru care urmează a fi folosite. Materialele sintetice neomogene pot prezenta o impedanță cu componente rezistivă, capacitivă și inductivă. Grosimea efectivă a acestor acoperiri depășește de cele mai multe ori grosimea lor fizică. De aceea, în comparație cu altele, aceste materiale au masa și grosimea mai mici. Printre calitățile acoperirilor cu proprietăți de dispersie se remarcă eficacitatea lor în ceea ce privește dispersia energiei electromagnetice cu diferite unghiuri de incidență, coeficientul de reflexie al acestor acoperiri nedepinzînd de mărimea unghiului de incidență al energiei electromagnetice.

În Occident, mai multe firme se ocupă de problemele acoperirilor radioabsorbante. De exemplu, firma Plessey realizează materiale cu bandă îngustă de frecvență, pe bază de cauciucuri naturale și artificiale, apte pentru a fi întrebunțate pentru frecvențe determinate în gama 0,8-36 GHz, cu parametri electrici stabili la schimbarea polilor electrici, magnetici și a temperaturii.

Firma Emerson studiază acoperirile rezonante de bandă largă. Materialele absorbante din seria ECCOSORB-SF, pe bază de siliconi, reflectă sub 1 la sută din energia undelor electromagnetice cu incidență normală în gamă de unde 2-16 GHz și la temperaturi între - 54 și +163°C. Materialul SF-V, pe bază de rășini uretanice, prezintă o mare rezistență la uzură, un coeficient de absorbție ridicat, este puțin permeabil la apă, putînd sta vreme îndelungată în apa mării, la adîncimi de peste 1 000 metri.

Acoperirile cu bandă largă de frecvență sînt, în general, de tip multistrat. În compunerea lor intră materiale izolante (mase plastice, ceramică) și absorbante (grafit, oxizi și pulberi de fier, aluminiu, cupru). Materialele cu proprietăți și de absorbție și de difuzie au la bază particule de fier magnetizat cu diametre cuprinse între 0,5 și 20 microni, legate cu un liant izolant. Pentru a căpăta proprietăți de difuzie, fie că particulele de fier magnetizat li se dă o formă sferică, fie că acestea sînt înconjurate de baloane de sticlă de dimensiuni micrometrice.

Micșorarea suprafeței efective de reflexie se poate obține cu mari dificultăți într-o bandă extinsă de frecvențe. De exemplu, la frecvențe apropiate de 30 MHz, la un avion cu lungimea de aproximativ 10 metri, suprafața efectivă de reflexie va crește brusc, deoarece lungimea întregului aparat corespunde cu lungimea de undă a frecvenței de 30 MHz. Pe de altă parte, la frecvențe mai mari de 10 GHz, orice neregulari-

RARISSIME

■ La nunta marchizului Fulvio Cerutti cu Maria Curioni, oficiată în satul italian Omegna, din Lombardia, s-au îmbulzit și numeroși ziariști, dornici să marcheze evenimentul: mirele abia împlinise 19 ani, în timp ce mireasa trecuse de... 85. S-a menționat că tinărul marchiz ajunsese în sapa de lemn, de unde „tandretea” lui declarată pentru marea bogătașă lombardă.

■ Un avion-cargo a fost reținut la Miami, în Florida, autoritățile vamale descoperind material militar în conținere cu eticheta „piese pentru tractoare”. S-a cerut, din nou, ca traficanții cu arme să fie dați pe... brazdă.

■ Pe listele electorale din statul California au figat trei nume celebre: Reagan, Nixon, Fonda. A fost vorba, de fapt, de trei candidați în alegerile locale: fiica președintelui SUA, nepoata fostului președinte și Jane Fonda, care s-a prezentat cu... propria ei celebritate.